مناظرې

وينا وال

پښتون فردوسي

میر حیدر کندهاری

مناظري

ويناوال

پښتون فردوسي

ميرحيدر كندهارى

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم	:: مناظرې
ويناوال	:: پښتون فردوسي ميرحيدر کندهاری
لومړی چاپ	:: ۱۳۸۳ لمريز کال
خپرندوی	:: د کندهار د اطلاعاتو او کلتور رياست
کمپوز/ډيزاين	:: رشاد کمپيوټر اداره
کمپوزر	:: مطيع الله روهيال
چاپشمېر	:: (۱۰۰۰) ټوکه
د خپرونو لړ	:: (۱)
چاپچاري	:: صحاف نشراتي مؤسسه

بسم الله الرحمن الرحیم

دالی

ټولو
هغــو ته چې
د دې کـــــتاب په
غونډېدنه، کتنه، ســـمونه، اوډنه،
لیکنه او د چاپ لپاره په لاربشـــوونه او برخه
اخیستنه کښې یې زیار ایستلی او په مینه مینه
یې په دې لار کښې ســـتړیاوي ګاللي
او خـــــولې یې توی
کړي دي

محمدعیسی "صاحبزاده"

یادونه او مننه

د اروابناد

میر حیدر کندهاري

د ادبي مناظرو همدا ټولګه چې

د پښتو ادب د ځلاندو پاڼو په لړ کښې د

ځانګړي ارزښت لرونکې ده، د کندهار د

اطلاعاتو او کلتور ریاست د سپـــــــارښت پر

بنسټ د کندهار ولایت د مقام لـــــــخوا په

ورکړه سوي لګښت سره خپره او ستاسو درنو

لوستونکو لاسونو ته د رسېدو جوګه سوه

چې په ډېر درښت ترې مننه کیږي

او د کنندهار ولایت مقام دغه

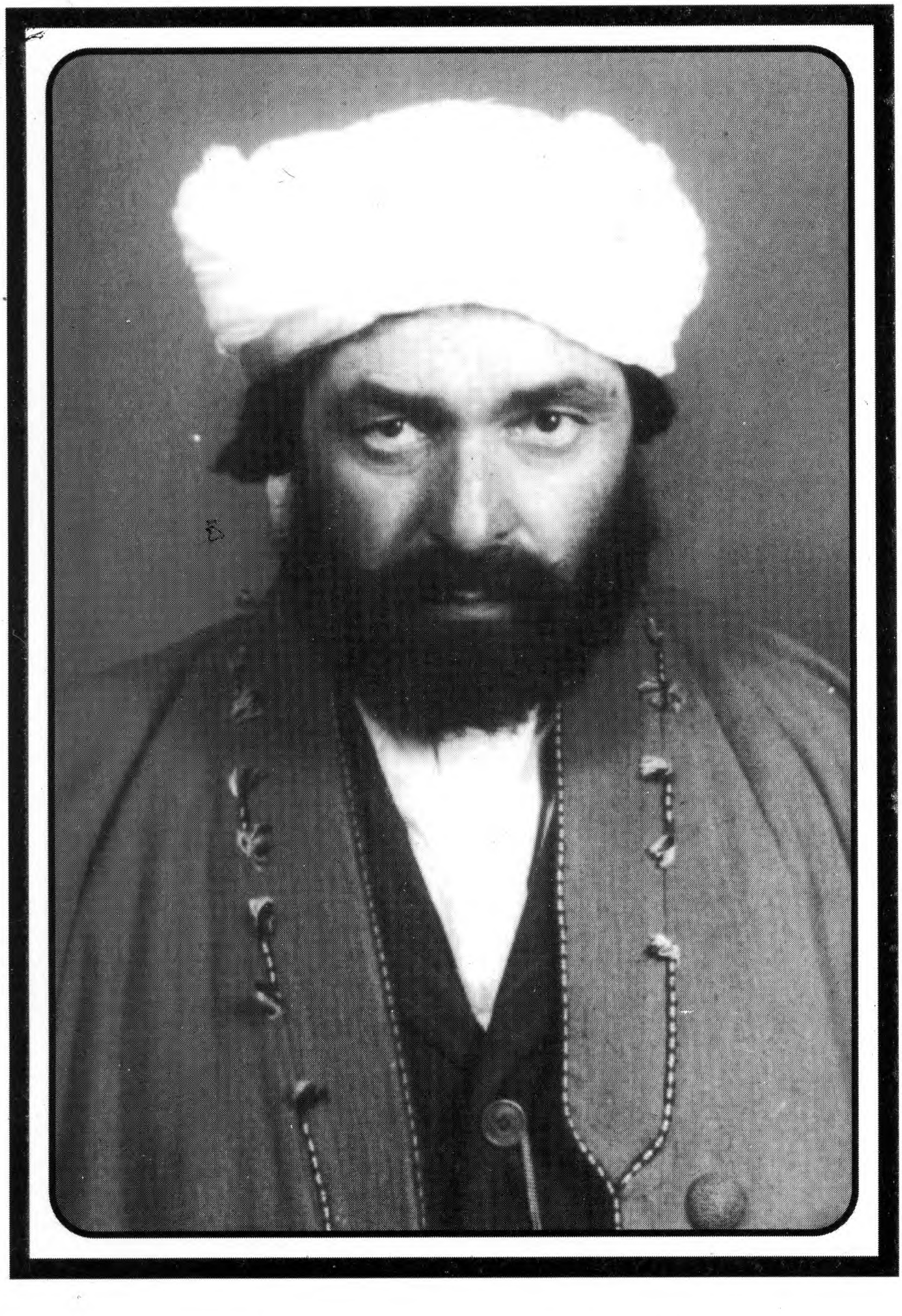
فرهنګي چوپړ د ستاینې

او قدرونې وړ ګڼم

په درښت

عبدالمجید بابی

د اطلاعاتو او کلتور رئیس

پښتون فردوسي میرحید رکندهاری

فهرست

aa

د اطلاعاتو او کلتور ریاست یادښت

د کندهار د اطلاعاتو او کلتور ریاست ویاړي چې د خپل فرهنګي چوپړ په لړ کښې په دې توانېدلی شو د کتابي خپرونو په پیل کښې د دې سیمې د یوه وتلي او منلي پاړکیوال اروابښاد میرحیدر کندهاري د دوی د مناظرو د ارزښتناکه پانو څخه د کلونو کلونو لوېدلي خاوري وڅنډي او د زیاتي زیار ایستني وروسته یې په چاپ لاس پوري کړي.

اروابښاد میرحیدر کندهاری هغه هېر سوی لوی پاړکیوال دی چې خپلو خلکو او د ادب مینانو ته یې په پراخه کچه پاړکی ویلي او پرې ایښي دي چې په کړوالی کښې د دوی د مړیني څو کاله وروسته د هغوی د سپین ږیري زوی محمدعیسی صاحبزاده د ځانګړي لېوالتیا پر بنسټ د اطلاعاتو او کلتور ریاست د هغوی له منځه د څو پانو مناظرو، کتني، سموني او اوډني ته ملا وتړل او د دوو کلونو او شپږو میاشتو پرله پسې هڅو وروسته یې د پښتو ویی پانو سره یو ځای تاسو ته په چاپي توګه وړاندي کوي.

د اطلاعاتو او کلتور ریاست په پښتو ادب کښې د دغو ادبي مناظرو زیاتونه په زړه پوري ګڼي، او هیله لري چې د هغو په وړاندي کېدو او د درنو لوستونکو لاسونو ته په رسېدو سره به د پښتو ژبې د ادبي ځلښت په برخه کښې یو ګټور او پر ځای پل اخیسته سوی وي.

د اطلاعاتو او کلتور ریاست به تر خپله وسه په همدې سپېڅلي لاره خپل یون نه دروي او په دې لاره کښې به پراته خنډونه په فرهنګي زغم سره په ورو ورو لیري کوي او بیا به د فرهنګیانو او فرهنګپالو په مرسته همداسي بل اوچت زیار ته ملا تړي. څو د همدې بري غونډي یې نور بریالیتوبونه هم په برخه وي.

په درناوي

د کندهار د اطلاعاتو او کلتور ریاست

د مناظرو په باب څو خبري

د دوو تنو یا دوو ډلو یا دوو شیانو تر منځ د یو او بل د اقناع یا الزام لپاره پر یوې تاکلي او ځانګړي موضوع باندي بحث کول مناظره بولي. مناظره د ادب یو صنف دی. په مناظره کي زیار ایستل کیږي بحث د منطقي جدل تر خند (دائرې) ونه وزي په مناظره کي داسي هم پېښېږي چي د مناظرې یو یا دواړه پلوه داسي څوک وي چي د خبرو کولو توان او استعداد ونه لري خو شاعر یا ناثر د محاکات په توګه د حریفو مناظرینو له خولو څه وایي او یو پر بل باندي د هغو د فضیلت او لوړوالي دلیلونه وړاندي کوي، په مناظرو کي دود دا دی چي یوه مناظره د یوه حریف په ګټه تمامیږي.

مناظرې زیاتره په نظم وي خو په نثر هم ځیني مناظرې سته، لکه: د جوهر الفرد، منیه اللبیب (۱) رساله البادیه، د عقل و عشق، د عقل و جنون او شمس سحاب مناظرې.

مناظره په ختیځ کي زړې ریښې لري، ویل کیږي "د درخت آسوریک مناظره" (د ونې او بزې مناظره) په اشکاني پهلوي ژبه ویلې سوې وه، بیا په ساساني پهلوي راواړوله سوه ـ په ایران کي د ساسانیانو پاچهي تر ۶۵۳ ع (۳۲ هجري قمري) پوري پایېدلې ده.

په عربي ادب کي د جریر او فرزدق مناظرې زړې مناظرې بللي کیږي. د عربي ژبي دا دواړه نامتو شاعران په ۱۱۰ هجري قمري کال مړه دي.

ویل کیږي چي پارسي مناظرې اسدي طوسي (۴۶۵ هجري قمري مړ) پیل کړي دي، د اسد طوسي مناظرې دا دي:

۱. مناظره شب و روز _ دغه مناظره خوشحال خان (۱۰۲۲ _ ۱۱۰۰ هـ ق) پښتو کړېده.
۲. مناظره مُغ و مسلم.
۳. مناظره نیزه و کمان
۴. مناظره آسمان و زمین
۵. مناظره عرب و عجم

په ترکي ادب کي هم مناظرې په پنځمه هجري سدۍ کي پیل سوي دي، وایي : د دیوان لغات الترک (د ۴۶۶ هجري قمري تالیف) مؤلف محمود الکاشغري د دوبي (اوړي) او ژمي مناظره لري، د دغي مناظرې ترکي نوم "یاز قیش مناظره سی" دی.

په پښتو ادب کي د مناظرو او مناظره ډولو شعرونو څرک تر څلور سوو کالو پخوا موږ ته معلوم دی. د پښتو ژبي لومړی معلوم دیوان لرونکی شاعر ارزاني خویشکی (۱۰۲۸ هجري قمري مړ) په دیوان کي د همج او بورا تر عنوان لاندي یو مناظره ډوله شعر لیکلی دی (۲) دغه مناظره په ۲۵ رباعۍ ګانو کي ځای سوې ده او د مضمون تسلسل پکښې خوندي دی. لومړۍ رباعي یې دا ده :

هر وجود یو صحرا دی
که فقیر، که اُمرا دی (۳)
د هر چا یو وجود وینه
یو همج دی، بل بورا دی

د خوشحالۍ خبره ده چي د پښتو مناظرو لړۍ څلور سوه کاله پس د اروانښاد میرحیدر صاحبزاده کندهاري (۱۴۰۷ هجري قمري مړ) د مناظرو په چاپ تر موږ رارسیږي _ په دغه مجموعه کي د اروانښاد میر حیدر صاحبزاده نهه منظومي مناظرې چاپ سوي دي په دې ترتیب :

۱. د بیرغ او خیمې مناظره	۱۸ بیته
۲. د پتنګ او شمع مناظره	۱۳ بیته
۳. د ختیځ او لوېدیځ مناظره	۴۰۶ بیته

ad ج

۴. د منشي او سپه سالار مناظره ۳۳ بیته
۵. د شپې او ورځې مناظره ۷۲ بیته
۶. د غره او دښت مناظره ۵۱ بیته
۷. د غنا او فقر مناظره ۹۱ بیته
۸. د ګلاب او نرګس مناظره ۳۵۲ بیته
۹. د طبیب او منجم مناظره ۶۹۶ بیته

د دغو نهو مناظرو د بیتو شمېر (۱۷۳۲) دی.

زه د دغې مجموعې له سره په کتنه، سمون، اوډنه او همدا رنګه چاپولو کې د کندهار د اطلاعاتو او کلتور د رئیس ښاغلي عبدالمجید بابي ډېره توجه او د ښاغلي مطیع الله روهیال زیار د ستاینې وړ بولم او د پښتو ژبې او ادب د زیات خدمت توفیق ورته غواړم.

اکاډیمیسن پوهاند رشاد
۱ د حمل ۱۳۸۳ لمریز

پای لیکونه :

۱. وګ : نفحه الیمین باب الثانی.
۲. همج = ګونګتبه، دغه خزدکه له خُوشیو او ګنګیو مرغتهاني جوړوي.
۳. د ارزاني په وختو کي اُمرا کلمه چي جمع ده، د مفرد په معنا (امیر) کاریدله.

د میرحیدر صاحبزاده پېژندنه

ارغنداو د کندهار ولایت یوه لویه او سمسوره ناوه ده، چې د ارغنداو رود د دې سیمې د منځ څخه تېرېږي، او د خپل سخي پنځ پر بنسټ یې دا سیمه د زیاتې مودې راپدېخوا شین کړوم گرځولې ده. د دې رود په لوېدیځ پلو کښې په یوې ایستل سوي وبالې باندې چې د جوی لاهور په نامه یادیږي یو لوی کلی ودان دی. په دې کلي کښې د پخوا څخه د نورو میشتو پښتنو تر څنگ یوه لویه پښتنه کورنۍ میشت ده، چې د دې ځای په اوسېدونکو کښې په ستانه پښتنو سره پېژندل سوېده، د دې خلکو په اړخ کښې یو سپېره کلی د ژوندو د هدیرې کلی دی، چې پر ټوله غولې یې د بولان د لوی او مشهوره کارېز د کوثري اوبو منگولي ښخي دي، د دې کارېز څښتن د کندهار د مشرانو او سپین روبو وتلی مشر او سپین ږیری خدای بخښلی عبدالله بابی دی چې د لوړ درشل شهید حبیب الله د واکمنۍ په مهال کښې یې د ارواښاد میر حیدر صاحبزاده کندهاري د تره ارواښاد عبدالکریم صاحبزاده سره د کړې ژمني پر بنسټ د همدغه واکمن څخه د ځانگړي غوښتني له مخې د جوی لاهور د وبالې د ایستلو او پر هغه یې د دغو پښتني کورنیو او دې سیمه کښې د نورو خلکو د پراخ مېشتېدو او استېدو په لاره کښې د دوی سره د پاملرنې وړ پېرزویني کړي دي.

نوموړی عبدالکریم صاحبزاده د خپل مهال ډېر تکړه عالم تېر سوی دی چې د اولس د بېلابېلو پرگنو په منځ کښې د درنښت څښتن و.

لکه خپله چې میرحیدر صاحبزاده وایي :

زما تره د وخت عالم او باوقار و
سکونت د ده په ښار د کندهار و

خدای بخښلی میرحیدر صاحبزاده کندهاری د عبدالکریم صاحبزاده په اړه خپله وینا په شعر باندې داسې زیاتوي :

ده امـــــــیر حبیب الله ته وه ویلي
دا زما قوم او خپلوان دي ډېر نتــــلي
ده منشي د خپل حضور وو ته نظر کی
جوی لاهور د کندهار یې ورله ورکـــی

د جوی لاهور پر وياله د همدې میشتي کورنۍ په وروستیو نوموتو او وتلو سړیو کښې یو هم پښتون فردوسي میر حیدر صاحبزاده کندهاری دی چې د کندهار ـ هیواد او سیمي د لویو شاعرانو څخه بلل کیږي.

اروابناد میر حیدر صاحبزاده د خپل ځان د پېژندني په اړه ویلي :

تخلص مي حیدري نوم حیـــــدرشاه دی
په ناظم سره شهرت زما شاوخـــــوا دی
تالیفات که مي پوښتې یو [یوه] شاهنامه ده
د پښتو ژبي یو [یوه] ستره کــــــارنامه ده
چي مي وکی دې تالیف ته یو وار عـــــزم
اویا زره بیته ما کړه سره نـــــــــظم
چي مي مخ یو وار په خوا د دې میـــدان کړ
د پنځو زرو کلو حال مي بیــــــــان کړ
د طوسي احــــــوال او نور چي وو څه پاته
ما بیان کـــــــــړه نه سو تېکی راڅه پاته

اروابناد میر حیدر صاحبزاده کندهاری د خپل ژونانه په بهیر کښې په لسونو زره بیتونه په پښتو ژبه د همدې ژبي د ادبي بډایني لپاره وړاندي کړي او ویلي دي. نومړی د خپلي وینا له مخي د نن څخه یو سل او اووه کاله دمخه په ۱۳۱۸ لېږدیز سپوږمیز کال د شوال المکرم د میاشتي پر څوارلسمه د شنبې په روځ زېږېدلی دی. دا مهال پر هیواد باندي د عبدالرحمن خان د واکمنۍ سیوری خپور ؤ.

لکه صاحبزاده میر حیدر کندهاری چي وایي :

زر درې سوه اتلسم کال د هــــــجرت ؤ
ورځ شنبه وه د ظهرې دغه ســــاعت ؤ
زه پیدا وم څوارلســــــــمه میاشت شوال ؤ
د امیر عبدالرحمن خان پر ملک حکومت ؤ

د پورته شعر څخه څرګندیږي چې میر حیدر حیدري د لوړ درشل عبدالرحمن خان د واکمنۍ پر مهال په کټواز کښې زیږېدلی دی.

د دغه لوی شاعر او ستانه پښتون پلار خدای بخښلی فیض الله صاحبزاده نومېدی او همدغه فیض الله صاحبزاده بیا د یوه بل لوی او ستانه پښتون زوی ؤ چې مهتر موسی صاحبزاده نومېده چې زیارت او ډورې یې د مقر د ولسوالۍ په لو چوله کښې ده او خلک یې و سپېڅلي زیارت ته اوس هم ډلي ډلي ورځي او د ولي ښښتن ﷻ څخه د ده د سپېڅلتیا او بزرګۍ له مخې بېلا بېلې غوښتنې کوي.

ارواښاد حیدري د ژوندانه په یوولس کلنۍ کښې د خپل پلار د پلرنۍ مینې او تودې غیږې څخه بې برخي سوی دی، لکه چې وایي:

زر درې سوه نهه ویشتم کال د هجرت ؤ
زما د پلار مرحوم جنت لره رحــــلت ؤ

هو! میر حیدر صاحبزاده د پلار تر مړیني وروسته بیا د سفرونو څپو را په مخه کړی او د دې سفرونو په لړ کښې یې لومړی ځل تنۍ د شاه جوی د سیمې د سریزو په کلي کښې پرانستی دي په دې اړه خپله میرحیدر کندهاري داسي وایي:

چې تر دوولسو کلو زه رسېـــــــــدمه
لا په دغه کټواز کې اوسېـــــــــدمه
بیا پنځه کاله شاه جوی زما وطـــــن ؤ
په قریه د سریزو کښې مې مسکــــــن ؤ
سریزي دي د جعفرو څه یو کــــــــلی
د دې غره تېر دوی ځانته دی تـــاکلی
چې خوښ کړی ما دا ځای په سکونت ؤ
په دې ځای زما د نیکه مرحوم زیارت ؤ

همدا ډول د مورنۍ خپلوۍ په اړه میرحیدر حیدري وایي چې زما د مور پلار شېرعلي اخوندزاده نومېده چې هغوی د همدغه سریزو په کلي کښې امامت درلود او د هغه تر مړیني وروسته د ده ماما د همدې کلي امامت پر غاړه اخیستی دی، دا چې د ده د مور پلار او ماما په دې خلکو کښې ډېر درنښت درلود نو یې ده ته هم په درنه سترګه کتل او د میر حیدر یې ډېر خیال ساته، لکه چې وایي:

زما نیکه د دغو خلکو مـــــــــقتدا ؤ
د دې کلي امـــــــامت زما د ماما ؤ
ماتې هم په ډېره ښه ســــــترګه کاته وه
په عزت مي له دې ځـــــــایه راواته وه

اروانښاد میر حیدر تر پنځو کلونو پوري د سربزو په کلي کښني استېدلی دی وروسته نومورى د خپل ژوندانه په غوړېدلي پړاو یانی اتلس کلنۍ کښني د همدې سیمي څخه کوچېدلی او د لوی کندهار و لويي غېږې ته یې د تللو لپاره شاعرانه سپېڅلی زړه په درزا سوی دی، و کندهار ته د راتګ سره سم يې د ارغنداو په ولسوالۍ کي دجوی لاهور پر وياله د خپلو مشرانو پر مېنه واړوله، او د خپلو شعرونو زبانه برخه یې هم د کندهار د دغه سمسوري او غوړېدلي ناوې په همدې سیمه کي ویلې ده، نوموړی وایي :

اتلسم کال ؤ د سن زما راغــــــــــلی
بیا دم خوا د کندهار ته ځني تـــــــللی
میشت سوم زه د ارغنداو په جوی لاهور کي
ښه باغونه ښه ویاله لرم په کـــــــور کي

یا لکه میرحیدر حیدري چي د خپل کور او کلي په اړه دا ډول ویلي دي :

کور او قوم وا که یې نوم ستا په کار دی
ځای یې ښه ترا معلوم چي کندهـــار دی
سید آباد چي مشهور په جوی لاهور دی
د داغه کلي په منځ کي د ده کـــور دی

د میر حیدر کندهاري د لويي کورنۍ نور سړي د ډېر دمځه څخه لا پر همدې جوی لاهور .... وه خو د کورنۍ نور ښاخونه یې آن تر اسمعیل خان دېرې پوري رسېدلي دي دا ځکه چي د دې کورنۍ پخوانیو نیکه ګانو په لري او بري پښتونخوا کښني کوچیانی تګ او راتګ درلود. میر حیدر صاحبزاده دلته د خپل راتګ څخه ډېر خوښ او خپله دغه مېنه او ټاټوبی ښکلی او د ستاینې وړ ګڼي. هغه د خپلو دوستانو او خپلوانو څخه ځکه مننه کوي چي د ده چارچاپېر کښني يې و هغه ته هر مهال د پت او قدر په سترګه کتلي دي، هغه وایي :

عزيزان خپلوان په ما گرد ورد پراته دي
په عزت د لوی او کـــم راته کاته دي

هو ! د مير حيدر صاحبزاده د خپلوانو او د دوی تر منځ د اړيکو دا تودوالی د غوايي د کودتا په رامنځ ته کېدو سره د منځه تللی او د اروابناد ميرحيدر صاحبزاده کله د خپلو ميلونونو خلکو غوندي د گران هيواد د درنې غيرتي څخه ليري سوی او د کړوالتوب سختو شپو ورځو يې د ژوندانه خوبنی او د خپلوانو د مجلسونو گرمی يې تر هغه مهاله له ستوني نيول سوي چي دې لوی او نوبنتگر شاعر د هيواد څخه دباندي د پخواني افغانستان د کوټي د سيمي په لورلای کبنې د نن څخه ۱۳ کاله دمخه په ۱۳۷۰ لمريز کال کبنې د ۹۳ کلونو په عمر په پردېسی او کړوالتوب کبنې سا ورکړه. (انا لله و انا اليه راجعون) اروا دې بناده وي (آمين)

لکه مخکي چي مي وويل اروابناد ميرحيدر حيدري کندهاری په زرگونو زرگونو بيتونه ويلي چي هغه په بېلابېلو برخو او ډول ډول مسايلو په اړه دي.

د دې بيتو لويه برخه يې تاريخ جوړوي چي يوازي يې احمدشاهي تاريخ لسونو زرو بيتونو ته رسيږي، چي د هيواد د تکړه ليکوال، لوی پوه، مؤرخ، څېړونکي او ژبپوه پوهاند علامه عبدالشکور رشاد لخوا د زياتي مودې زيار وروسته د سمون تر پولي رسول سوی او د دوی په وينا همهلته خوندی دی، د مير حيدر حيدري په لسونو زره نور بيتونه د بېلا بېلو موضوعاتو په اړه په لاندي ډول وېشل سوي دي :

۱. د عربو تاريخ : (د همهغه پيل څخه د صفاري يعقوب تر مهاله، د بيتونو شمېر يې (۶۰۰۰) دی، د ليکلو ځای او نېټه يې کندهار، ۱۳۴۰ لمريز کال.)
۲. انساني ښېگڼي او ناخوالي : (د بيتونو شمېر يې (۱۵۰۰)، د ليکلو ځای او نېټه يې کندهار، ۱۳۴۵ لمريز کال.)
۳. فقه : (د بيتونو شمېر يې (۷۰۰)، د ليکلو ځای او نېټه يې کندهار، ۱۳۲۰ لمريز کال.)
۴. د انسان د پېري (بدن) په اړه څرگندوني : (د بيتونو شمېر يې (۱۵۰۰)، د ليکلو ځای او نېټه کندهار، ۱۳۲۳ لمريز کال.)

۵. د بېلا بېلو مسايلو په اړه : (بيتونه (۱۵۰۰۰) [چي اوس يې يوازي ۶۵۰۰ بيته پاته دي] د ليکلو ځای او نېټه کندهار، ۱۳۴۵ لمريز کال.)

همدارنگه اروانباد صاحبزاده مير حيدر حيدري په شاعرانه نوښت سره په سوونو سوونو بيتونه د مناظرو په ډول ويلي دي چي د دوی مناظرې په لاندي توگه يادوم :

۱۰. د بيرغ او خېمې مناظره	۱۸ بيته
۱۱. د پتنگ او شمع مناظره	۱۳ بيته
۱۲. د ختيځ او لوېديځ مناظره	۴۰۶ بيته
۱۳. د منشي او سپه سالار مناظره	۳۳ بيته
۱۴. د شپې او ورځې مناظره	۷۲ بيته
۱۵. د غره او دښت مناظره	۵۱ بيته
۱۶. د غنا او فقر مناظره	۹۱ بيته
۱۷. د گلاب او نرگس مناظره	۳۵۲ بيته
۱۸. د طبيب او منجم مناظره	۶۹۶ بيته

د دې شاعرانه او منظومو مناظرو د ويلو او ليکلو مهال يې هم ۱۳۴۶ کال او د هغه څخه څه مخکي او څه وروسته کلونه ښودل سوي دي. اروانباد مير حيدر حيدري د ده د لوړي او لوبي شاعرۍ پر بنسټ د هغه مهال د واکمنو له لوري وخت په وخت ستايل سوي او وياړل سوی دی. چي دغه پېرزويني په لاندي توگه يادوم :

(۱) په ۱۳۳۳ لمريز کال کښي د مير حيدر ته د واکمنو له لوري ورکړي :

(الف) : يوه ټوټه بگړۍ د لوړ درشل محمد ظاهرشاه له لوري.

(ب) : يوه کره کُړۍ (ساعت) د لوړ درشل محمدظاهر شاه له لوري.

(ج) : يوه دانه قلم د لوړ درشل محمدظاهر شاه له لوري.

(۲) په ۱۳۳۶ لمريز کال کي :

(الف) : يوه ټوټه چپنه : د لوړ درشل محمدظاهر شاه له لوري.

(ب) : اټلس زره ۱۸۰۰۰ افغانۍ د لوړ درشل محمد ظاهرشاه له لوري.

سربېره پر پورته ځېزونو او د واکمنو له لوري د هغه د لوبي شاعرۍ څخه د ستايني په دود ورته يوه اندازه مځکه هم په لاندي ډول ورکړه سوې ده :

(۱) ۱۳ جریبه او څو بسوې د کښت لومړۍ درجه مځکه ورکول، د کندهار د صوف په سیمه کښې د لومړي وزیر شهید سردار محمد داود خان له لوري (۱۳۳۳ لمریز کال)

(۲) ۳۶ جریبه او څو بسوې د کښت لومړۍ درجه مځکه ورکول د کندهار په نهر روضه کښې د لومړي وزیر شهید محمدداود خان له لوري (۱۳۳۳ لمریز کال)

د اروابناد میر حیدر حیدري پر مینه اوس د ده زوی محمدعیسی اخوندزاده اوسي چي د پلار د حُجرې څراغ یې بل ساتلی دی.

ښاغلي محمدعیسي اخوندزاده که څه هم زیات ناتوانه او عمر یې د اتیا کلونو څخه لا هم تېر دی د (۲) تیرو کلونو را پدېخوا د اطلاعاتو او کلتور ریاست ته که هر ورځ نه وي د اونۍ زیاتي ورځي راغلی او د خپل پلار د ویل سوو شعرونو، منظومو، متلونو او همدغو مناظرو اوډن پر مهال چي چاري یې ما (عبدالمجید بابي) مخته وړي د هغو د ویلو په برخه کښي ډېره لویه مرسته کړې ده.

او دا د دوی لېوالتیا او سترېا وه چي د خپل اروابناد پلار د شعرونو دغه برخه یې د چاپ تر درشله ورسول. زه د دوی دې لوړي لېوالتیا او پراخ زغم څخه مننه کوم او هم ورته د لا اوږده او روغ ژوندانه دوعا کوم، او ور گنم چي په دې ځای کښي د قلمي نسخې څخه د دغو شعرونو د بیا لیکني په برخه کښي د ښاغلو مطیع الله خان روهیال او عبدالقیوم خان مینه وال زیار ایستني او سترېاوي وستایم او ورته کورودانی ووایم. نور به درانه لوستونکي د اروابناد میر حیدر صاحبزاده کندهاري د مناظرو و لوستلو ته رابولم. او د دوی په دغه وینا سره به :

که دا ستا په رحمت زما خوا ته نظر سي
د گناه دفتر به پاک د میر حــــیدر سي

د دوی د پېژندني پاني پای ته ورسوم او په گډه به یې د لویه خدایه ﷻ د سپېڅلي اروا د لا خوښوني غوښتنه وکړو.

عبدالمجید بابی
د کندهار ولایت د اطلاعاتو او کلتور رئیس

متن

۱

د بيرغ او خيمې مناظره

يوه ورځ زما په ځان کې چورت او خيال وُ
د بيرغ او د خيمې سره جنجال وُ
د بيرغ داسې خيمې لره خطاب وُ
دا خطاب يې په کاوړ او په عتاب وُ
زه او ته يو د ټولواک غلامان دواړه
ته سوکه، زما له ستړيا وي وچه ناړه
له ګرزو د لارې، رنځه له رکابه
اوس قشله زما د جند ګرزي خرابه
د ټوپک ، ټوپو ،ګوليو زه نښان يم
له درزا له غُره هاري زه پرېشان يم
نور عالم وي ټول تر ما وروسته او غلي
غليمان صورت زما په ګولو ولي
مخامخ وي د غليم ټوپک ټوپونه
له اسمانه طيارې کوي وارونه
په هر وخت کښې غم زما خواته موجود وي
مداماً مې په ګرزو سپيره وجود وي
تا نه رنځ ليدلی دي نه دي وارونه
نه د غشو په ځګر هم ګناهونه
چې قدم زما دتا تر خدمت تېر وي
راحت ولې دتا زما تر راحت ډېر وي
وي په غېږ ستا کې خوبان پري رخساره
د وصال مجلس ډېروې وې تر سهاره

ستـا پـه غبـرکي غوړيـدلي سـرې غالـې وي
زمـا پـر جنـد سـره پرهارونـه دګولـې وي
خـوري پـه تـا کـې ورجـي غـوښي کبابونـه
پـر مـا بانـدي وي د سـرو لمبـو وارونـه
اشـنايان پراتـه پـه تـا کښـي غبـږ پـه غبـږ وي
پرمـا بانـدي د غلـيم د ګولـو غرېـږ وي
سـتا پـه غبـږ کښـي مشـعلونه پـه شـپه بـل وي
پـر مـا بانـدي د غلـيم اورونـه بـل وي
خيمـه وايـي دغـه سـتاله خودبينـې وي
زمـا سـر پـر پـای دري دکمينـې وي
مالـه خپلـي کمينـې ده فايـده وړې
سـتا لـويي ده دخـوارې برخـه درکـړې
بېهـوده چـي سـړی غـاړه لوړوينـه
افتونـه بـه راتـګ ورتـه کوينـه

❁❁❁

۳

د پتنګ او شمعي مناظره

يوه ورځ مې چرت و خيال بند په خپل ځان وو
د پتنګ شمعي ته دا ډول ګريان وو
زه عاشق يمه که سوځم خو روا ده
ستا له څه حيشه مدام سون او ژړ اده
په ټټر زما کښې بل تل د عشق اور وي
ارام نه لرم مدام مې شر و شور وي
ټول عالم در څخه خوښ د زړه له کومي
ا ودا سرې اوښکې پر سپين مخ دتا دږومي
په ځواب کښې شمع وايي اى دلداره !
اى زما شيرينه ياره وفاداره
زه يې وينم جوړ وجود ته زما غم سي
شيرين يار زما انګبين د هغه کم سي
دغه شات چې له وجوده زما بهيږي
د فرهاد غوندي مې اور په صورت بليږي
ورکوي دغه جواب وه ريږدېدلې
پر سپين مخ باندې يې اوښکې اوريدلې
په دې حال کښې يې پتنګ لره خطاب ؤ
دا ويل يې په کاوږ او په عتاب ؤ
اى د عشق مدعي ستا څرنګه کار وي
نه کړې صبر نه دي زما په څنګ کرار وي

تــــه يــــوې شــــغلې د اور يــــې تبنتــــولی
مــا تــر پايــه وي تــن ســره اور تــه نيــولی
ســتا بــه اور د عشــق در ســوی يــو وزر وي
زمــا بــل مــدام داغــه ســور اور پــر ســر وي
ســتا کــوثر نــه وي تــول ســوی ببلــه ړوی
زه لــه ســره تــر پښــو تولــه ويلــي ســوی

❁❁❁

د شرق او غرب مناظره

خاطـــرو شـــخه مـــــي دا ډول بيـــان دی
يـــو وخـــت شـــرق د غـرب پـــه خـــوا بـــاندي روان دی
پـــه دې تـــګ کـــښې د شـــرق دا طـــــور کـــار و
ورســــــره خپـــل لـــوی هـــمـــت زاړه آثـــــار و
تـــر ښـــارو تيـــر ســـو د ښتـــونـــې وه پـــرې کـــړي
تـــر غـــرو واوښـــت ډيـــر يخـونــــه يـــې تير کـــړي
پــــه ســـړو، خـړو اوبــــو ګـــــــډ د رودو وو
وړی لــــوی زحمـــت د غـــــرب د رســـيدو وو
ســـره يـــوځـای چـــی ســـوه دغـــه تـــوتـــې کښلـــي
لـــــه ســـلام پـــس وه دا دواړه کښېنـــســـتلي
شـــرق پـــه ډيـــر شـــبابت، او وريـــن تنـــدې بـــــاندي
خپـــل اخـــلاص، مـــحبـت د غـرب مـخ تـــه کـی وړانـــدي
او هغـــــه آثـــار اسنـــاد ډيـــر کـــه قـــلـــيـــل وه
چـــی ددې شـــــرق پـــه رفـعـــت بـــانـــدي دليـــل وه
دا اســـناد يـــې وه پـــه خپـــل مـخ کښی نيـــولـــي
دايـــې هـــم وه د غـــرب مـــخ تـــه بـــرېښـــولـــي
بيـــا لاهـــم غـــرب وو يـــو داســـی کـــبـــر وړی
فقـــط هســـي يـــې جـــواب وو بيـــا ور کـــړی
نـــور يـــې نـــه کـــړئ روغبـــړ او محبـــت وو
کـــه ؤ هـــم خـــاص د بنـــو پـــه اشـــارت وو
دا مبلمـــه معـــــزز درونــــد پرلګيـــــدلی
نـــه يـــې وو پـــه هـــيڅ درنـــه ســـترګه کتلـــی

کښېنولی یې دا درونـد مېلمـه پـر مځکـه
هیڅ تکریم او احترام د مېلمـه نـه کـه
نـه یې خیال وکـی د دې شرق پـه هیبت کښې
نـه یې چرت سـو د اسنادو پـه رفعت کښې
نـه وایي چي دا مېلمـه یـو عالیشان دی
او لـه ډېره لیري ماتـه را روان دی
نـه یې کړی لـه دې شرقه هیڅ باز خواست وو
پټـه خولـه پـه کبر باندی ورتـه ناست وو
پـه تعظیم او پـه تکریم ددې مېلمـه کښې
نـه څـه وایي نـه یې وو پـه اندېښنـه کښې
شرق چي ورو ورو د دې غرب احوال تـه گوري
پـه دې پوه سـو پـه نـه سترگه راتـه گوري
پوه سو شرق کـه تـه ونـه پوښتې نوموړی
نـه بـه وی غرب پـه کلو لـه تاسوال کړی
نو شرق دا وه پـه کاوړ باندی ویلـی
مازحمات ډېر دی ددې سفر لیدلی
سوم پـه دې سفر کي ډېر ستړی ستومانه
او اوس سوم پـه دې راتگ باندی پښېمانه
او موږ خیال پـه دې سفر ؤ داسی کړی
د مشقت عوض بـې موږ تـه وی راکړی
نـه مـی ولیدی عوض کپـی مـی پرې کړې
لاس تنهاکی مخ سپیره چاودې پکښې کړې
د دې ملک آسمان تیاره سخت یې بادونه
د اولس پـه زړو یې دي پراتـه گردونه
چي مي ولید رانښکاره سو خام یې کاک دی
هیڅ شک نسته ددې لاندی بیت مصداق دی
لکـه ډول هسې آواز لـوړ او عـالی وو
چي مي ولید میان، ټټر دده خالی وو
نو کـه کړی ما ړومبی دا فکر پاس وای
لـه زحمت څخـه ددې سفر بـه خلاص وای

مگر دغه لوی سفر ډک له زحمته
خالی نه بولم هیڅ وخت بی اهمیته
دلتې پورته سوه له مخه حجابونه
وربنکاره سوه ځني ځني پټ حالونه
وې ویل هر څو که زه سترې پدې سوم
ځینو ځینو اسرارونو باندې پوه سوم
او د غرب لباس د طلسم زما جانه
دادی ما په دې راتگ وایست له میانه
په دې وخت یواری غرب وؤ لتېدلی
اما بیرته وؤ په خپل ځای کښېنستلی
له خبرو د دې شرقه داسي ور سو
ریږد اخیستی مخ یې تک سور په کاوړ سو
نسوای هیڅکله غرب دغه کار زغملی
وه یې دا طور مېلمه لره ویلی
د مسافرو خو به خوی عادت دا شان وو
د گټور خوی او عادت به ځښتنان وو
له ادبه څه به نه وي هیڅ وخت لېري
ته کوې ولي بې ځایه دا خبري
ولي داسي له کاوړه قهره پُر یې
ځان ته خیال کوه په څه داسي مغرور یې
امتحان مخته په څه د جنگ اورونه
بلوې ، ورکوې سیال ته پېغورونه
ته نو کوم عظمت، همت په ځان کښي وینې
چې کوې داسي خبري تکي سپیني
او پیدا کړی د عظمت حق تا له کومه
غرور مه کړه ستا پیړی ده را معلومه
له عظمته دي د تن متن مارا دی
اینبي خوشي تا په ځان نوم غمبارا دی
که دی هر څو صورت تر ما لوی یو په دو دی
خو خالي دي د اوړو څخه کندو دی

چې جوال دچا خالي وي له خر پته
هغه نکړي د غرور خبره غته
چې ته نه لرې د اړخ تغر کمبله
لوى په کوم دليل ته ځان بولې له بله
شرق ويل ته دي پخپل ځاى کښې کښېنه ګله
بدلوه مه د دنيا مکان هيڅکله
ما چې ويل د مناظرې به کوو سيل
خو تا وکئ په ښکنځاوو ماته پيل
ته به نه لرې رونې سترګي په سر کښې
فضائل دى همګى زما په ځګر کښې
دا خبره چې مشهوره په جهان ده
چې ايشيا د فضائلو فضل کان ده
سترګي وخورې زه بيخي ښکلې ليلا يم
د روميو او دورو ستو مرجع ملجا يم
زه د ټوله دنيا غوره يم او ښکلې
د آدم نزول په ما کښې دى راغلې
زما ټوټئ وتلى دى په دې دنيا کښې
سماوى اديان وارد دى ټول په ما کښې
چې زما له غيرې زيږي هغه شير دى
زما ادب مشهور او خير مې ډير دى
زه په دې کومه فخر او مسرور يم
چې په ښو خويو ادابو لا مشهور يم
اهالي به زما مدام دغه رقم وه
خاوندان به د سخا او د کرم وه
له غليمه بې ميدان و هر وخت وړى
قول وعهد يې خلاف هيڅ وخت نه وُ کړى
هميشه به وې په بريښ کښې زما توري
تل به وى د غليم ميندي له ما بوري
زما له توري به مدام مات دښمنان وه
په اثر ددې د پراخ ملک څښتنان وه

تجاوز که چا زموږ پر حیات کړی
ځما عسکر به وو دستی هغه مات کړی
دی بې مات کښی مال کالي بې غنیمت کړه
د عسکر رعیت په میان کي بې قسمت کړه
که به وۀ تقدیر پر موږ باندي لوړ کړی
زما عسکرو به ځان مرگ ته وو ورکړی
زما پخوا اهالی زښته شجاعان وه
توریالي، چابک د لوی زړه خاوندان وه
د خوړلي غرب به څنگه سترگي تاسي
له عدمه زما کوښښ علم را باسي
څنگه ژر دي بیا له تا څخه هیر سوي
علما لوړ لوړ په ما کښي دی تېر سوي
زما لوی جند واړه جهان ته تماشه وه
ما روزلي ډیر لوی لوی فلاسفه وه
په اوراقو د تاریخ کښي رقم دا دي
رڼدې سترگي ځما له فضله څه بینا دي
دا خبره لواړ جهان له ره ښکاره ده
وړاندی هر خیر په لاس زما پوره ده
باید دا دي تا په زړه باندی لیکلې
لار د علم ما ده تاته درښوولې
په ټوټي ستا کښي نه علم نه حکمت وو
زما لخوا دی لارښوونه هدایت وو
زما له اوره دی پیلوځی دی ایستلی
ځکه ته یي لوړ مقام ته رسېدلی
زه د علم فضل یم کوټه معموره
علماء فلاسفه مي دي مشهوره
ولی نن ورځ ده له تاڅخه خبر ورکه
د نهال ستا ده له ما څخه مندکه
نن چی علم دی په تا کښي بریښېدلی
پرورښت د علم وۀ له ما موندلی

تـــا دئ نـــن ورځ لـــه تيـــارې ســـر را لـــوړ كـــړی
گنهـــه دا علـــم دی تـــا لـــه مـــا زده كـــړی
زه پـــه دې غربـــه لـــه تاځـــه خپـــه گـــف يـــم
اوس كـــوې دعـــوه چـــی زه عـــالم عـــارف يـــم
او هغـــه چـــي دي پـــه تـــا كښـــي لـــه دې بابـــه
ايســـي ماتـــه گـــواكي يـــو غـــوړپ لـــه دريابـــه
زه دريـــاب يـــم تـــه يوجـــام يـــې زمـــا لـــه نهـــره
ايســـي ماتـــه يـــو ملـــت لـــه ټولـــه دهـــره
تـــه گـــرم نـــه يـــې فقيـــر وې داســـی نتلـــی
لـــږ شـــي وې پـــه تعجـــب كښـــي اچـــولی
تعجـــب زه يمـــه دې بـــاب كښـــی تاتـــه وړی
د تســـلط قصـــد تـــا څنگـــه تـــا دی ماتـــه كـــړی
تـــه يـــې لويشـــت زه ميـــل لا بـــه كمـــه ستا تنـــه وي
تـــا بـــه كـــړې پـــه مـــا څنگـــه احاطـــه وي
كـــه دا ســـتا كمكـــی وجـــود وي درگـــي درگـــي
ســـې ســـور مـــرچ تـــريخ بـــه نـــه كـــړي زمـــا ســـترگي
كـــه ســـې مـــرچ او ســـترگو زمـــا تـــه يـــې لويـــدلی
ســـترگو زمـــا بـــه پـــر تـــا رپ نـــه وي وهلـــی
كـــه دا ســـتا تنـــه ســـي ټولـــه رانجـــه وروره
لابـــه نـــه كـــړې زمـــا يـــوه ســـترگه را تـــوره
كـــه دتـــا تـــريخ وجـــود ټـــول وي ســـره سوســـتی
لابـــې هـــم ماتـــه نبـــړی نـــه وي راوســـتی
مـــه كـــوه زيـــاتي خبـــري خوشـــي ډيـــري
ســـتا مشـــهور آثـــار بهتـــر اعمـــال دي چيـــري
او كـــه تـــه كـــړې دا گومـــان چـــي زه د بخـــت يـــم
يـــو لـــه لويـــو علمـــاؤ څـــه د وخـــت يـــم
خوشـــی تـــه پـــه بناگـــانو د خپـــل غـــولي
څـــان لـــه لويـــو منديســـانو څخـــه بـــولی
دا دتـــا وخـــت ټولـــه ماتـــه دی معلومـــه
مكـــارم اخـــلاق ښـــه خـــوي دا ســـتا لـــه كومـــه

نه دی ستا طبي عرق هیڅا لیدلی
نه په خپل عهد یې ته هیڅ ځای دریدلی
کوم قریب ته ور پرې ینبې تا دانه ده
تا کوم اړ لره ورکړې اعانه ده
کوم میلمه ته تا ورکړی هر کلی دی
کوم سترخوان کوم دی کاسه کوم دی نغری دی
کوم خوار ستا په کور کوټه کې دی موړ سوی
ستا په مال باندی دی کوم قریب خلاص سوی
نو ته وو وایه ستا کوم علي همت دی
چیری ستا د شرق په شاني شهامت دی
چې سایه نافع په تا کي وی معدومه
نو به وي علم عمل دتا له کومه
ما کړه پوه چیری دتا شرف رفیع دی
او په څه شي وروره دا ستا عزت منبع دی
خبر نه یم چیري ستا بحث شدید وو
او په کوم ځای کې دي خیال فکر سدید وو
کوې هسي ته خبري تر ځان تیري
شرایع عادلانه دا ستا دي چیري
په مظلوم باندی ته چیري ژړیدلی
په شاکی باندی ته چیري کړیدلی
کله ستا په ملک کښې عدل د عمر وو
کله ستا د نو شیروان غوندي نفر وو
چیري ده دا ستا ډلی د عالمانو
کله تا کاوه تو پیر د مشرانو
ستا عسکر د شجاعت وو چا لیدلي
له تا کوم غلیم په شا باندی وه تللی
اوس په ما کوې لویي وا عالیشان یم
بولې ما مځکه ته وایې زه آسمان یم
اغوستو ددې جامو نوو کړې داسي
ورځ پر ورځ باندې غرور کبر را باسي

ته چې زما زړې خیرنې جامې وینې
په اوبو کښې سې خوله راته د ننې
خو چې ستا زما له خوا درانه بانه دي
که کالی څیري هډونه مې درانه دي
ته کوې خیال زما په سپین ټبر او نسل
خوار به یم د فصل نه یم خوار د اصل
مورږ لیدلي دي دا ستا ډېر فسادونه
هم راباسې ملک کښې راز راز بد خویونه
طبیبان دي وي عاجزه له علاجه
له تازيږی امراض داسي بې رواجه
په شرابودي عالم دئ اخته کړی
په عقلو کښي دې خلل دئ پیدا کړی
متکبرین دي پیدا کړي داسي شان دي
اوس منکره له وجوده د سبحان دي
چې تا کړی په اسراف بې باکی زور وي
دتا په ملک باندی پلو د افلاس خپور وي
لیدای نسوای هیڅوک خیر ستا په باغ کښي
غورځوي وسواس د خلګو په دماغ کښي
چې ورځې یو ملک ته تاوی هغه کړی
دوی دی وی په کړو لارو امر کړی
څوک دی مور څوک دی میرې کړی شاوخواته
په نفاق باندې قوه کړې د قام ماته
ته نه ګورې د انصاف او عدل لور ته
رذیلان کړې په اشرافو باندی پورته
په هیواد کښي کړې رواج بد خویونه
ورته ورکړې د شرابو بوتلونه
آموخته په دې شرابو کړې وګړي
نور دي هم وی بد خویونه رواج کړي
چې هر ارخ باندي ما یې اړولی
نه دی خوی احسن په تا کښي مالیدلی

له بدۍ جوړ يې نيکي څخه پر شايې
ته په کمه ژبه ماته جواب وايې
درښوولې چې مې تاته دا ښه ده
ستا له بدو يوه دغه نمونه ده
پټهواى نسې دا بد دي درگي
او که ستا خيال وى چې شرق نه لري سترگي
دا د شرق قوه د عقل تر تا لوده
ستا په پټو او ښکاره بديو پوه ده
نو که اوس گټې دا زما لوړى اشدي
زما خبرى په واضح بيان که ردي
غوړه وه مه له جوابه څخه غاړه
دعوه تل وي په برهان دليل ولاړه
دلته شرق وه په هټ هټ باندى خندلي
په غرب باندى دواړه لاس وه ټکولي
څرخيدلى په يوه پښه باندى ښاغلى
وې ويل ما په غرب رفعت خپل دى منلى
شرق کړى تير دا لوړ بيان له دې رقمه
غرب و ناست بې اضطرابه او بې غمه
سوکه ناست و نې ښکنځل او نې کاوړ ؤ
فکر خيال يې په جواب د غليم اړ ؤ
چې څو شرق تير کړى دا بيان وحال و
په غرب باندى يې راغلى داسى خيال و
په قوى دليل زه سومه لکه ستورى
درولى مې په غرب دى د تگ لورى
غرب کوي جواب د ده دا طور جانه
اى د ډير کبر خاونده او مهمانه
ته په خپله پخوانى لويي خطا يې
نن وتلى له هغه وژاندي عطا يې
چې سپيره ځاى ستا له تندي څخه خلاص سو
بضاعت دولت بدل ستا په افلاس سو

۱۴

کـه تـه وای خبـر د خپـل قـوت لـه هـډه
بیـا بـه نـه کـولای تـا خبـره ډډه
که دا ستا پر خپـل سرتور سر باندي خیـال وای
لڅـو پښـو یـا څیـری گیـډي تـه دي خیـال وای
چـی پـه ځـان کښـي تـا خیـال کـړی وای لتـه
بیـا بـه نکـړای تـا خبـر د کبـر غتـه
کـه تـا یـو وار دا خپـل جیـب وای تـش لیـدلی
تـا بـه سـر د خجالـت وای ځـړولی
دا چـي تـا دي دا اعـوان را رهـي کـړي
یـا زاړه اسـناد تـا ماتـه دي راوړي
چـی لیـدلی تـا دا زمـا نـن ورځ حالـت وي
دا بـه سـتا لـه پـاره ډیـر لـوی خجالـت وي
کـه رونـد نـه وای او لیـدای تـا حـال نومـوړی
نـه بـه وای دا مشـقت تـا پـر ځـان وړی
دغـه سـتا باطـل حجـت تـه چـي زه گـورم
د جـواب لـه درکېـدو څـه دي ځـان زغـورم
چـي تـه یـې داسـي جاهـل لـه هـره بابـه
ښه بـه داو ي چـي دي کښېـنم لـه جوابـه
کـه پـه جنـد سـتا کښـي د عقـل څـه اثـر وای
یـا دا نـور اعـوان دا سـتا پـه حـال خبـر وای
چـی دوی زمـا دا تلسـم قـرن لیـدلای
تفـاخر بـه یـې پـه مـا څنگـه کـولای
او کـه سـتا خیـال، گمـان تللـی شـاوخوا دی
زمـا د قـام تېـر لا پخـوا دا دی
گولـه تـه پـوري کـوې پـه زړه زومنـه
نـن خـو نـه لـرې د خپلـو شـډو تومنـه
وایـی زمـا د آس پخـوا تـوپ داسـي شـان دی
راسـه وروره دغـه گـز دغـه میـدان دی
دغـه سـتا ډیـره لـویي همداسـي شـی ده
خلـگ وایـي لـوی یـې مـه بولـه سـپی سـپی ده

مه کوه شرقه تېري تر حد یا حول
راسه واوره د شاعر دا لاندي قول
انسان زوی دی د هغه دم پکښي وی
د پرون ورځي ویل به بې فایدې وي
په زړو هډوکو فخر کوې ولي؟
او هم وینې د کمال زما لمبې بلي
لتهوې له قبرو ولي مړه پلروته؟
ښه کوې په اوبو تللي خوشي زړونه
رښتیا فخر د هغه چي د کتن وي
چي په خپله ځوک د لوی کمال ښبتن وي
بولم زه هغه ویل عبث او پرته
چي ځوک نسي د خپل پلار کمال تر گوته
زه اوس ځرنگه تا پوه کړمه زوی مړې
د تجار آله ده چا در ښکاره کړې؟
ته خبر یې چي اوگوټ چا دی جوړ کړی؟
په اوبو د دریاب چا دی رهی کړی؟
بیا خبر نه یې ددغه کار له سره
چا رهی کړ په دریاب کښتي بې خطره
چا میخ کړی د سپیرې مځکې چکر دی
په چوکو کښتي د گاډی د چا سفر دی
ته خو یو واري نظر پخپل ځان وکه
چا کش کړیدی سړک په سپیره مځکه
کښلې چا په دې سړک باندي خواري دي؟
رهي کړې چا پر ده موټر لاري دي؟
چا بگی ده ستا لپاره جوړه کړې؟
چا موټر لاري ده تا لره درکړې؟
چا پر مځکه دي مېخونه لوی وهلي؟
چا په دوی باندې تارونه غوړولي؟
ته خبر نه وې له خپله کوره وروره
منا خبر کړي په دې تار له هره لوره

هـــر هوښيـــار ماتـــه پـــه دې خبـــر تسـليم دی
را ايســـتلی مـــا دنيـــا تـــه تـــار بـــی سـيم دی
زمـــا سـپيره مځکـــه رونـــه، آسمان مـــی صاف ده
مطبعـــه جـــوړه پـــه کـــور کښـــي زمـــا د چـــاپ ده
چـــي مـــا دا کمـــال دی لاس تـــه راوســـتلی
تـــول جهـــان مـــي د زحمتـــه دی ايســـتلی
نـــاخبره شـــرقه تـــه پـــه ځـــان او کـــور يـــې
ځمـــا لـــه لـــوري د مرغـــه پـــر کـــوثر سپور يـــې
چـــي کښلـــی مـــا پـــه دې طيـــاره زيـــار دی
يـــو پـــه لـــس يـــې تـــر مرغـــه چټـــک رفتـــار دی
دا دی وينـــي يـــې بـــدخواه ځمـــا اوښکـــومی
پـــه هـــوا د آســـمان مځکـــی تـــر ميـــان درومـــی
ســـتا د خـــونی جوړيـــدن تـــه کلمـــې پـــرې وي
ځمـــا يـــوه يـــوه بنگلـــه ســـل طـــبقې وي
لـــه پنبـــه وځـــه تـــه پـــټ نکـــړی خپـــل غـــړي
لـــه وښـــو يـــې مـــا وريښمـــين کـــالی رغ کـــړي
ځـــه بـــه ووايـــی چـــی ځمـــا دا جـــواب کســـي
يـــو دليـــل بـــه د ښکنځـــاوو پـــر مـــا نيســـي
تـــه کوســـی لـــه وړو نســـې رغـــولی
مـــا لـــه منـــه وړيـــو شـــپږ تـــا نـــه اوبـــدلی
ســـتا چـــرت بنـــد پـــه دې خپلـــو گـــوډو مـــاتو
پټـــوې ســـترگي لـــه دې نـــوو آلاتـــو
زه د نـــوو کتـــابو يمـــه لوســـتونکی
او د دې نـــوو آلاتـــو جـــوړونکی
ځـــوک چـــی زمـــا لـــه پټـــه حالـــه ځخـــه حـــالی وي
زمـــا لـــه خپلـــو شـــتو او ملـــک ځخـــه کـــالي وي
دا زمـــا زړه هســـي بيـــدار ســـترگي رونـــي دي
زمـــا پـــه جيـــب کښـــي پرتـــې هـــر وخـــت ســـپينې نسرې دي
د همـــت رســـی دا ســـتا گنـــه شـــليدلې
دتـــا جيـــب نـــده يـــو وخـــت پيســـه ليـــدلې

را معلـــوم بـــه ســـتا د کـــار پـــوره درک وي
ســـتا قومونـــه مـــداماً تيـــت او پـــرک وي
زمـــا زړه ســـواندو خلکـــو تـــا شـــفقت کـــړی
ســـتا لـــه جنـــده ښځـــه دوی مشـــقت کـــړی
ؤ پـــه تـــا کښـــي لـــوی لـــوی غرونـــه او ډبـــري
پـــه دې غـــرو کښـــي نـــه وې لاري لـــر و بـــري
تـــا درلـــود رودونـــه لـــوی خـــو بـــې ولـــو وه
ســـتا خـــورک بـــه د گـــازرو او جـــوارو وه
ســـتا د ملـــک و فقـــط لـــوی ډاگونـــه خـــاوري
نـــې درلـــودې پـــه هيـــواد کښـــي پراخـــي لاري
مـــا چـــي و همـــت دا ســـتا ملـــک تـــه در وړی
دغـــه وران ملـــک مـــي دا ســـتا دی آبـــاد کـــړی
د رودو مـــلاوي دي مـــا کـــړې پـــه کـــار خمـــي
لـــوی بـــيلې دي پـــر ډاگـــو کـــړې مـــا ورســـمي
کـــوتلان د لويـــو غـــرو دي مـــا در پيـــت کـــړه
ســـړکان مـــی پـــه دښتـــو او غـــرو کـــي تيـــت کـــړه
عـــاقلان پـــه دې خبـــر بانـــدي خبـــر دي
لـــه دې تـــورزو غـــرو دي مـــا ايســـتلي زر دي
بنايـــان چـــی زمـــا د ملکـــه در وتلـــي
لـــوی قصـــرونه يـــې دي تاتـــه در وهلـــي
چـــی يـــو واري مـــی لاس پـــوري ســـتا پـــه ښـــه کـــړ
د عمـــران او تمـــدن کـــار مـــی در زده کـــړ
مـــا جديـــد علـــوم دي تـــا لـــره در وړي
ســـتا پـــه خلگـــو يـــې جبـــراً دی تـــول زده کـــړي
ســـتا اولادو تـــه مـــي وکـــړی خـــدمت داســـي
دروازې د مدرســـو مـــي کـــړې ور خلاصـــي
تعليمونـــه د پوهـــانو مـــا دي کـــړي
بـــې عوضـــه مـــي زامـــن ســـتا مهـــذب کـــړي
ســـتا احتيـــاج مـــا پـــه هـــر وخـــت دی رفـــع کـــړی
پـــه ســـختي کـــي مـــي کومـــک وي تـــل درکـــړی

په سختي کښي زه در وړونکی د غلو يم
بيا چي مور سي بيا دي زه ځای د ګيلو يم
شرقه! هسي ورک دا ستا څخه درک دی
ما درکړی په مال څو ځله کومک دی
څو څو واري مي مور کړی په غلو يي
ما ډير واري ته ساتلی په سرو يي
که مي هر څو وي پوځي کومک درکړی
څپلی ګنډ مي هم له تا څه نه وي وړی
او ته هم په دې خبره پوه يې لته
چي زه يم دا ستا لپاره خير وګته
نسته شک زه د نجات ځای يا خېمه يم
واوره دا زه د اصلاح منبع چينه يم
او ته غواړې چي را مره زما اعمال کړې
چي له دې کاره اصلاح زما انکار کړې
ولي وي دي خوا بدې ته اول ميل
بيا دي وکړ په ښکنځا او کاوړ پيل
راسه زما په ورورګلوي باندي لاس کښېږده
د جګړې او د جفا خويونه پرېږده
زه دا ستا صميمي ورور او په زړه سم يم
په ياري او ورورګلوي ولاړ محکم يم
ورته تيري چي کړې دا خبري کلکي
غرب په دې وخت په لاسو وکړې چکچکي
ده چي ويل وي نښتې په دغه ناړې
باندي وې وهلي دلته کلکي تاړې
شرق چي و دا وروستي تکي اورېدلي
په غرب باندې وه په پرک باندي خندلي
ولي شرق په داسي ډول لرو بر وو
د باطن په پټو حالو يې خبر وو
نو يې و ويل غربه ته يې يو زوی مړی
حلاوت د ژبې تا ته دی درکړی

چمبازي ده ستا لا زياته تر ګيدړي
په کار تښته ده دا ستا له ژبي غوړي
د مقصد په وخت کښي ستا دغسي څواک وي
ملايمه ژبه نرمه د اخلاق وي
او چي بيا پېښ ستا په دې دوست مصيبت وي
ستا له ليوري بيا په ده باندي شدت وي
د فرصت په وخت کښي تا وي حلم وستي
انتقام دي وي له دې دوسته اخيستي
چي تنګي او يا ذلت دي سړی کسي
په دې وخت بيا آشنايان تر ستونی نيسي
خوی خاصيت به ستا په مثل د لړم وي
در نژدې چي سي هغه درځه کړم وي
نو دوستي خپلوي دا ستا ده بی باوره
عاقل نکړی اعتماد په تا له سره
يې دښمن صورت دي د دوست وي را ايستلی
زموږ په منځ کښي دي نفاق وي اچولی
ناپوهان هر ځای دي ستا دوستی نتلي
څو څو واره تا له يو غاره چيچيلي
په اول کښي دي خواستونه او هيلې وي
په روستاړ کښي دي وهلي زموږ پلې وي
د رښتونی دوست په نوم کوې تل داسي
غدر چم فتنې مدام موږ ته راباسي
او په هر وخت چي وي تا چوله موندلې
تا ضيقت، تنګي په موږ ده راوستلې
تا د مار په شان اغوستی پوست نری وي
په دې ښه رنګ دي وهلی بيا سړی وي
ای د لويي تواضع، خضوع څښتنه
کوې هيله ته تر څو زما له وطنه
بولم زه دا هيله ستا زياتي بی ځايه
چي وا خورم به يې پدې غدر تر پايه

ته په موږ کوې هغه چې دي وس وسي
لکه وايي چې کوږ نسته بيا يې نيسي
يار په داسي غدر ځان را لاندي باسې
چې سم ترږی په سراب مې خطا باسې
او ته ښه يې موږ ته خپل احسان وافره
غواړې دا چې ته کړې موږ د ځان شاکره
نه يې زموږ ملک ته راغلی مگر دا کړې
چې زموږ هستي نيستي را څخه غلا کړې
غواړې دغه چې زموږ مالونه جلب کړې
او علوم فنون زموږ را څخه سلب کړې
دغه ستا سودا گري موږ ته بلا ده
نه يې بولم تجارت گواکي دا غلا ده
زه پوهېږم ته په دغه کار کښې دا کړې
غواړې دا چې زموږ هستي متلاشا کړې
ته کوې د خپلي گټې په حيث داسي
تجارت زموږ له منځه څخه باسې
ولی ستا خو ده په موږ گټه ناپايه
شکرانه دي وي په مزد باندي دوه گرايه
خوړای نسي څوک دا ستا ډوډۍ يا پاستي
ولي ته خو درنوې تر تبر لاستي
تا په دغه نامه خپل کار دی پراخ کړی
ربا سود دي وي په ملک زما کي وير کړی
دا چي ته د سود په نوم بولې دا زيان دی
زما ملک ته مصيبت او لوی نقصان دی
د بډای ارکان دي دې سود نړولي
حجابونې د حيا دي ور شيرلي
چې سړی گوري دې سود ته په دې نحوه
غريبان او مسکينان دي ټوله محوه
ممالکو ارکان دوی دي نړولي
په تنگدستي کښې دي ملکونه اچولي

زه دا ستا تر راتګ وړاندي داسي شان وم
له دي واړو حاسدانو په امان وم
زما خاطر له قيل وقاله ؤ بېغمه
داسي نه ؤ چي هستي وه زما کمه
پيسه ډېره وه د ژوند اسباب کامل وه
برکت او خير زما خوا ته شامل وه
زما اولاد ټول متفق و يو له بله
بې اتفاقي يې پخپل ژوند نه پيژندله
خوی عادت زما د اولاد په کښت کيدن وه
په کرلي بې غنم جوار يا اړدن وه
نه وه ستا په شان له کبر و لويي غرقه
وه غنم او جوار په دوی باندي بې فرقه
دوی پنبه په خپله مځکه وه کرلې
جامو خپلو ته بې سويی را ايستلې
بيديده په داسي شان زما دلبره
سر تې ښووه د بالښت پر ځای ډېره
کين حسد نه و د زړو سره ګډون وو
په خوشحالي خوشحالي باندي ژوندون وو
کشر مشر ته کتوونکی په عزت وو
د لويانو په کمکو بيا شفقت وو
اينښي ټولو وه د خدای طاعت ته غاړه
په طاعت او عبادت لګيا وه واړه
راتګ ستا مورډ ته په شان د مېرېتون وو
نه دي ټک نه دي خرپ نه دي کوټون وو
که هرڅو دي سيمه زموږ او ورشو پوده
وسوسه مو ستا له خوا څه نه درلوده
خو چي بيا زموږ د ملک په کارو بار سوې
بيا هغه ميرېتون نه وې بيا ښامار سوې
هو تا کړی مدرسو لره اقدام دی
نه دی دا مکتب دغه دي لومه دام دی

تــا چـــي دغـــه مكتبونـــه دي جـــوړ كـــړي
زمـــوږ مفيـــد درســـونه تـــا دي پـــر بنـــد كـــړي
زمـــوږ گټـــورو كتـــابو تـــه دي جـــوړ چـــل كـــې
پـــه جيولـــوژي ســـيولوژي دي رابـــدل كـــې
تـــا كـــړه دا رنگـــه نومونـــه مـــوږ تـــه وړانـــدي
چـــي د خـــداى لخـــوا هـــيڅ دليـــل نستـــه وربانـــدي
دغـــه ســـتا جديـــد علـــوم چـــي ســـړى كســـي
د هيچـــا پـــه ثمـــر بانـــدي بـــه ورنـــه ســـي!
چـــي د زړونـــو يـــو د بلـــه ځـــه پريكـــون دى
نـــو دا ځنگـــه علـــوم ځنگـــه تمـــدن دى
زوړ محكـــم كـــالي اوس تاســـي دي تـــرك كـــړي
لبـــاس نـــوى مـــو دى ځـــان تـــه غـــوره كـــړى
تيـــل ســـوه پاتـــه پخـــواني ځـــراغ تـــه مـــو شـــاه كـــړه
پـــه برېښنـــا بـــرق مـــو كوټـــه خپلـــه رڼـــا كـــړه
چـــي پيـــدا دي زمـــوږ ټـــوټي لـــره خپـــل وار كـــې
زمـــوږ پـــه ميـــان كښـــي دي نفـــاق شـــقاق غوغـــار كـــې
پـــه نفـــاق كښـــي دي غوغـــار كـــړه زمـــوږ وگـــړي
ښـــه اخـــلاق دي دي زمـــوږ را فاســـد كـــړي
پســـله هغـــه دي زمـــوږ كورونـــه چـــور كـــړه
خورجينـــان دي پـــه طـــلاؤ روپـــو پُـــر كـــړه
نـــه ســـوې عـــذر تـــه د دې كـــار لـــه گټونـــه
بيـــا دى ليـــري يـــو لـــه بلـــه كـــړه زمـــوږ زړونـــه
خيـــر يـــوو ړتـــا لـــه مـــوږ ځانتـــه دي كښېښـــود
شـــر ضـــرر دي پـــه بـــدل كښـــي راتـــه پرېښـــود
چـــي پـــر وكـــول شـــرق دا پورتـــه وارونـــه
بانـــدي تـــك يـــې وهـــل دلتـــه غبـــرگ لاســـونه
ده ول ســـو خبـــر لـــه خپلـــه رازه دلتـــه
بيـــا بـــه نـــه كـــړي ســـر راهســـك لـــه خجالتـــه
پـــه دې وخـــت كښـــي نـــرم ســـوى د غـــرب زړغ ؤ
لـــه دې لـــوړ حالـــه د شـــرقه ځخـــه ســـتوغ ؤ

ورته وې ویل اې زما ښایسته دوسته
نه دي وینم د سر ماغزه له پوسته
زما احسان دي همګی واړه ترشا کی
په فصاحت نسره دی خپل مقصد اداء کی
ما چی ویل ته مي زیارت لره راغلی
خو تا ؤ مقصد جګړې ته نښلولی
که زه پوه لومړی ستا په دغه کام وای
ستا جواب به موافق ستا د مقام وای!
ستا د قهر او کاوړ په کلیماتو
په ترخو او په شدیدو عباراتو
ته په دې چم باندی ژر غالب مغلوب کې
طریقه او صورت د بحث ورمقلوب کې
تا ویل هرڅه چی دي غرب ما لره راوړي
هغه واړه سیاست دي د نوموړي
په دې ګای باندي دي راکړه ماته
نور نو هیڅ حاجت جواب ته نسو پاته
چی په دې احسان هم ستا وي سینه تنګه
زه له تا سره احسان وکوم څنګه
ما وي مال له ملکه ستا لره دروړی
ته، وا زما دي دی ثروت را څخه وړی
جوړه کړې چی ما تاته مدرسه وي
ته وایي همه غمونه بې میوه وی!
ما اسباب وي د راحت تاته راوړي
ته وا، دا دي دی دوږخ راښکاره کړی
که در وړې ما ستا ملک ته کارخانه وي
ته وا، دا به وطن زما لره فتنه وي
که زه وایم زه ستا دوست یمه په غم کښې
ته وا، ته یې زما سره په چم کښې
که زه در وړم باسیکل ستا تر غولي
ته هغه د شیطانکی په نام بولي

اې مغروره! ته په دې کار کله شک یې
یو په شر او دښمنۍ کښې شرقه کلک یې
زه دې یم له سپین سترګی څه نړولۍ
او زما نه ږ ګمان پر تا راغلۍ
زیاتی زه تا ته هیڅکله طغیه نه کړم
ستا جواب به په معقول خبره وکړم
هغه ته چې باندې فخر کوې ویاړې
هغه دې زړې جامې خیرې رپاړې
تا تبر کړی عمر تول په شبخون وو
جامې خیرې لغ لپړ تنګ دې ژوندون وو
ستا اولاد د ډېر کم علم ښتنان وو
په غارو او په نغمو کښې یې ګذران وو
ما له صورته څه ستا وکښلې ګدلې
دا زړې مې کړې په نوو در بدلې
ستا د ښځو په جامو مې اداء وس کی
تور قمیص یې ما بدل په سره اتلس کی
د وړو خولی به وراندې ستا د سر وې
اوس ستا دپاره فاج او یا تیسر وې
وراندې ستا اولاد چاروغې کناوې کړې
ور په پښو ما ښه بوټونه او موزې کړې
درڅه وکښې ما دا زړې ګدلې
ستا تنګی مې په پراخی کړې دربدلې
چې ما در وړه هیواد ستا ته علوم نوې
خاوندان د ذهن ستا دې پیدا سوې
اوس نه ګورې ستا زاړه حال ته له خیاله
خبردار سو د املاکو له احواله
ما تل ستا په اولادو شفقت تام کی
د لغاتو معرفت مې پکښې عام کی
ما لغات ډېر دې په دوی باندی زده کړې
د انسانیت په لوی سترک مې دې سم کړې

دوی ویشـــتې پخـــوا پخپـــل لســـان ډېـــري
اوس پـــه هـــره ژبـــه بانـــدي کـــړي خبـــري
اوس نـــو تـــه خيـــال پـــه دې خپـــل تبـــر کـــي وکـــه
د پخـــوا ســـره خپـــل حـــال مقايســـه کـــه
پـــه اکثـــرو ژبـــو پـــوه پـــه داســـي کـــار ســـوه
د دنيـــا لـــه سياســـته خبـــردار ســـوه
د تـــدبير پـــه لار کښـــي دوی دي دربـــدلي
پخپـــل خيـــر او ضـــرر دوی دي پوهيـــدلي
لـــه پخـــواني جهلـــه بدعتـــه دي وتلـــي
پـــه قاعـــده د تمـــدن دي پوهيـــدلي
آيـــا دغـــه زمـــا احســـان بـــه د دې ور وي
چـــي ســـتا لخـــوا پـــه مـــا بانـــدی کـــاوړ وي
آيـــا دغـــه لـــوړ جميـــل صـــفت زمـــا ښکلـــي
باعـــث ســـتا د دې وينـــا وي گرځيـــدلی؟
آيـــا دا پـــه تـــا واجـــب نـــه وه زمـــا لالـــه
چـــي د زړه لـــه کـــومي وای لـــه مـــا خوشـــحاله
چـــی زاړه ســـري دي واړه شـــو پـــه شـــو دي
زامـــن نـــوي دي ځښـــتن د ښـــو خويـــو دي
خبـــر ســـوي پـــه احـــوال د ټـــول جهـــان دي
پـــه ښـــه لار پـــه ښـــه رگـــی بانـــدي روان دي
شـــرقه! ده ســـتا څـــه لار د احســـان ورکـــه
کـــړې د جهـــل و د کـــاوړ خبـــري ځکـــه
تـــه د کـــوم خـــرق العـــادت امـــر ځښـــتن يـــې
او کـــه تـــه خاونـــد د ښـــه ابـــاد وطـــن يـــې
مـــا خـــو نـــه وليـــدی ســـتا لـــه خـــوا هـــيڅ فـــيض
پـــه څـــه بانـــدی دي زياتيـــږی ماتـــه غـــيظ
چـــي زه در ورم کمينـــي ســـتا و لـــور تـــه
دتـــا نفـــس ســـي فالحالـــه ماتـــه پـــور تـــه
زيـــاتي تـــه هغـــه جگـــړه او جـــدال پريـــږده
راســـه پـــل پـــه لار د عـــدل بانـــدي کښيـــږده

کـه زه پریـږدم سـتا دوسـتي خبـر کـم لـواړه
بیـا بـه سـتا د ژونـد کارونـه وي ویجـاړه
زه نـه غـواړم چـي وي تـا ازار لیـدلی
او نـه مـا دي پـه تالـه سـتا درتللـی
او چـی مـا ډیـر خیـر پـه تـا وي لـورولی
ځکـه زه وم هیـواد سـتا تـه درغلـی
دا هـم وایمـه کـه تـه پـوره انسـان وای
نـو بـه سـتا لـه خـوا یـا شـکر یـا احسـان وای
پـه عـوض کښـي تـه ښکنځـل او یـا ګـیلې کـړې
زه دي پـلار ژاړم تـه زمـا د خـولې پیښـې کـړې
ټکـولی یـې عبـث شـرقه پـه سـر یـې
ګنـه زه سـتا بـادار تـه مـی نـوکر یـې
شـرق چـي دا لفـظ لـه ده و اوریـدلی
لـه کـاوړه یـې مـخ سـور و ګرځیـدلی
ورتـه وویلـه شـرق چـی ای بوقلمونـه
تـه لـرې خـاص د شـیطان غونـدی چمونـه
تـا ځـو واري اړخ شـدید را ګرځـولی
زه دي یـم پـه کـوړم د غـم کښـی غورځـولی
تـه وا وروره زه وام دا ګـای بـې رښتیـا وي
راتـه کښلـی دي تـر پښـو لانـدی یـو ځـا وي
راښکـاره کـړې شـفقت پـه لومـړی سـر کښـي
د بـدی خیـال دي وهلـی وي ځګـر کښـي
چـی زه ګـورم سـتا کـارو تـه ښیلـه پـدره
خـالي نـه دي یـو کـار هـم سـتا بیلـه غـدره
تـا ویـل چـی زه درځمـه سـتا ولـور تـه
زه در وړم نفـع او خیـر سـتا وکـور تـه
داسـي نـه چـي دا یـو نفـع زه لرمـه
شـر ضـرر بـه سـتا لـه کـوره دفـع کړمـه
تـا ویـل زمـا پـه درتـګ کښـي دی دا حسـر
یـو تعمـیم د علـم بـل د علـم نشـر

در کومــــه د اخلاقـــو تهـــذیب وروره
باســم زه شــقاق نفـاق دا ســتا لــه کــوره
وایـــم تاتـــه اي محبـــه د احســـانه
اي پـــه ټـول عـــالم د ژبـــی مهربانـــه
زه لـــه تـــا یـــم پـــه دې خبـــره ګیفـــه
وي ســـتا ژبـــه خـــو لـــه قولـــه مخالفـــه
پـــه خولـــه تـــا ماتـــه جوړ کـړی یـو شـین بـاغ دی
زه چې ګـــورم ټولـــه ګـــای دا ســـتا دروا غ دی
چـــا راغـــوښتی یـــې زمـــوږ ملـــک تـــه ای شـــریره
چـــي دا زوړ عـــادت زمـــوږ کـــړی را تغیـــره
څـــه واجـــب او څـــه دا ســـتا پـــه ځـــان و
چـــی لـــه مـــا ســـره تـــا کـــړی دا احســـان و
مـــوږ پوهیـــږو پـــه تـــا بانـــدي اي غـــداره
نـــه دی کـــړی تـــا یـــو کـــار د خـــدای لپـــاره
ســـتا راتـــګ لـــه وســـیلې څخـــه جـــلا ده
مـــدعا ســـتا زمـــوږ لـــه ملکـــه څخـــه غـــلا ده
ســـتا د هغـــه اســـیوان پـــه شـــان کانـــه وي
چـــي پـــه مـــزد بانـــدې دوه ګرایـــه شـــکرانه وي
تـــه اول مـــوږ تـــه خـــادم او یـــا نـــوکر ســـې
بیـــا د لـــوړې علاقـــې لـــوی خوټـــور ســـې
پـــه اول کـــی پـــرې کـــوې لـــه ننګـــه متـــی
وروســـته ســـې ســـیرلی د روی وکـــړې خـــوټې
بیـــا نـــو واړوې خپـــل حـــال او ســـپاره پلنـــه
لکـــه ســـوی کـــوې پـــه هـــر کـــال نـــوې کونـــه
او راباســـې هـــره ورځ نـــوی غمونـــه
بانـــدی ږدې پـــه هـــر یـــوه ګـــوښی نومونـــه
تـــه دعـــوه کـــوې چـــي زه دغســـي شـــان یـــم
زه مـــین پـــه منـــافع واو عمـــران یـــم
مـــا چـــي هرڅـــه دي ســـتا کـــار لـــره کتلـــي
نـــه مـــي دی بـــې کذبـــه هـــیڅ درکښـــی لیـــدلي

خیــر هغــه چــي تــا مــوږ تــه وي راوړي
تــا زمــوږ پــه دښمنــی کښــی دی صرف کــړي
تــا چــي ۀ تعلــیم د ژبــي مــوږ تــه کــړی
زمــا زامنــو نــه دی هــیڅ هغــه زده کــړی
فقــــط زده یــــې قلبلــــه او جلبلــــه ده
بــل یــې وړې لــه تــا څــه اســتفاده ده؟
پخوانــی ژبــه د دوی تــا پــه هیــره کــړې
نــوې ژبــه یــې هــم هــیڅ نــه ده زده کــړې
چــی تــه راغلــې زمــوږ ملــک لــره لــه واره
هنگامــــه د حریــــت دي کــــړه غوغــــاره
ورښکــاره خوشــي مخلــوق تــه تــا عنــوان کــی
پــه دې غــدر دي حــر ویــنم تــا غــلام کــی
کــه دی ۀ همــت یــو چــا لــره وروړی
لکــه مــار بیــا دي هغــه ملــک وي تېــر کــړی
تــه لــرې پــه خپلــوی کښــي دغــه عــزم
چــی مالونــه د خپلوانــو کــړې پــر هضــم
پــه چــم غــدر کښــي زمــا وروره هــره خــوا کــړې
یــې زرگــر چــی دي گــینې د لــوره غــلا کــړې
چــی وروړی هــر هیــواد تــه تشــریف تــا وي
اهــالی د ملــک پــه لــوړه مبــتلا وي
ولــي تــه د تمــدن ویــل پخته کــړې
اهــالی ژر پــه اصــرافو آموختــه کــړې
کمــال نــه وي چــی پــر پتــه کــړې تــه خښتــه
وې باســې لــه آلومــړي رواج او ریښتــه
دا ســتا کــوم شــفقت تــا کــړی پــر مــا ده
او شــړلې تــا لــه مــا کومــه بــلا ده
ژر لــه مــا څخــه تــر لاســه تــه خپــل کــام کــړې
د بگــړی او چــادرۍ دي احتــرام کــړې
غــوړی ژبــي وي دا ســتا هیــواد نتلــی
تــر تــاثیر لانــدي دي ملــک وي راوســتلی

کم ته تا وی او د کبر اور بل کړی
د لوی نور دي وي د فکر ور مړ کړی
د نفاق تخم دی کړی را کښي پړېمانه
اتفاق، الفت دی وایست زموږ له میانه
ته وایې چې در څه وکښې ما ګدلي
ستا زړې مې کړې په نوو دربدلي
وزي زموږ هغو زړو جامو ته وانې
ولې وې زړې جامې زموږ د میرانې
په زړو جامو کښې زموږ کرم سخا وه
په وعده او قول باندې منو وفا وه
که څه هم ستا په جامو کښې زیب زینت دی
خو په میان کښې یې سستي او کسالت دی
چې په دې نوي جامو دي آموخته کړو
په ګناه او مصائبو دي اخته کړو
آموخته چې دي په دغه لویلا کړو
په تنګي او په بلا دي مبتلاء کړو
لنډه دا چې موږ دي کړو بیده غافله
سلطه دي کړه وځان له ره حاصله
دلته تا د حرص وخواته هڅه کړې
زموږ هستي دي ټوله وه په خوله چخلې
تیره وله چې دي دغه ګوله غوړه
موږ دي کړو اخته د خپل کور په جګړه
که ما هغه احسانات چې ما دي کړي
په حضور ستا کښې یواری ما خپور کړي
خجالت به زر وخوري د دې خبري
که دي هر څو وي زړه تور سخت له ډېري
دغه علم دی موږ تا لره درکړی
زما له اوره دي پیلو ځی دی بل کړی
ته دي پوه یې په لومړی سر یا له واره
په صنایع علومو ما کړې خبر داره

تــا تــول کــړی بیــا لــه دې شــی ضــروری ده
بانــدی کښلــې بیــا دا ســتا اولاد خــواري ده
زه اســتاد تــه مــی شــاګرد ســوې پــه دې کــار کښــې
تــر مانــه یــې لومــړی تللــی پــه دې لار کښــې
چــی بــه لــوړی هجــوم تاتــه و دروړی
مــا و ډیــر ځلــه کومــک درســره کــړی
پــه قحــط لــوږه کښــی بــه ستا داســي حیــات و
دا ســتا ژونــد بــه مــداماً زمــا پــه خیــرات و
ولــی نــه یــې خبــر تــه لــه دغــه کــاره
اســتادان وي پــه شــاګرد بانــدي حقــداره
تــه دعــوه کــوې چــی زه در عــدن یــم
د اختــراع او علومــو زه ځښتــن یــم
او دعــوه کــوې چــی زه د اصــلاح کــان یــم
د فــلاح او د خلاصــوالي زه دوکــان یــم
او زه شــرق پــه ښــو خویــو بانــدي مســرور یــم
او پــه ښــه عــادت د لــواړی دنیــا دُر یــم
ســایه ســیوری مــی نــافع دی ډیــر مــی خیــر
نــه لــرم پــه زړه کښــی چاتــه کــین او غیــر
نــه دی زمــا امیــد د هیچــا مــال تــه کــړی
نــه ضــرر او شــر لــه مــا دی ســړي وړی
نــه ږدم مــخ او شــا د چــا تــه دام تلکــه
بنــدوم نــه دوســت دښمــن پــه لومــه کلکــه
نــه پریــږدم پــه ځــان د چــا پــړه ملامتــه
نــه مــي لاس نیــولی دی لــه ننګــه ســته
ماســوا لــه ښــو خویــو چــي زې لرمــه
د بــل شــي دپــاره ســعی نــه کومــه
کــه ســتا خوښــه وي زیــاتی جګــړه مکــړه
د ښــه خــوی موافقــه راســره وکــړه
لــه نفاقــه ځخــه زړه ژبــه خــالی کــه
خپــل اولاد دي پــه رګــی ســمهٔ رهــي کــه

د هر چا په زيان او خير باندي پوه سه
په امورو کي حاکم په انصاف اوسه
حسد بغض چي لري زياتي يې پريږده
په لويي کبر سربيره قدم کښيږده
د بل مال ته مه کوه طمع او هيله
رسوه خير مخلوق ته بې تعطيله
بيله ښو خويو کوه مه نور کارونه
خپل اولاد ته وربښيه ښه عادتونه
کړه ښه کړه چي دي هرڅو له لاسه کيږي
انسان هر ځاى له احسانه تابع کيږي
غربه زما وتاته دغه نصيحت دى
زياتي ځم وخت مي راغلى د رخصت دى
تر ما وړاندى چي دي کړى کار دا واړه
د هغه عمل گناه ده ستا په غاړه
غرب ول موږ په دې جگړه کښي يو نتلي
دواړه يو په لار د وهم باندي تللي
پيښه سوه دغه جگړه خوشى بې پامه
خبر نه وُ د يوه بل له مرامه
له فايدو ستا زما کله انکار وو
ښه عادت او ښه خويونه خو ستا کار وو
زه اوس ستا په ورور گلوي يم پوهېدلى
اوس مو حق ښکاره په ځاى دى درېدلى
نصيحت او عظ ستا د ورور گلوى دى
ستا کاوږ ماته سبب د خوشحالى دى
بيا به خيال کوم په کار کښي زه هر گوره
نيسه ما مه په ږومبو گناهو وروره
ولي خيال که د انسان هر څو عالي وي
هم له سهوي او خطاء کله خالي وي
نو شرق و ويل که ولاړ ته په اخلاص يې
نو له وړاندي ملامته څخه خلاص يې

زیاتي زمـا او سـتا پـه میـان کښـي قرابـت دی
ورور گلـوي زمـا و سـتا ده صـداقت دی
صـمیمي دوسـتي بـه وي زمـوږ تـر پایـه
بیـا بـه نـه کـړو مـوږ جگـړه او جـنگ بـې ځایـه
ټینگـوي دوی ورور گلـوی او دوسـتي داسـي
اعتـزال گوښـه گلـوي لـه میانـه باسـي
چـي پـه میـان کـي یـې وضـعیت اطمیـاني ده
دلتـه کـړې غـرب بـې سـاري مهمـاني ده
نـه سـو پاتـه نـور حاجـت جـنگ او فـتن تـه
لـه ملگـرو سـره شـرق ولاړ خپـل وطـن تـه

پای

۳۳

د منشي او سپاه سالار مناظره

ناقلان کوي دا لاندي کيسه غوره
د جنرال منشي په دې کار وه جګړه
جنرال ځي په ځنګ د شا کي خپل ځاي کسي
منشي دا جنرال دشا ترلمن نيسي
ورته وايي تيری مه کوه نېکبخته
تر تا زه لوي يم ورځم د پاچا مخته
سپين سترګي ستا کړه اوږده د جلو وياسته
بايد ستا وي زما تر لاس د لاندي ناسته
جنرال وايي زه يم ډير ټولواک ته وړاندي
نه کوم ناسته ستا ترلاس زه لاندي
ستا خدمت خو دئ قلم او زما توره
د پاچا د غليم مور وي له ما بوره
چي ليدلې چا روښا زما د کريچ وي
سرکښان ناست په کورو کښي غلي ګيچ وي
باغي ما وي په ميدان د جنګ مات کړی
امنيت په هيواد زما کريچ وي جوړ کړی
ولي نيسې تندی تريو او پزه بوکه
څه کولای سي دا ستا د قلم ځوکه
په جواب کښي منشي وايي د زړه سره
په ځلور شيه ترتا هم زه بهتره
د جنرال او د منشي دغه جنجال ؤ
چا ور وړی لوی پاچا ته دا احوال ؤ

پا چا دواړه وه حضور ته ور بللي
داسي شاني يې منشي ته وه ويلي
چي اصحاب د کريچ مدام داسي رقم وي
لوړ او پورته د اصحابو د قلم وي
او څښتن د قلم تل دغسي شان وي
د کريچ، توري د خاوند خدمتگاران وي
بولم تېر په ځای کښي تا له سره
چي ته ځان تر دې جنرال بولې بهتره
د خاوند د کريچ تعظيم دا دئ سلطان که
اوس نو ته خپل فضايل راته بيان که
منشي وويل ستا قربان سمه باداره
هيڅ وخت مه لويږه له دغه اعتباره
اوس کوي بيان دغه منشي نوموړی
فضيلت يې داسي شان ؤ بيان کړی
ول : کې هرڅو مخلوق توري ته تسليم وي
نه وي دی د دوست دپاره دغليم وي
په قلم راځي تل نفع د دوستانو
بل ضرر رفع کوي دغليمانو
او دوهم دجنرالانو داسي کار وي
چي خروج او بغيي مخ کي دبادار وي
د دې توري، کريچ غرور وي ښويولی
دغه کريچ يې وي بادار ته ورڅکولی
او دريم خاوند د توري شو په شو وي
هم په کار د جنگ جگړې باندي دی پوه وي
په جنگ پوه وي خيال صائب نه لري داسي
په زور، دی دښمن جگړې لره ورباسي
اوپه عقل خو مدام سي جگړه رفع
تر زور ډير وار په تدبير سي غليم دفع
څلرم ميرزايان دي له کار دارانو
خزانه او دخل يې وي د پاچهانو

او افسر محل د خرڅ وي اې مخدومه !
چې جمع نه وي خرڅ کوي سړی له کومه ؟
نو باید محل د دخل زما دلبره
تر محل د خرڅ وي لس کوټې بهتره
ما پیسه ساتلې ځاي ته د درک وي
دافسر ولې په نس باندي خورک وي
چې زما جمع ټول دده په نس خرڅیږي
نو په څه تر ما لومړی شاه ته تیریږي
باید پرې کړي دغرور او کبر ویاسته
چې مدام کوي ترما دی لاندي ناسته
چې دلیل یې ۇ بادشاه ته برښېدلی
پر منشي ۇ آفرین ټولو اک ویلی
ټولواک تیر دشفقت لاس پر افسر کئ
لاس د ده او د منشي یې سره ور کئ
پای !

د شپې او ورځې مناظره

ورځ وايي :

روژه، حج او اخترونه دي په ما کښې
عاشوره، جمعه، لمونځونه وي په ما کښې
له عدمه را ايستلی ما جهان دئ
وي به حشر هم په ما کښې دا عيان دئ
بم خفاش او پيری هم په تاکښې خوښ وي
غلو جوړ کړی په تيارو دتا کښې کښ وي
ستا د مياشتې مخ تک سپين لکه روپۍ وي
زما د لمر مخ ژړ په شان د اشرفۍ وي
که عرب کړي دتا د مياشتې څه حساب
عجم ټول کړي بيا حساب زما په آفتاب
چې زه مخ کړم راښکاره د دنيا لور ته
تياره کړمه د صحنې د دنيا پورته
لو کُره د مځکې زه ټوله رونه کړم
ور بدله يې فوراً زړه بڼه کړم
لمر لا نه وي را لوړ سوي تر غره غته
لکه غل ستوري سپوږمۍ سي دستي پټه
لا زما تجلې نه وي رسيدلې
له ورهمه وي دتا زهره چولې
دا خبره نه کوم پټه او غلې
دنيا ما ده ترقۍ ته رسولې
نه لرمه آرزو بله بيله کاره
د غفلت له خوبه کړم خلک بيداره

۳۷

پــــه اثـــر ددې راتـــګ مـــې پيښــــه دا وي
د تيـــارۍ او د غفلـــت کـــډه پـــه شـــا وي
دستــي شــوق پيـدا پـه زړو کښــي د عــالم کــړم
هــر ســړي پــه لار دکســب او کــار ســم کــړم
يــاري دوي پــه شــوق دکـــار زه راولمــــه
بيـــا ســامان دکـــار پـــه لاس زه ورکومــــه
ورکومــــه آرزوګـــاني بيلــــي بيلــــي
پــه چــا ختــي کــړم پــه چــا پيايمــه غيلــي
ګډومـــه يـــې پـــه زړو د لـــوړې روې
يـــا کومــه پــه چــا پــولي پــه چــا يــوې
يـــو ولاړ محکـــم اوبـــو تـــه د ګلريـــز وي
بـــل تـــړلې مـــلا جـــوو تـــه د پـــاليز وي
يـــو اختـــه زه د تـــانو پـــه خريـــد او فروخـــت کـــړم
بـــل تـــه زه ورزده د نـــوو کـــالو دوخـــت کـــړم
پـــه يـــوه جـــوړوم زه توپـــک توپونـــه
جـــوړوي بـــل د اتـــم غونـــدي بمونـــه
يـــو مـــې وي ســـر و ديـــوال تـــه ورلـــوړ کـــړی
بـــل مـــي وي ځـــا د کـــاريز تـــه ورځـــوړ کـــړی
شـــوق ورکـــړی مـــا يـــوه تـــه د ربـــاب وي
بـــل اخيســـتی مدرســـې لـــره کتـــاب وي
و يـــوه تـــه زه تيشـــه او اره تـــراش کـــړم
پـــه بـــل بـــوټي راوړم لـــوي وځ ور پـــه شـــا کـــړم
کـــار نيـــولی چـــا د ميـــز چوکـــۍ محکـــم وي
تمـــام عمـــر يـــې پـــه ګوتـــوکښي قلـــم وي
چـــا اخيســـتی پـــه غويـــو پســـي لـــوړ وي
ځـــوک پـــه کـــار د خرکـــارۍ او پونګـــۍ اړ وي
چـــا پـــه خونـــو، بنګلـــو کښـــي کښلـــی زيـــار وي
چـــا خـــوښ کـــړی لـــوی زحمـــت دکـــوچ و بـــار وي
کـــم او لـــوی چـــي زه خـــدمت تـــه لټومـــه
غـــرض دا دئ د ژونـــدو خـــدمت کومـــه

که مخلوق ما په راتګ دي ستړی کړئ
اجر ډیر مي دستریاوو بیا ورکړئ
ډیر ستومانه ته مي ډیره مزدوري وي
او تنخوا د لټ په قدر د خواري وي
د هر چا کار ته نیولي وي ما کسي
اجوره نه ورکوم بیکاره خوسي
لټ بداي لره زما څخه ذلت وي
خوار زیارکښ ته مي ورکړي لوي دولت وي
غزیدلي پښي زه هیڅ نه خوښومه
د ذلت په تازیانه باندي یي وهمه
چي په ما کښي کار ته نه وي لټیدلي
ما یي هم وي تر بګړي سر ور ایستلي
د هغه چي کار کیدن ته ګُلمي پرې وي
تمام عمر به هم دی لوځي پښي وي
دا خبره ښکاره نن روڅ و هرچا ته
رسولي ترقي ته ما دنیا ده
زما ستړیا سړي مړتیا ته رسوینه
هوسایي ستا یي خواري ته کشوینه
له ستړیا یي زما عیال لره مړتیا وي
له خوبو ستا یي د خپل صورت بربنډتیا وي
که څه زه کار په خولې باندي کومه
بیا عیال د ده په غوښو مړومه
که یي ملا ما کښي تمامه روڅ کړه وي
په ماښام کښي د عیال ډوډۍ لنده وي
که څه زه په لاس تنها کي جوړومه
په غوړو خپلو یي بیا ور غوړومه
په هر کار کښي ستا کار زما ترکار خام دي
ستا مخ کفراو زما دا د اسلام دي

د شپې خواب :

شپه په دې طور جواب ورکوي دې ته
په وجود زما کښې ستوري پلوشې که
په مخلوق باندې چې زه هجوم راوړمه
د خداي صنعه قدرتونه ښکارومه
پوه ناپوه ته له دې دیده ښکاره حال وي
هر یو ستوري د خالق په قدرت دال وي
زه ترتا یمه لومړۍ پیدا او مختمه
په تعظیم گوره هر مشر ته نیکبختمه
وگوره ته په قران د کردگار کښې
نوم د شپې مخته وي روځ وي په روستاړ کې
مناجات ته ؤ موسی په ما کې تللی
لوط له قومه ؤ په توره شپه وتلی
زموږ نبي چې د نبیانو ؤ وتلی
په شپه باندې ؤ معراج ته خداي بللی
ځان خبر که په دې کار باندې تر پایه
آنحضرت سپوږمۍ په شپه کښې کړه دوه ځایه
شپه به توبشه د هر عیش و عشرت وي
د انسان حیوان په دې کښې اسرحت [استراحت] وي
زما حرمت به ترتا ډیر زیات په تاله وي
د عاشق معشوق په ما کښې تل خواله وي
په لمن زما کښې پراته دوي غیږ په غیږ وي
او په تاکښې د رقیب تل ورته غریږ وي
گوره دغه زما څومره لوي کمال وي
چې د روځې کار فرقت زما وصال وي
جوړه چپه چپايي په سیاست کړم
بیا نو ځینو ته دا رنگه رغبت ورکړم
اهل الله کړم د طاعت لپاره پورته
خفت په عجز عبادت وي د رب لور ته

غوټ عالم به په دې حال باندي حالي وي
عبادت زما د رښتنا څخه خالي وي
که څه هم کیږي په روځ باندي کارونه
په شپه باندني عاقلان وهي فکرونه
په ماښام کښي ما یو کار وي سنجولی
سهار تاوي هغه کار پایته رسولی
که په ما کښي سړي کار نه سنجولای
تابه چیري لاس په کار پوري کولای
ما مهار دکار په لاس کښي وي ورکړی
پسله هغه وي تا دا قطار کش کړی
که هر څو وي ستا زړګۍ په کار کښي سستی
خو بې ما دي په مخ ګام نه دی اخیستی
تمام عمر راکي بل وي څراغونه
پکښي ګوري ملایان ډیر کتابونه
له رڼا څه ستا مخلوق په ستوماني وي
زما په غیږ کښي دي د سترو هوسایي وي
چي لیدلې وي له تا ستوماني ډیره
ګوري لمرته که دا روځ کړه خالق تېره
ته ستړیا ورکوې ما دي هوسا کړي
و هوسا خدمت ته ما دي بیا درکړي
چي لیدلې ټوله ورځ له تا ستړیا وي
هرماښام ته یې په ما کي مېلمستیا وي
تا خولې وي باندي کړي له ستمه
زه خولې د دغو سترو وچومه
د خوارانو ملا له تا څخه وي خمي
زه چي راسم زه یې کړم دستي ورسمي
ستا په کور کښي یې تنها کي لاس او پښې وي
زما په غیږ کښي غوړېدن طبعاً د دې وي
وي تمامه روځ په تا کښي وړي تږي
زه یې نس موړ کړم ور سم یې کړمه پړېي

داسي نه چي يي وي كار پاته په ما كښي
اسكندر آب حيات ته ځي په ما كښي
ولي ستا خيال وي زما خواته د غدر
د وجوده زما يو جز د شب قدر
كه څه هم ستا مخ سپين او زما خنگ دئ
بيا زما د يارَ د زلفو په شان رنگ دئ

❁❁❁

د غره او دښت مناظره

یوه ښه شنه ودان دښت او یا هواري
وې ویل غره ته په کاوړ دا دوه درې واري
ستا وجود خو خوشې تنډ او پړسېدلي
منفعت نه دئ له تانه چا لیدلي
ایسې غټ او تس ستا خوشې ناوړه
بل شي نه لري یا زرلکه یا کروړه
د باران او یخ څپو چې یې وهلي
دا پنډ صورت دي دئ له ژونده اوس وتلي
بې فایدې هسې لوړ سوی په دې وړه یې
که نه نور خو په مثال سره د مړه یې
په دې پنډ صورت چې له نفعې څه خالي یې
غورځولي خلکو ته لا وبالي یې
ماته وګوره چې له دې خاوري پمنې
په ټټر راباسم، څرنګه شنې ونې
چې په جوش باندي په وخت د بهار راسم
له چینې څه سره او ژړ ګلان راباسم
دغه ژړ او سره ګلان چې زه راسرکړم
د مخلوق د خدای دماغ ور معطر کړم
په میوو مې د وګړو خولې خوږې وي
په بلګو مې د هیواد میږې څربې وي
ساړه سیوري ته زما خلک پراته وي
شنو بلګو او شنو طوطیانو تې کاته وي

که د چا وسي زما وخواته فکر
بلبل کړي راکښي سازونه قمري ذکر
را ایستلي مي په دښت باندي بېلې دي
پرې ابادي د هیواد لويي محلې دي
دې پیغور يي وه رګونه ښورولي
يو ساعت پس يې له قهره هوښ وهلي
زښته ډېر نا امیدۍ وغر اخیستی
ستا به خیال ؤ اوس به زړه وي پکښي سستی
وې ول غره که زه هرڅويمه ناوړه
خو ژوندون ستا لري زما په صورت اړه
دغه غټ او تس زما چي برملا دئ
ستا د ژوند په غمو باندي مبتلا دئ
که هر څو اوږد او پلن يم خدای جوړ کړی
په کلو کلو مي ستا جند در سوړ کړی
ستا دې ګايي زما ګولونه او پلې وسوي
چي تر اوسه زما په نفع ته پوه نه سوي
چي په دوبي سور اور ستا په وجود بل وي
او ګلان او نهالان دي پرکښېل وي
ګرمۍ کار باندي جوړ کړی دا رقم وي
سر يې مځکي لره درومي په ملا خم وي
پر راوکاږم سړه ساه له تتهره
زما سړه ساه يي ملا کړي برابره
سړه ساه چي وي زما در رسېدلې
په نهال دتا کښي ساه وي چلېدلې
زما باد وي د درياب اوبه شربلي
اوریځ خړه يې له اوبو وي را ایستلې
يو وار جوړه دا وريځ په دې رقم کړم
بيانو دا وريځ په سر د صورت تم کړم
سپيني واوري زما په جند وي اورولي
ما په غيږ کښي واوري تاته وي ساتلي

لــه دې يخــه خپــل ځيگــر پــاره پــاره کــړم
دا کـــرل او واوره تاتـــه زه خيـــره کـــړم
راســره چــي ســتا د شــنه جنــد غــم خــوري وي
ډکــي کــړي مــي شــيلې کنــدي تنگــي وي
کــوم داســي پــه روزنـــه ســتاکي متـــه
يــخ او واوره کــړم پــه غيــږ کــي تاتــه کوتــه
لنــدوم چــي زه دا ســتا د پلــن ډاگ خــاوري
درپربړدمــــه اوبـــــه ورو- ورو دوه درې واري
راســره چــي ســتا دکښــت کرونــدې غــم وي
تــر رگــو مــي را ايســتلی د زړه نــم وي
کــه زمــا تــی ســتا لــه خولې څــه وي وتلــی
کښــت دتــا بــه وي لــه تنــدي الــوتلی
کــه و نــه ســاتمه تاتــه بــاران واوره
نــه بــه سـي لنــده پــه تولــه کــال ستا خــاوره
دتــا ډاگونــه وي مــا هــر وخــت پړســولي
دتــا لــه لــوري مــا هــم هــيڅ نــه وي ليــدلي
مــه مــي وای ليــدلی شــی خــو فســاد دا ده
لا دتــا زمــا پــه جنــد پــوري خنــدا ده
زوي د پــلار تــر شــا تلــئ يــو وار ؤ خندېــدلی
زه بــه خنگــه يــم لــه دې څــه زېرېــدلی
شــرم نســته کــه د ســر پــه ســترگو ړونــد يــې
تــه خــو تــل زمــا د زړه پــه وينــو لونــد يــې
داســي نــه چــي نــوره نــه لرمــه نفــع
ســي زمــا پــه جنــد دا هــره خــواري دفــع
تــا د ســر ســترگي خــوړلي دي زمــا جانــه
دنيــا ده زمــا پــه ســرو ســپينو ودانــه
پــه دې تــور جنــد چــي مــي کــړي لمــر وړانگــې وي
د ســرو ســپينو زرو لښتــي راکښــي شــنې وي
چــي لمــر وي تيــز تيــز زمــا جنــد تــه کتلــي
د زړه وينــو مــي يــاقوت وي را ايســتلي

اخلـــي هـــر ســـړي كـــې وس دقيمـــت وســـي
پاچهـــان يـــې د خپـــل تـــاج پـــه ميـــان كښـــي نســـي
چـــي بـــل څـــنګ مـــي زيـــړي لمـــر تـــه ور پـــه خـــوا ســـي
زمـــا لـــه جنـــده څـــه روڼـــه المـــاس راباســـي
چـــي ډبـــري د وجـــود مـــي پـــه شـــينتيا وي
بيـــا نـــو كـــان د فيـــروژو راكـــي پيداســـي
زمـــا لـــه جنـــده د مخلـــوق جـــوړه ګولـــه وي
راپكښـــي مالګـــه ســـور اور او يـــا كولـــه وي
ددې تـــور صـــورت مـــي دا ډول انجـــام وي
پـــه وجـــود كښـــي مـــي مرمـــر ښكلـــي رُخـــام وي
را تـــول كـــړي يـــې يـــو زمـــا لـــه ګوښـــو وي
پـــه قبـــرو دپاچهـــانو يـــې ايښـــو وي
هيڅـــوك نـــه باســـي د لاســـه زمـــا متـــي
كيميـــا ګـــر راپكښـــي غـــواړي كيميـــا بـــوټي
پـــه رودو، ويـــالو كښـــي زمـــا د رګـــو خـــولې وي
څكـــه ســـتا پـــه جنـــد روانـــي شـــنې ويـــالې وي
كـــه لـــه خـــولې وتلـــئ ســـتا زمـــا تـــئ وي
نهـــالان ســـتا بـــه وچ ســـوي پـــئ پـــر پـــئ وي
چـــي دښـــت وه دا جوابونـــه اوريـــدلي
بيـــا يـــي نـــه وه دغـــره خـــوا لـــره كتلـــي

❁❁❁

د غنا او فقر مناظره

غنا وايي :

د غنـــا داســـي ويـــل او داســـي حـــال وي
د تمـــام مخلـــوق زمـــا پرلـــوري خيـــال وي
وړو تـــرو تـــه لـــه مـــا څخـــه مرتيـــا وي
پـــه ورتـــگ زمـــا مســـكينانو تـــه لوړتيـــا وي
زه پخپلـــه ښايســـته ځـــواني دا شـــان يـــم
معشـــوقه د هـــر كـــافر او مســـلمان يـــم
چـــي د هـــر چـــا خـــوبني زمـــا د جنـــد تـــوتې دي
د كـــافر او مســـلمان پرمـــا غـــوټې دي
مـــا آدم تـــه كـــړه ښكـــاره د لـــوړي روې
لاس يـــې پـــوري كـــې دســـتي پـــه كـــار ديـــوې
خوشـــي نـــه وه د ضـــحاك جمشـــيد جگـــړه
جگـــړه دوي وكـــړه زمـــا پـــه گولـــه غـــوړه
د ضـــحاك چـــي بيـــا زمـــا پـــه بـــاغ گـــډون ؤ
پـــه جگـــړه ورتـــه راغلـــی فريـــدون ؤ
پـــه هـــر چـــا زمـــا محبـــت غالـــب او ډيـــر وي
يـــو محـــب مـــي اور دوان بـــل اردشـــير وي
اســـكندر تـــه چـــي جنـــد زمـــا ؤ ځلېـــدلی
لـــه يورپـــه ؤ اســـيا تـــه راوتلـــی
چـــي دارا وكـــړه زمـــا پـــه صـــورت نتـــه
ســـكندر ورســـره وكـــړه جگـــړه غتـــه
چـــي راســـتي د ســـكندر وه مـــا ليـــدلې
وم د غيـــرې د دارا څـــه ور وتلـــې

"ستالن" چي زما وجود په غيږ کښي کښېښود
مسيحي روښانه دين يې په ما پرېښود
ورښکاره چي مي "هټلر" ته سپين بشر کړ
لوار جهان ته يې آور دجګړې ورکي
ور غوځار يې کړ ځان داسي ګوړ باهي ته
مرګ او ژوند يې معلوم نه سو هيڅ سړي ته
په محبت زما کښي وهي ټول جهان کوکي
څوک مي غواړي د قلم له تيرې څوکي
څوک مي غواړي له نيزې او څوک له توري
زما پيدا ته په عالم کښي مندي بوري
هوښياران د باچهانوکوي داسي
زما روڼ مخ له سپېرو کانو راباسي
د ملا دعوه د دين هسي اهار وي
په محراب کښي له محبته زما ولاړ وي
چي زما شيرينه روځ يې وي لېدلې
چا کره او چا کلنګ ته ملا تړلې
زما حصول ته هر سړي وي په اخلاص کښي
دوکاندار نيولی ګز وي تينګ په لاس کښي
د هوښيارو زما په خوا او لوري زور وي
بنا ځکه په ديوال کوازه سپور وي
هر سړی راته ولاړ لاس په نامه وي
د خوارانو هم له ما څخه ګيله وي
چي جنډړی سي د برمنډ له ما څه پته
ځکه هر سړي کوي را پسي متهه
اميران که ميرزايان که کاران داران دي
په قدم په پله زما له شا روان دي
دعالم علم له ما مونده وي قدر
بې غنا يې ولاړ سي علم خوشي هدر
پوه عالم نه سي زما محبت غندلای
چي زه نه يم ملايي نه سي موندلای

زمیندارو تـه ورکـړی مـا څـه تـاب وي
کـه زه نـه یـم سـم پټـی د ده خـراب وي
چـي دده لـه کـوره چـپ زمـا د تـګ رو سـي
وي هغـه بزګـر پټـی یـې دسـتي ګـرو سـي
د دهقانـه څـه چـي لیـري زمـا قـدم سـي
نـې وي تخـم لا پاشـلی بیـا سـلم سـي
د بـډایو وي لـوي عیـب مـا ور کـم کـړی
کمکـی عیـب مـي د خوارنـو وي لـوي کـړی
چـي هـر څـوک چـپ سـي زمـا دکـار لـه ریتـه
پـه ګهیـځ یـي کمـیس څیـري سـي پـه خپتـه
کـې پیـنځـه ورځـي پـه کـار وي سـر تـیټ کـړی
مـا یـې وي لـوڅ او بربنـډ صـورت پـټ کـړی
کـې یـو واري زحمـت زمـا وړی پـه شـا وي
بیـا پـه کـور دده ولاړه لنګـه غـوا وي
کـه چـا ایښـی پیـنځـه شـپې کـار تـه ځیګـر وي
یـو کـال وروسـتې مشـدی لُنګـي پـه سـر وي
کـې زمـا پـه آرزو بانـدي وي کـار کـړی
پـه بـدل کښـي مـا ماشـین موټر ورکـړی
زه رعیـت او باچهـانو تـه لـیلا یـم
معشـوقه زه د "چنګیـز" او " اتـیلا" یـم
چـي زه یـم اوهمـت نـه باسـي لـه لاسـه
د جنـت دروازه کړمـه ورتـه خلاصـه
خـداي خوشـحاله کـړي پـه ورکـړه دخوارانـو
پـه پټتیـا او پـه مړتیـا دیتیمـانو
بډایـانو تـه پـه ښـه سـترګه کـتن وي
لـه فقیـریې پـه نفـرت کښـي تیریـدن وي
پـه خـدمت او پـه تعظـیم کـې خلـک خفت وي
پـه شـناخته او پـه ناشـناخته یـې عـزت وي
رښتیـا داده زه هـر خـوږ لـره دوایـم
ټـول عـالم پـه مـا عاشـق زه یـې لـیلا یـم

چاتــه وبـــرېښم دميـــږو پـــه ورې کښــي
ســرګردان راپســي ګرځـــي پـــه نــرې کښــي
چاتــه ځــان کمــه ښکــاره د اوښ پــه "کــو" کښــي
ځکــه پــرور راپســي بــار کــړي پــه ملــو کښــي
چاتــه وبــرېښم دخــره يــابو پــه پښــو کښــي
وي لـــه شـــا د دوي روان پـــه غـــرو رغـــو کښــي
زميـنــدار ولاړ وي تـــل زمـــا پـــه ســراغ کښــي
زې ليــدلی يـــم پـــه پولـــه او پـــه بـــاغ کښــي
زه مينــــه بيـــا پـــه هغـــه يـــم زمـــا يـــاره
چـــي لـــري مينـــه محبـــت ســـره لـــه کـــاره
ښـــه او بـــد پـــر مـــا بـــې فرقـــه دي دا واوره
ښـــه پرېـــږدم بـــد تـــه ورځـــم چـــي وي کـــار داره
د اســـلام کفـــر فـــرق نســـته زمـــا پـــه تلـــه
زه نـــــه وزم دکـــــارداره لـــــه بغلـــــه
او زمـــا دکـــار پـــه خونـــه کښــي مســکن وي
لـــه راســتی او ســمي خــولي مـــي ډيرېـــدن وي

د فقر جواب :

د غنـــي کـــه د دنيـــا ســـره محبـــت وي
د فقيـــر يـــې د وجـــود ځـــه نفـــرت وي
دښـــو خلکـــو پـــه نظـــر کښـــي وي بـــې قـــدره
اکثـــر کـــار وي ددنيـــا ســـره لـــه غـــدره
چـــي وهلـــی ځـــوک ددې دکبـــر دود وي
ځنـــي جـــوړ دســـتي شـــداد او يـــا نمـــرود وي
ورســـره چـــي وی دتـــا د ملاتـــر عـــون
خـــوي خاصـــيت يـــي ســـي فالحالـــه د فرعـــون
خـــوار غريـــب دده لـــه لاســـه ريـــز مريـــز وي
ولـــي هـــر ســـپي پـــه ورتـــګ دا ســـتا چنګيـــز وي
کـــوي دوي کارونـــه بـــد او نارواجـــه
ظلـــم زور يـــي عـــلاوه وي لـــه "حجاجـــه"

په گاونډ باندې يې زور ظلم شديد وي
علامې پکښې موجودې د "يزيد" وي
داسې نه چې بې خوړلې په ميلمه وي
د دوی هر يو به د خپل وخت "شمامه" وي
که اته جنته وي په يو اوربشه
وايي نه مې دی قيمت پوره له وسه
د فقير له رغه بد تريو يې تندی وي
ورته گوري چې تر جوړ سير لی مندی وي
کې خوړلی خوار سوړسک روټه دځان وي
د بداې گاونډ په ده باندې احسان وي
په دعا کښې بې خالق ته دا زاري وي
يو ما موړ کړې نور دې ټول ملک په خواري وي
چې وجود يې خالي نه دئ له خطره
عاقلان وه ده ايستلې له نظره
پيژندلې عاقلانو دا دنيا ده
تجربې ته رسېدلې بې وفا ده
دوی په پوه، چې ده پوره خدی پليته
نيسي خوله په خندا هر سړي ته ويته
بودليان يې په خندا وي خطا سوي
دوی چې وايي زړه له محبته په موړ سولي
دوی خيال وکړي دا ده لاسته ده راغلي
دا گهيځ وي په سپېدو کښې تښتېدلې
هر سړي وي د دنيا خندا تير ايستی
له محبته يې زړگی وي پکښې سوستي
چې اصلاً د دې خوی نه دئ په اخلاص کښې
هر سړي ته ورکوي نه ځان په لاس کښې
په دروغو د ياري کړي گوته اړه
خطاباسي يار په لم لکه گيدړه
که سي ور لاس ته دا شاني به يې کار وي
پنځه شپې وروسته يې بيا ځنې رفتار وي

پنځه روځي وي له تا سره دا پروته
بیا له تا ځخه ناځاپه ځي تربورو ته
یوه روځ دا وتاته هسي کر و پر کړي
ته په آس سپور بل ستا دلاس نوکر کړي
پنځه شپې دا آس ولاړ دتا پر کور وي
بیا یې ته مزدور، نوکر بل باندي سپور وي
ورپکښي د ښویېدلي علامې وي
خوابدي مرورتیا یې بې پلمې وي
وي نیستي هستي ددې بیله باوره
او وجود یې خالي نه وي له خطره
غولولاي خاوندان د عقل نه سي
په مړتیا د پنځو ورځو بې ځه وسي
او وجود د دنیا ډېر ځله سي داسي
له طاعته د خالقه سړی باسي
چي شراب دعیش عشرت یې وي ځښلي
له طاعته دخالقه وي وتلي
د خوارانو خوي خاصیت دکمینی وي
د غنیانو عادت کبر خودبینی وي
او لوېي خو له انسانه شرف بیایي
لوېي یو له پاک خالقه سره ښایي
په پنځه قرانه دوي ورک کړی حد وي
مور او پلار ته یې نیولی تندی بد وي
مست سي یاري پرېږدي خداي، دنیا معبود کړي
ځوک خوبونه دشداد ځوک د نمرود کړي
له سړي کړي شرافت او عزت لیري
مداماً کوي دکبر لوي خبري
چي سړي ددې پلیدي خوي ته کسي
دهندو مسلمان فرق ورباندي نه سي
ښه پرېږدي بد ته ورځي او پرکړیږي
نې نفرت سي او نې خوا ځیني توریږي

نــو دي مــخ ســي د دغســي آشــناي پرتــه
چــي ښــه غورځــوي او بــد تيــروي زړه تــه
چــي نــې خــوري او پــه الفــت د دي كښــي خفــت وي
لــه هغــه ســره ددي مينــه محبــت وي
پــه هســتي كښــي چــي يــي نــه وكــړي ځــوک كبــر
او نــه وكــړي پــه مظلــوم او پــه خــوار جبــر
عنــدالله دي وي دي كــار تــه لاس ور كــړي
يــا لــوځ پــټ كــړي يــا يــې ورډي وي مــوړ كــړي
زې مــنم بيــا دنيــا ښــه ده لــه هرڅــه
چــي دا كــړي دپــاک مــولا پــه نامــه خرڅــه
كــه يــي وركــي پــه نامــه دخــداي دلبــره
تــر نيســتي هســتي ده لــس كــوتې بهتــره

❁❁❁

د گلاب او نرگس مناظره

که هر څو ښکلی او زیړ د نرگس رنګ
په ښایست کې د ګلاب ورسره جنګ
تالیف دا مناظره د یوذکي ده
د علي بن محمد الماردني ده
چې قلم دې لوی ادیب وریکښي کښېښود
د جواهرالفرد نوم یې باندې کښېښود
چې تالیف یې کړه داغه نسخه نوموړې
قاضي القضات شهاب الدین تې وه وروړې
په ادب کښې علامه دامتقي دی
نوم احمد او زوی د کشک دلوی قاضي دی
وایي وړ د حمد ثنا، هغه سبحان دی
چې جوړ کړی یې د ګل په شان انسان دی
په باغچو کې وې د ګل ورد ده شین کړی
د قد لوړ صورت یې نرګس ته دی ورکړی
ادیبانو تې ورکړی فصاحت دی
ورښوولي لار رګی د بلاغت دی
د ادیب د ژوندون دا رنګه حالت وي
له مخو پاکو روښو یې حکایت وي
او له سترګو پاکو روښو کړي خبري
ښې خوږې روښي په شان د مرغلري
او داغسي په کرورو وایم درودونه
په نبي اهل او اصحابو سلامونه

تــر هغــو چـــي ځــو د ورد د مـــخ دنـــده وي
لـــه ښـــو ســـترګو د نرګســـه شـــرمنده وي
پـــس لـــه حمـــده وايـــم دا طـــور يـــارانو
وو ګـــلاب، نـــرګس لـــه ښـــو کښليـــو ګلانـــو
کښلـــي دا ګـــلان پـــه روی او رويـــت وه
خـــوښ دخلګـــو يـــو پـــه بـــوی بـــل لطافـــت وه
نـــو ســـوه پيښـــه تـــر مـــابين د دوی جګـــړه
بهتـــري لـــري د دوی پـــه دليـــل اړه
ګـــورئ اوس فضـــل د کـــوم يـــوه کثيـــر وي
کـــوم يـــو کـــور د خوښـــی بـــزم تـــه حاضـــر وي
کـــه څـــه هـــم هـــر يـــو لـــه دوی کـــړي دعـــوه لـــوړه
خـــو لـــري يـــې فضـــيلت پـــه دليـــل اړه
نـــو مـــا دغـــه دوه ګـــلان پورتـــه نومـــوړي
پـــه رقـــم د غليمـــانو دي راوړي
حـــال پـــه ژبـــه ددوی وايمـــه حالونـــه
رامـــي وړه ددوی ســـوالونه ځوابونـــه
اول واورئ ګـــلاب کـــړی دا بيـــان دی
وی وړ د حمـــد ثنـــا هغـــه ســـبحان دی
چـــي راکـــړی يـــې قـــرآن غونـــدې نعمـــت دی
او پـــه دې قـــرآن کښـــې کـــړی زمـــا صـــفت دی

فاذا انشقت السماء فکانت ورده کالدهان ○

معنـــی دا چـــي ســـوري ســـي دا اســـمان شـــين رنګـــه
کښتـــه پورتـــه حـــال بـــه وي ګلابـــي رنګـــه
نـــور تـــر دې لـــوی ښايســـت نســـته وکـــړی غـــور
چـــي وي کښتـــه پورتـــه تـــول زمـــا پـــه طـــور
پـــه قـــرآن کښـــي چـــي زمـــا د رنـــګ صـــفت [دی]
نـــو معلومـــه د نـــرګس برخـــه خفـــت [دی]
پـــه آيـــات چـــي ثابـــت زمـــا د رنـــګ کمـــال ســـو
د نـــرګس ځکـــه زوالـــی د جمـــال ســـو
پـــه مظبوطـــو دلايلـــو داســـي شـــان يـــم
نـــور ګـــلان مـــي نـــوکران زه يـــې ســـلطان يـــم

باید ما شکر د هغه خدای (ج) وي کښلی
چې زې یمه په گلانو بالا کړی
که څه زه په اعتبار د زمان باندي
وروسته شنین سم په باغچو کښې لاندي باندي
بیا راوړونکی یم د داسي ښایسته گله
چې شایق یې نه لري طاقت هیڅکله
خوښ یم زه هر وخت د پیغلو د زلمیانو
ځړولی یم په غاړو عاشقانو
سور یم زه د خپل قوي صورت له حالته
نه یم زړ لکه نرگس د خجالته
زما محبت لري هر ځای ځوانان او نجونه
ځوان په سر پیغلې مې ږدي په اوربلونه
نو رشتیا چې باغ زما ملک او مقر دی
او چې هر چیري گل ویني زما نوکر دی
لوی او کم تپ د گلانو له صورته
هغه دي زما د نېزو له سلطنته
تر سینو چې یې ختلي زما نیزې وي
نو بې څرنگه له ما غاړي کړې وي
کړه خندا گل د گلاب په هغه آن کښې
په یوه ښه څرخیړي په میدان کښې

گلاب ته د نرگیس ځواب :

دا اقوال چې د گلاب ؤ اورېدلي
د نرگیس د سترگو تور ؤ لړزېدلي
له کاوره صورت ؤ لړزېدلي
په لینگې د خپل صورت ؤ درېدلي
ول قسم خورم په هغه ذات نوموړي
چې پخپل قرآن کې داسې دي راوړي

صفراء فاقع لونها تسر الناظرین

یعني زیړ دي رنگ د دغي غوا ښوونکیه
خوشحالیږي یې په دید سیل کوونکیه
چې نیولی دي په سر لوړ د جنگ دی
ای جاهله خو زما دغه زیړ رنگ دی
له دې تیزي ژبې وړې تا فاینده ده
گنه کوم دی ستا ښایست څه دي جسه ده
په دروغو دي ښکاره کئ خپل کمال
او صفت دي وکاوه د خپل جمال

او سره له دې نقصان دتا ښکاره دی
عیب دې لیرې او نژدې ته اواره دی
اړوې په ټکی خپله باندې اور
چې په ژړ مخ راکوې ماته پېغور
خبر نه یم کوم دې ستا اوړده او پسور
چې په زیړ مخ راکوې ماته پېغور
چې د زیړ رنګ صفت کړی کردګار دی
ته سې ړوند له زیړه ځنګه ستا انکار دی
او حال دا دی دغه زیړ رنګ د طلا دی
په رنګو کې خوند لذت د زیړ جلا دی
په سره مخ فخر په ما کوې لځنه
ای د سره انار د پوست په شان خوړجنه
د ادب خاطر کوه د بل په ګای کښې
ګنهٔ یې به شرمنده د جنګ په پای کښې
ولې ستا وې خیال باطل مدام په بل کښې
نه وهې چرت په زوال د عمر خپل کښې
په لسمه ورځ تویېږې ستا بلګونه
مه وایه په بل غیبت او تهمتونه
که سم نه سوې او بیا ستا دا بې باکې وې
درمات کړې به ما ستا تېره اغزې وې
پوړ په پوړ کالې دا ستا به اویزان کړم
در ښکاره به په ورځ ستورې د اسمان کړم

د ګلاب ځواب نرګس ته

دلته سر ګلاب را لوړ کې له ګرېوا نه
ورته وې ویل په داسې طور جانه
خدای دې ورک کې دتا تول بوټې او درګې
ځنګه دې سپینې او شوخې دتا سترګې
ځومره ډېر تیرې دې وکاوه کذابه
بیا لرې نه ډار د لوی خدای له عذابه

زما تر مخ کړې سپين سترګي ته قيام څنګه
سموې له ما سره ته مقام څنګه
خطاباسې جهال څنګه په دې کار کښې
چې زه سم يم له ګلابه په وقار کښې
او ته يې ډېر ترما کښته د ګلانو
بلکې يې زما د ميانه خدمتګارانو
دا چې زه څښتن د لوی عزت وقار يم
ته ولاړ زه درته ناست لکه بادار يم
زه ناست ته راته ولاړ لکه نوکر يې
زما خدمت لره کتونکی لر و بر يې
ناست په هر ځای کښې سردار او يا بادار وي
او ولاړ خو يا نوکر يا خدمتګار وي
په زيړ مخ کښې به له کومه لوري نور وي
ښايسته بولي هغه چې رنګ يې سور وي
چې د ناست ولاړ فرق نه کړې لا نا پوه يې
جهل روند کړی د دوو سترګو په لېمو يې
مدام ستا د جاهلۍ په لوري زور وي
په لږ عمر دي مدام ماته پيغور وي
او نه وينې زما داسې طور کار وي
زه فاني يمه په ځای مې يادګار وي
تر راتګه زما په ځای بوټی ولاړ وي
او ستا بيا نه سپين مخ او نه دي نار وي
نو به خود زما له تا څه قدر لوړ وي
يادګار چې لري هغه کله مړ وي
صدقه زما د خلف په حيث جاري وي
له فنا پس ستا په مخه بيا خواري وي
بيا نو نه عاشق دا ستا له ديده ښاد سي
نه دي وي يادګار چې نوم دي باندي ياد سي
زما او ستا فرق به د مړه او د ژوندي وي
د مړه پت تل په ژوندي باندي خوندي وي

زیاتي لاس واخله له دې جګړي یخي
ګنه کړم به دي نیزې په سترګو ښخي
ړوند به تا د تورو سترګو په لېمو کړم
او غلبېل غلبېل به صورت ستا په نېزو کړم
چې شغلې وي زما د پاک مخ لتیدلي
سترګي وي مخلوق روڼي ورته نیولي
له سندسه زرغونې زما جامې وي
یا چاودلې په لستوڼي کښي نافې وي
دې پر ما باندي باران د مرغلرو
یا راوزي زما پر سر دانې د زرو
دا چې واړه یې زما په ځان پاشلي
په زرو زرو کسانو دي لیدلي
ګویا زه هغه محبوب چې دا یې داب وي
چې پراته په ګردآورد دده شراب وي
او لرم څلور دیواله نفع داده
بې سامانه لره دا ځای د فنا ده
نه به کړي ولي زما په لوري متېه
په دیوال زما یې له سترګو کیږي پټه
نو چې زما دا ډول حسن حیثیت سو
له حسده کینه ستا برخه ذلت سو
نه دی عیب چې لنډ دی زما د ژوندون عصر
ته عبث کوي په خپل اوږده ژوند فخر
ولي عمر زما ټول د خوشالۍ وي
او همېش د خوشالۍ ورځي لنډۍ وي

د نرګس ځواب ګلاب ته

نرګیس واوریدې خبري قهر اخیستی
له کاوړه و زړګي وریکښي و سستی
له خبرو د ګلاب ؤ ډېر بې تابه
ورته وې ویل چې ای خانه خرابه

د فضیلت دلایل ځما درگي درگي
ته بارخو زه په مثال د یار د سترگي
ته بارخو یې د معشوق زه دي منمه
مشابه یم زه له سترگو د صنمه
پتا باندي فضیلت ځما یو په دو دی
ولي ډیر لوی فرق د سترگو د بارخو دی
ته عبث یې ستا د عمر څه فایده ده
ځما نیم کال ستا پنځه ورځي موده ده
په دې سره خوله به کړم درکلکه څپېړه
کله سور رنگ سمېدای سي له رنگ زېړه
په جهان کښي زما کار یو ننداره ده
په وعده خپله راځم دغه ښکاره ده
په یاري کښي زما دا رنگه حالت [دی]
خلق هغه چي رابولم یې زیارت [دی]
آشنایي په دې رقم باندي پالمه
په لېمو د سترگو نخښه ورکومه
بیا نو ماته وایي هر آشنای وگړی
د مخلوق خوښي ته خدای یې پیدا کړی
وایي تینگ په تا ددې کار تار نري وي
په غلیم به خاماخا دا ستا بري وي
او ازغنه وي دا ستا داسي کارونه
ازغي ستا کوي په هغه چا وارونه
سور کوې ته خاماخا هغه وگړی
چي ستا گل یې وي له خاورو پورته کړی
بل غلا کړی تا داغه رنگ د حبیب دی
نو د سره انگار عذاب ستا په نصیب دی
رنگ دي غلا کئ بیانو پټ سوې په بلگو کښي
گنه حد و ستا د لاس په پرې کېدو کښي
چي لازم و دغه نوموړی حد په تاسي
په عوض کښي عرق ستا له رگو باسي

که محبوب وای نو یې ولې کېدای داسې
په کوټن عرق له صورته ستا وینه وباسي
او څه فخر ستا په دې سره مخ بلا دی
او ډېر لوی فرق د عقیق او د طلا دی
ملامت یې ژر به وخېژي ستا بُوټ
چې د بل تر زرو پاک بولې خپل کوټ
ډېر دی زیات تر تا زما د مخ عزت
او راکړی دی پر تا خالق سبقت
نو په میان کښې د میدان وڅرخېدلي
دا آیات یې و په لوړ اواز ویلي

اسابقون السابقون اولیک هم المقربون
په آیات یې د مجلس پیدا کی میل
دلتې وکاوه د څان په صفت پیل

د څان په ښه والي کښې د نرګس وینا :

تر ګلاب یمه لومړی زه زېږېدلی
په وعده یم د آشنای ټینګ درېدلی
د غلیم خبره نه وي بې علته
ګنه نسته زما په ذات کښې ملالته
زه رابولم محبان خپل خوشالتیا ته
ښکاره ده زما د اخلاق وضعه هر چاته
پټوم آشنای په سترګو کښې دننه
ورکوم د څان لیدو ته یې بلنه
زما همېش بندي په هغه څای وي سترګي
چې یو یار وي د بل خوا ته لتېدلی
ولې نه ګورې زما دې خویو ښو ته
زه ستایمه راز د عشق و معشوقو ته
او چې غواړي څوک معشوق زه یې معاون یم
شپه او ورځ په دغه کار کښې ندیم یم

په نیم دید صورت مي تل دغسي کار وي
په اشارت د باڼوګانو مي رفتار وي
چي زما تشبیه له سترګو سره کیږي
نو په ګرد زما پسي هیڅ ګل نه رسیږي
پر ما وي محبان داسي څرخیېدلي
حجیان نه دي په کعبه زیات ګرځېدلي
هره ورځ له ورځو زما داسي رقم وي
لکه خاص چي هغه ورځ د حج موسم وي
فضیلت زما ثابت سو درګي درګي
ته باړخو زه په مثال یمه د سترګي
زیاتي ځه زه معزز دتا به ذلت وي
ولي مشر لره هر ځای فضیلت وي

د ګلاب جواب و نرګس ته :

دلته سور سو د ګلاب مخ له کاوړه
سو ولاړ له خولې یې وایسته ناوړه
ورته وې ول ای زیړ غاړې خوله درنسه
پورته مه ځه خپل مقام رتبه دي کسه
نه لري د چا د لاس دستخط ویزه
ورځې ځنګه د لوی شا په دروازه
ای سپین سترګې سپین سترګي دي وکړه ډیره
ای پټ سترګي ستا خبر مي نه ده هېره
ته بدي کړې خو زه باک نه درکومه
لوټي ولې زه چورت نه ورکبني وهمه
که مي ځه هم زور دلیل دربانـدي تېر دی
خو بیا زما نفرت له بدو څخه ډیر دی
فخر ځنګه کړي سره له زیړه رنګه
سپین سترګي کوي کښېني زما له ځنګه
زما له مخه سره ځان سموي ځنګه
شرمنده به ځې له دې میدانه ځنګه

کوم بارخو دي په جيرمو دا ستا د غولې
چې ته سترگي د ليلا په شاني بولې
چې بانو نه لري هغه شور باله سي
شور به چيري د ليلا په تول تاله سي
بې بانو دعوه دا ستا خوشي خطا ده
له معشوق سره تشبيه ستا ناروا ده
چې لري نه دتا سترگي بانو کسي
له ليلا سره دتا تشبيه په څه سي
پيغور ماته راکوي د رنځ بلاؤ
خبر نه يې د آدم له ابتلاؤ
له رسوله دئ بيان د علماؤ
ډېر نبيان دي په ليدو د ابتلاؤ
نو دا ستا به چيري دونه شرافت وي
چې ليدلی دي په سترگو مصيبت وي
ډېر ډېر واري په بلا کښي يم لوېدلی
صبر وکړم يم دې غم ته درېدلی
شرافت بولم زغمل ددې بلاوو
چې خبر يم له آدم له ابتلاوو
که څه اوښکي بې اختياره تويوم
څو ناري د بې صبرۍ بيا نه وهم
څو څو واره بندي سوی بې گناه يم
پر لاسو سر وهل سوی بې تعدا يم
ډېر کسان مي سره مروړي بې زړه سويه
عرق باسي زما له دې بلگه نريه
د انسان چې خوښ زما د صورت عرق وي
مداماً مي په وجود باندي ټک ټک وي
زما نازک صورت په دسته باندي ټکيږي
اوښکي زما په پرهار خلي صورت توئيږي
چې خبر د زليخا په بهانه وي
نو به څه عيب د يوسف بندي خانه وي

او سـره لـــه دې يـــم داســـي نازېـــدلی
تـــل مـــي وي د يـــار د شـــونډو خونـــد کتلـــی
خوښـــوي مـــي نـــر او ښځـــي کـــم لـــوی واړه
څوړنـــد يـــم مـــدام د ښـــو پيغلـــو پـــه غـــاړه
ښايســـته گـــان مـــي وړي مـــدام د ســـرو خـــوا
د معشـــوق پـــه غيـــږ کښـــي تـــل وي زمـــا
ومنـــه چـــي ښـــه ده زمـــا اصـــل او فرعـــه
نـــه شـــين کيـــږم هلتـــه زه چـــي نـــه وي فرعـــه
نـــو قســـم خـــورم پـــه خپـــرو بلگـــو د ځـــان
چـــي ســـتا ، نـــه دي رنـــگ زمـــا غونـــدي تابـــان
نـــه يې زمـــا غونـــدي سور سپين پـــه خـوش رويـي کښـي
نـــدي بلـــگ پـــه پيچيـــده گـــي او خـــوش بـــويي کښـي
نـــو شـــک نســـته زه ســـلطان ددې ډلـــی يـــم
خـــوښ تـــر هـــر گـــل زه د پيغلـــي او زلمـــی يـــم
او زه فخـــر نـــه کـــوم پـــه دې خبـــره
تـــه هـــم مـــه اوږدوه بحـــث زمـــا نـــوکره
لـــه دې وروســـته وتـــړه مـــلا لـــوی همـــت تـــه
ونيســـه لاس پـــه نامـــه زمـــا و خـــدمت تـــه
او کـــه چيـــري بيـــا جگـــړه زمـــا اوســـتا ســـي
نـــو بـــه کـــوم فضـــيلت ســـتا د مشـــرتيا ســـي
مشـــرتيا ســـتا بـــه وي څـــه فايـــده درکـــړې
کومـــه مـــاتي بـــه وي مـــا لـــره راکـــړې
بولمـــه زه دا خبـــره ســـتا د هـــدر
ثابتيـــږي فضـــيلت د رنـــگ پـــه قـــدر
وخـــوري ســـترگي کـــه څـــه هـــم مشـــر موســـی دی
قـــدر زيـــات د محمـــد رســـول الله دی
کـــه نـــه يـــې لـــه اشـــارته پوهېـــدلی
نـــو بـــه مـــا وي حـــال واضـــح درتـــه ليکلـــی
فضـــيلت ثابـــت لـــه پـــاره د آدم دی
کـــه څـــه هـــم پيـــدا ابلـــيس ډيـــر مقـــدم دی

دی ډیر ستر فرق د سپین لمر او سپینو ستوریو
او داغسي د گلانو او د شوریو
خو په تا باندي له جهله فرق معدوم دی
گنه زما او ستا بنایست او ځای معلوم دی
نه یې ته مگر زما د لاس نوکر یې
ته په نورو گلو زما له خوا افسر یې
شین کیږې تر ما لومړی ددې له پاره
چي مخلوق زماپه راتگ کړې خبرداره
ولي کړي چي سلطان تگ یوې علاقې ته
نوکران یې ځي له مخه دې ولکې ته
نو شک نسته زه سلطان ته مي نوکر یې
په ځینو فوجو زما له خوا افسر یې
فضیلت زما ثابت کړی پاک الله دی
اخیرت بهتره تاته تر اولا دی

ولا اخرت خیرو من لک الا ولی
زه بهتر او ته کهتر وروره په دا سوې
زه پر ځای د آخرت او ته دنیا سوې
دلته تک وهل گلاب دواړه لاسونه
ورته وې ویل دا لاندي درې شعرونه
ای نرگسه ته یې خوشي ویډونکی
ځنگه نه یې په خپل عیب پوهیدونکی
که تقدیم تاته سوای قدر درکولای
نه تاخیر د نقصان ماته رسولای
زما او ستا په توپیر هرڅوک پوهیدونکی
زه یوسف ته یې زما زیری کونکی

د نرگس جواب و گلاب ته :

نرگیس وه په ډیر کاوړه ورته کتلي
سر یې وځراوه بیا یې وه ویلي

چې راپورته نرگيس سر کئ له گرېوانه
وې ويل گلاب ته داسې رقم جانه
که ته فخر کړې په نخښو راکړې ځور
زه وام نه دئ ذات دا ستا په هغه طور
که ته لاندې تر غاښو کړې ماهرويانو
بيا وي ما لره کاته د معشوقانو
اوس ښکاره سو ستا له دې لاندې بيانه
نه يې ته مگر په نزد د دوی ارزانه
ژوبې تا تر غاښو لاندې دوی په وېره
نو ښکاره يې کړه گناه دا ستا کثيره
که ته نه وای له باغيانو مردارانو
نه به ښو وای په دبلو کښې فساريانو
ستا د فخر مثال داسې دی نتلې
لکه پېش چې حکماوو ، دی ويلې
طفيلې د بل ډوډۍ ته ور روان يې
بيا له حرصه څخه داسې پهلوان يې
شرم نه لرې بيا داسې يې زوی مړی
له کاسې درېيمې تا وي غاب کش کړی
نو قسم خورم په قد نري بالا خپل
او په رنگ تک زيړ دا سپين او خوشنما خپل
په دې سره مخ چې لرې ته ځای ويجاړه
په دې شنه زمردي زرغونه غاړه
که لاس وانه خلې زياتي له دغه جنگه
او گوښه نسې زما د کور له څنگه
خاماخا به پرې کړم ستا لاري روښانه
په ژوندون کښې به دي کړم ژر پرېشانه
بند به تا کړم زه په دې خپلو ازغو کښې
پرې به نه ږدمه بيا تا په مجلسو کښې
آينده ژوند به دي تول زه د ذلت کړم
په مجلس کښې به ښکاره دا ستا خفت کړم

ته په دې سپېره سور مخ داسي آفت يې
په مجلس کښي ځما د جند په عيبو خفت يې
او لګيا ته ددې سره مخ په وصفو يې
او سره له دې ته ډک تهول په عيبو يې
او نه ويني غوتهي زما دي درګي درګي
تهول صورت ځما په مثال د يار د سترګي
زه اصيل يم طبيعت مي د وفا دی
او دا ستا خاصيت د ظلم او د جفا دی
هغه زه يم چي لمړی وار پورته سر کړم
په زور ځيري د سپېرې مځکي ځيګر کړم
چابکي تلوار له دې حيثه کومه
لومړی ځان مجلس د يار ته رسومه
که څه هم د شرافت دی ځما دا جال
اما نه کړم زه په دې خبره خيال
که زما ارزو د بحث د تعطيل وای
ستا عيوب به مي ښوولې په تفصيل وای
خو زه نه دراوړدومه د بحث متبې
په مجلس کښي مي مدام وي سترګي پتهي
وخورې سترګي زه بيخي يم باجماله
که ته لمر زه دي په ورکه يم خوشاله
زه ځښتن يم د ښو خويو ضوابطو
که ته يې سياره زه له ثوابتو
او ډېر فرق دی د ختونکي او لوېدونکي
عزت من وي تل پخپل ځای کښېنستونکي
زياتي مه کوه خبري دلې دوري
ګنبه کړم به دربنکاره د آسمان ستوري
وګوره ځان ته دا ستا تهره ازغي دي
زما ښاخونه زرغونه زمردي دي
زما د تهول صورت او د پانو لرو برو
ولاړېږي خوش بويي د مشک عنبرو

او قسم زما په هغه خالق رحمان دی
چي بې ستني درولی شین آسمان دی
ښایسته کړي یې دی شین آسمان په ستورو
او سپېره مځکه په گلو او په ښورو
که په تا زه څه گیله یا ښکنځا پور کړم
خاماخا به بل دا ستا په ازغو اور کړم
سپېري خاوري به توی ستا په خوله کومي کړم
ټول مخلوق ته به ښکاره ستا شومي کړم
ولي نه گوري خپل عیب بیا یې په خواب کښي
ښه ویلي دي رومي دتا په باب کښي
د ابن رومي له ما و تا حکایت دی
ستا له جهلې کړی ستا دا شکایت دی

د ابن رومي اشعار:

تعجب کوم له حاله د گلابه
نه پوهیږي د خپل ځان په پیچ و تابه
نې سته پام خیال خپلو پیچلو سرو بلگو ته
نې د پای دونه د سر خپلو کتو ته
او د منځ زیړي دانې یې داسي ایسي
پر خرمن یې لکه ژیړ خوشایي ویشي
شرمنده گلاب ددې شاعر بیتو کښي
له شهیدي ورځې پټ مخ په بلگو کښي
لوړ یې سر کی پس له ځنډه څخه داسي
لکه بندي چي له خپل بنده څخه خلاص سي
په ازغو حمله کوي په نرگیس غلي
په نیزو باندې وي دا طور وهلي
ورته وي ویل ازلي یې ښوئېدلی
ځکه یې په هر مجلس کښي غوړېدلی
پر مخ پروت یې ته هر ځای په مجلسو کښي
راشین کیږې ته د بولو په ځایو کښي

پــه مجلــس کښـي چـي د خلګــو پــه تــا ګيــر وي
نــو دي مــخ لــه شــرمندګی پــه هــر وخــت زيــر وي
دغــه خــوی خاصــيت دا ســتا د رذالــت دی
لــه پــاک ځايــه پــاکي مځکــي دي نفــرت دی
ســتا راتــګ وي داســي شــان بــې اعتبــاره
نــه شــين کيــږي پــه پــاک ځــای بــې لــه انبــاره
ســتا چورتونــه خــوا د پروتــي تــه خپــاره وي
ګنبــه لــوی فــرق د پيــاده او دســپاره وي
زه يــم ســپورته يــې پيــاده تلــونکی پــه لار يــې
زه يــم ناســت تــه يــې ولاړ ځمــا خــدمت ګــار يــې
کــه نــه وای ســتا ســپيني ســترګي د ډبــري
تــا بــه نکــړای بيــا لــه مــا ســره خبــري
د ګــلاب چــي پــه دليــل خــوښ طبيعــت ســو
پــه شــعرو لګيــا ده خپــل ځــان ده صــفت ســو

د ګلاب د صفت اشعار:

ســره کــالي چــي وي يــو وار زمــا چــا ليــدلي
بيــا يــې زمــا مجلــس ليــدو تــه زړه وســلي
د معشــوق چــي زمــا د ســره رنــګ کــالي خــوښ وي
ځکــه هــر وخــت د عاشــق راپســي کــښ وي
او تېــز بــوی چــي زمــا د ګــل پــه تــن کښـي خپــور دی
د عاشــق معشــوق زمــا پــه لــوري زور دی
پــه رښتيــا بــه تــا تــر حــد کــړی تيــری وي
نســته څــوک چــي پــه حــال و ســتا خبــر وي
کــه پيــالي راســي مجلــس تــه د شــرابو
زه کــوم جلــوه پــه خپــل ډول د اصــحابو
د شــرابو هــم پــه هغــه وخــت لــذت وي
چــي يــې ســور زمــا د رنــګ پــه نــان صــورت وي
کــه زه تــه يــوه مجلــس تــه ورســو دواړه
زه يــم ناســت تــه يــې ولاړ پــه خمــه غــاړه

چې عاشق وي خپل معشوق ته ورغلي
زه بيدار يم تاته خوب وي درغلي
او نه وينم هيڅ عاشق په ملک کې داسي
چې ګلاب په پټکي نه ننباسي
که خيال وکړې په زلمي او پيغله دواړه
وي بې ګل څما په سر او يا تر غاړه

د نرګس جواب ګلاب ته :

نرګيس وويل زه د شمع هم مجلس يم
سترګي ـ کسي ـ د محفل او د اولس يم
زه هر وخت له معشوقو سره نديم يم
پيدا کړي خدای تعالي په ښه تقويم يم
خدای راکړی ما ته داسي ښه صورت دی
يو مي اوږد قد بل مي ډير زيات لطافت دی
کله ستا داسي نرمي خوشنمايي وه
کله ستا داسي سم قد او رعنايي وه
چې زما ګل په شان د سترګو د معشوق سو
نو زما په عاشقانو ډير حقوق سو
نو ګلاب تسليم ونه کې په دا کښي
ډير لوی فرق دی په مابين زما او ستا کښي
او ستا رنګ خو تک ژړ وزي له ترابو
نه لري مشابهت ته له شرابو
شروع کړی عبث تا صفت د رنګ دی

....

ولي زه اولی راحت د اروحو يم
خوښ د دواړو د عاشق او معشوقو يم
خو لاس ته ويني د بل عيب درګي درګي
پټوي مدام د خپله عيبه سترګي

نرگیس په خوب کي وايي :

دلته وو نرگیس په ډیر لذت خندلي
د خپل خان اشعار يې وه ورته ویلي
قد زما دي خالق سم بالا جوړ کړي
د سلامي سر نورو ماته دي ځوړ کړي
صنوبر مي خجالت خوري له سم والي
د حسد کین يې پر زړه کوي تویوالی
چي عاشق مي وي لیدلي سترګي توري
نه يې وس وي چي به تم سي ورته چیري
په دي سستو باړوګانو مي دا کار وي
اشارت کښي د عاشق مي انتظار وي
تر بیداره هوسۍ ښکلي سترګي زما وي
چي تمیز ورته ورکړي لوی مولا وي
بې زما له سترګو خوند د مجلس نه وي
چي زما ځان وي ښکاره خوند يې هغه وي
زه چي کښېنم په مجلس کښي لوړه غاړه
لوړ و کښته ټیټوي راته سر واړه
خبردار! زه کرم قسم په واړو ګلو
او په سترګو باڼوګان بیدو خپلو
او قسم پخپل لطیف صورت کومه
تر بیدې هوسۍ زه ښې سترګي لرمه
کسي تور مي د زمریانو ښکار کوینه
عقل فکر د عشاقو کشوینه
او قسم خورم په شوخۍ د سترګو خپلو
او په دې پستکۍ غاړه ښو ویلو
که نه سوې منع له دې جګړې ګلابه
زه به کرم خونه د جند ستا ورخرابه
وبه کرم په تا د غم داسې کارونه
باڼوګان به مي په تا وکړي وارونه

• صـورت ازغـن بـه سـتا يـو مخـه درخـراب كـړم
دا سـور مـخ بـه دي در خرپـړ پـه تـراب كـړم
زه تـر تـا لطيـف نـري او خوشـنما يـم
د عاشـق او معشـوقو زه مـدعايم
فايـدې ډيـري دي مـا دوی تـه رسـولي
پـه نرمـي او بـوی تـه څـه لـري نتلـي
چـي ور اخلـي مـي تكليـف نـه وركومـه
سـتا پـه طـور گـوتي نـه ورخوږومـه
لـه ښنبتنـه د عشـق سـترگي پټومـه
چـي يـاران كـړو سـره يـو ځـای دا كومـه
پـه دې عصـر بانـدي بيـا زه نگابـان يـم
د نـوكر پـه شـاني بانـدي پاسـبان يـم
خـدمت كـړم ددوی تـر څـو چـي مـي طاقـت وي
پـه مجلـس كـي مـي ويـل پـه نزاكـت وي !
نـه ويـنم صـورت د فخـر زه پـه تـا كښي
ولـي زه ناسـت يـم تـر مـخ او تـه پـه شـا كښي

د گلاب ځواب نرگيس ته :

لـه دې گـايي گـلاب سـور او پـه كـاوړ سـو
لـه خپـل ځايـه د ميـدان ميـان تـه ورلـوړ سـو
وې ول مـا قسـم پـه هغـه خـدای دی كـړی
چـي انسـان يـې لـه نطفـې دی پيـدا كـړی
چـي دغـه نطفـه يـې غوښـه كـړه څـه كلكـه
ښايسـته مـخ تـې رنـگ وركـی لـه شـفقه
او د مـخ رنـگ يـې پيـدا كـی سـور خوشـرنگه
ځـای د مچـي كـی پيـدا گلابـي رنگـه
پـه څـه تـه كـوې تېـری لـه خپلـه ورخـه !
او لـرې نـه پـه ښايسـت كـي دونـه برخـه
غـوارې دا چـي ځـان پاچـا كـې د گلانـو!
زه تـا نـه بـولم نرگسـه د سـيالانو

فخـــر کـــړی پـــه ســـم قامـــت او پـــه جګـــوالي
او زه یـــم بـــاړخو د یـــار پـــه نـــازکوالي
د معشـــوق شـــونډي زمـــا پـــه پـــانو ســـرې وي
پـــه خـــوږو نـــاړو یـــې زمـــا پـــاڼي لنـــدې وي
پـــه مجلـــس کښـــي چـــي شـــروع ســـي ربابونـــه
او راوړي ورتـــــه د میـــــو ډک جامونـــــه
مســـتېدونکي شـــراب هغـــه ډیـــر عـــالي وي
چـــي یـــې رنـــګ زمـــا پـــه طـــور ګلابـــي وي!
او دا ســـتا رنـــګ خـــو تـــک ژړ وي لـــه ترابـــه!
نـــه لـــري مشـــابهت تـــه لـــه شـــرابه
شـــروع کـــړي تـــا عبـــث صـــفت د رنـــګ دی!
او تـــر ځـــان د ښایســـته ســـره دي جـــنګ دی
ولـــي زه او تـــه راحـــت د ارواحـــو یـــو!
خـــوښ مـــوږ دواړه د عاشـــق او معشـــوقو یـــو
خـــوار ســـې تـــه د بـــل عیـــب ویـــني درګـــي
پټـــوي مـــدام لـــه خپلـــه عیبـــه ســـترګي!

د نرګس جواب ګلاب ته :

دلتـــه وو نـــرګیس لـــه قهـــره ربړدېـــدلی !
پـــه لینګـــي د تـــن وو جـــګ دی درېـــدلی!
ویـــل قســـم خورمـــه د پـــاک خـــدای پـــه لویـــوالي
چـــي یـــې کـــړي ښایســـته ســـترګي پـــه تـــوروالي
او پـــه ســـترګو کـــي دغـــه طـــور پیـــدا کـــړه
ور یـــې ښـــترګو تـــه لـــدې کســـو رښـــا کـــړه
نـــو د ســـترګو بـــه دا طـــور فضـــیلت وي
دوی روڼ کـــړی پـــه هـــر ځـــای کـــي حقیقـــت وي
ســـر دتـــا بـــه لـــه اوږو څخـــه جـــلا کـــړم
د غـــرور جـــام بـــه دي پـــر مـــخ بـــرملا کـــړم
کـــه درېـــږي نـــه لـــه دې جنګـــه خناســـه
زه بـــه تـــوره کـــړم ضـــرور لـــه مـــلا راخلاصـــه

دخپـل صـورت پـه وینـو بـه دي سـور کـړم
دا سـره خولـه بـه دي لـه خاوروځخـه پُـر کـړم
دا سـور مـخ نـه دئ دتـا مگـر تـه کـړې شَـیَن
دا ادب دی زمـا پـه تاسـي فـرض عـین
دتـا جـنگ زمـا سـره هسـي جهالـت دی !
ولـي زمـا سـترگي بـاغو لـره زینـت دی!
لـوی هیبـت دی زمـا د سـتو بـاڼو گـانو
وي ښـې سـترگي ښایسـته د ښایسـتگانو
عـاقلان واړه پـه دې گـای دي پـوه سـوي
عاشـق تـل پـه دام د سـترگو وي تـپ سـوی
پسـله دې نـرگیس پـه هـتږ هـتږ وه خنـدلي
دا دوه لانـدي بیـتي وه ورتـه ویلـي
ښایسـت زمـا دي پـه گلانـو کښـي وتلـي
زمـا ښایسـت دی د گلانـو صـورت نتلـي
ښایسـت خونـد کـوي ښایسـت دی تـل د سـترگو
تـه لـري یـو سـور مـخ بـل ازغـي د زرلگـو

د گلاب ځواب نرگس ته

دلتـه وځـي د گـلاب خبـر د واکـه
پـه لـوی ږغ کـوي خبـره هیبـت ناکـه
ول ذلـت دی تاتـه دغـه کـار درکـړی
مـداماً دي وي خپـل ځـان پـه بـل خـرخ کـړی
مـاعزت دی لـدې کـاره څـه مونـدلی
چـي خپـل ځـان مـي دی لـه بلـه پـاک سـاتلی
ای نرگسـه تـه یـې شـمار د ظالمـانو
ولـي یـې رقیـب غلـیم د عاشـقانو
ولـي وي چـي د خوښـې مجلـس جـوړ سـوی
او تـه یـې دغـه مجلـس تـه ورگـډ سـوی!
او عاشـق د معشـوقو تنـدي تـه گـوري
پـه گرېـوان بانـدې د مینـي اوښـي اوري!

ای جاهلـــه تــــاوي غـــاړه غزولـــي
وي دا ســپيني ســترگي تــا وراړولــي
نــو عاشــق معشــوق پــه زړه کښــي وهــل کيــږي
لــه دې کلکــو ســترگو ســتا څخــه نوليــږي
نــو دتــا د رقيبــانو پــه شــان څــواک دی!
او زمــا مــخ د څوارلســم تــر ســپوږمۍ پــاک دی
د عاشــق معشــوق زمــا پــه لــوري کــښ وي!
پســته خولــه او ســور صــورت زمــا يــې خــوښ وي
مــه باســه پــه ســپين ســترگي کښــي ځــان د لاري
ســترگي ســتا هــم زمــا ښايســت تــه وي بيــداري
نــه لــرې تــه عقــل فکــر پــه خپــل ځــان کښــي
زمــا د ســره بــاڼخو اولــس تــه پــه ارمــان کښــي!
چــي زه داســي تــر تــازه يــم پــوړ لــه پــوړه
تــه پــه جــنگ راځــې ومانــه څنگــه شــوړه؟
د جگــړې پــه ميــدان کښــي بــه دې ښکيــل کــړم
پــه نيــزو د وجــود خپــل بــه دې غلبيــل کــړم
تــه لــه لاســه د ارذالــو هــر ځــای گيــر يــې
لــه مرضــه د ذلتــه پــه مــخ زړ يــې!
گـــلاب کښينســـتی نـــرگيس و لتيـــدلی
پـــه کـــاوړ کـــاوړ وو داســـي ږغيـــدلی
ورتـــه وې ول ای ســـورمخي بـــې وفـــا
ای څښتنتنـــه! د ډيـــر ظلـــم د جفـــا!
دا ژړگـــي زمـــا د مـــخ وروره لـــه دې ده
زمـــا پـــر تـــا دا علامـــه د غلـــبې ده
او کتـــاب د علمـــاوو پـــه گـــای پـــر دی
حکمـــا وای خـــوړجن د رنگـــو ســـور دی!
د نـــرگيس ښکـــاره پـــه دغـــه وخـــت کـــي ډس وو
بيـــا کښېنســـتی پخپـــل ځـــای بانـــدي نـــرگيس وو
لـــه دې گـــايي د نـــرگيس هغـــه بيتـــاب ســـو
ور ولاړ ميـــان د ميـــدان تـــه گـــل گـــلاب ســـو

وې ول داسي د خپل ښکلي رنګ په باب کښي
دادی هغه رنګ چي زه وم په غلاب کښي
په غلاف کښي وم يوه تو تيه زه ښکلي
پاک خدای دغه رنګ په ما وو لورولی
تر خدای څوک زيات دی د رنګ په ورکولو
زه ډير فخر کړم په دې سره رنګ په ګلو

د نرګس جواب ګلاب ته:

نرګيس وويل فضيلت زما پر تا ده
زما ژړ رنګ د عاشق معشوق رضا ده
ګلاب وويل زيړسوی ته له خويه بده
زيړ دي مخ سو زما د سره مخ له حسده
ته خبر يي زما د ګل څونه فايدي دي
د انسان د صورت له ما څه نفقي دي
طبيبان وايي ګلاب ډير د فايدې دئ
مقوي دئ د څګر او د معدې دئ
زړه کلمو رحم ته نفع ورکومه
د دقت د خفګان اور دفع کومه
چي زه يم حيا له ما سره وي سمه
ځکه ده قوه د با ده په ما کي کمه
بل زما د بنفشي ګل دی تاکلی
يم په وبش د مشتري کښي ورغلی
نو زما وچ او لوند ګل دواړه د ښې دي
د عاشق معشوق له ما څخه فايدي دي
نرګيس وويله ړوند بې بصيرته
خوشنما ښکاريږي سترګي له صورته
زما له صورته د طبيب استفادې وي
د عاشق معشوق صورت ته مي فايدي وي
حرکت مي وي قواو ته ورکړي
درد د سر د بلغمي مي وي ورک کړي

زمـــا د گـــل د خـــوراک کـــار د حیرانـــی وي
پیـــدا کـــړي مـــي قـــوت شـــهوانی وي
د عاشـــق معشـــوق بـــه دواړو خـــو ښـــه دا وي
چـــي پـــه ښـــور بانـــدي راغلـــي رگ د بـــاه وي
بـــل خاصـــیت زمـــا مـــدام داســـي کومـــه
لـــه نســـو او لاد د غـــلا زه غورځـــو مـــه
گـــرم مـــزاج تـــه کـــه طبیـــب یـــم بیـــا ور کـــړي
مـــا وي درد د ســـر فـــي الحالـــه ور زیـــات کـــړي
بـــدل نـــه لـــرم مصـــلح زمـــا بنفشـــه ده
منســـوب ســـتوري د مـــریخ تـــه زمـــا تنـــه ده
چـــي پـــه مـــا کښـــي خلـــگ ډیـــري نفعـــي گـــوري
زمـــا پـــه صـــورت پســـي عاشـــق او معشـــوق ښـــوري
ور کـــوي جـــواب بیـــا هـــم گـــلاب پـــوره
ورتـــه وایـــي ایٔ ژیـــړ مخـــي او شـــوره
درپکښـــي ډیـــر خاصـــیتونه شـــهواني دي
نـــو معلـــوم کارونـــه ســـتا ټـــول شـــیطاني دي
ســـوه ښکـــاره زمـــوږ پـــر تاســـي بهتـــري وي
ســـتا مـــریخ زمـــا بـــه ســـتوري مشـــتري وي
مـــریخ نحـــث ا و مشـــتري پـــه ســـعادت وي
زه ســـوم ســـعد نصـــیبه ســـتا بـــه شـــقاوت وي
نـــرگیس ســـو ولاړ ور ووتـــي میـــدان تـــه
ورتـــه وي ویـــل دا ښکـــاره ده ټـــول جهـــان تـــه
او ســـتا صـــورت تـــه جـــوړ لـــه دغـــه لـــوري غـــم دی
چـــي قـــوت شـــهواني در پکښـــي کـــم دی
ورتـــه وویـــل گـــلاب بیـــا پـــه تیـــزي
بـــدي نـــه ده بـــرا بـــره لـــه نیکـــي
نـــو نـــرگیس کـــړي پـــر گـــلاب بانـــدي خپـــړي
وې ویـــل هســـي دي زړه گـــي را کـــي دړي
اچـــولی دی آواز دی پـــه جهـــان کښـــي
ښـــه دي بنـــد ســـوي پـــه دلیـــل او پـــه برهـــان کښـــي

زمـــا او ســـتا خـــو پـــه ښایســـت وســـوه جگـــړه
پـــه نیکـُــي بـــدي يـــي نـــه درلـــوده اړه
پـه دليـل کښـي چـي سـوي بنـد دا دى خفـت سـو
تـه سـوي کښتـه زمـا پـه برخـه فضيلت سـو
زه ولاړ يـم پـه ميـدان کښـي لکـه ميـخ
وکـيښ تـا ولـي؟ لـه دې بحـث څخـه بېـخ
کـه انکـار کـوې لـه دي لويـه اثباتـه
درځـه ولاړ سـو تـر عـادل قاضـي ا لقضـاته
پـه دې گـاى و د گـلاب ډيـر کـاوړ سـوى
لـه خپـل ځايـه و دسـتي ور ولاړ سـوى
ويـل راځـه قاضـي خـو ډېـر يـم زه ليـدلي
څـو څـو واري يـې پـه خپـل لاس اخيسـتلي
سـندونه د ښايسـت ښـيم يـو دبلـه
مقابـل کـه سـتا پـه مـخ بـه در کـړي کلـه
نـو وه دواړه دې قاضـي تـه ورغلـي
هـر يـوه خپـل دليلونـه وه ويلـي
سـندونو تـې قاضـي و حيـرت وړی
پـو هېـده نـه،کوم گـرم وبـولي نومـوړی
ولـي هـر يـو لـه دوي دوو داسـي رقـم وو
چـي خاونـد د يـو دليـل برهـان محکـم وو

پای

د طبیب او منجم مناظره

علامه محمد مؤمن یو لوی عالم وو
د خپل وخت عالمان ټول ورته تسلیم وو
دی وایي زه وم په علم پسې تللئ
په اوږده سیاحت باندې وم وتلئ
او هادي د شوق راکړئ داسې حال وو
چورت مې بند په معارفو د خپل خیال وو
تللې دلته سترګې ځما نکوم شین
وایم وم زه د وینتیا ، خوب تر مابین
چې کومه زه اوس خیال هغه حالت ته
یا ګډ سوئ دلته وم فردوس جنت ته
چې کاته مې په دې باغ کښې ازدحام وو
جمع سوي په زرو خواص عوام وو
لوی او پراخ مجلس دې باغ کښې جوړ سوئ
په زرو اولس د دلته جمع سوئ
د مجلس په منځ کښې ناست دي دوه سپین ږیري
جامې سپیني اما وې زړې او ځیري
نه درلوده یوه هم زره له حلمه
کړې هر یو فخر له حیثه د خپل علمه
هغه یو وایي زما علم بالا دئ
هغه بل وایي ستا کوټ زما طلا دئ
یو له دوی نه منجم ایراني وو
او دا بل طبیب حاذق یوناني وو

منجم ته پروت تقویم او اسطرلاب وو
او طبیب ته څو بوتله یو کتاب وو
پیښ تر میان د دوی جنجال وو زما گله
هر یو ځان بولي افضله تر ها بله
سره وایي یو پر بل باندي عیبونه
پخپل میان کښي ورکوي دوي پیغورونه
گرداورد مخلوق د خدای پر ځرخېدلي
غوږ ئې وُ د دوی په بحث باندي نیولي
نو زه هم یم دې مجلس ته ورغلی
ورنژدې سوم چي مې ږغ وي اورېدلی
اورم یو صفت د ستورو د سما کړي
دغه بل بیان له درده له دوا کړي
یو بیان کوي له قطبه له افاقه
دا بل گډ وي بیا له زهرو له تریاقه
یو خبري له کرو څه د آسمان کړي
دغه بل بحث له رگو څه د انسان کړي
یو خبري د پیروني، ثریا کړي
هغه بل بحث د سودا او د صفرا کړي
دا یو وایي د جلابو ښې فایدې دي
دا بل وایي د زهرې داسې خاصې دي
دا یو وایي ژړې تبې له صفرا دي
دا بل وایي د مریخ علامې دا دي
دا یو وایي سر دردي پېښ له نزلې وي
دا بل وایي د زحل دا علامې وي
وروسته دا سره دعوه وه توده سوې
په لوی جنگ او په جگړه وه بدله سوې
دلته دی منجم ډېر کاوږ اخیستی
ځما خیال سو اوس به زره وي پکښي وسستی
ورته وې ویل په لوړ ږغ اې جاهله!
دعوه کړې د لوی کمال یې ناقابله

د مـرض پېژنـد ګلوي وي سـتا لـه کومـه
دوا تاتـه سـوه د څـه رويـه معلومـه
پـه کـوم علـم سـتا د رنـځ پېژنـد ګلوي وي
پـه کـوم عقـل تـا ورکـړې دوايـي وي
زه دې پېـژنم پـه هـر مـرګ کښـي شـامل يـې
مريضـانو تـه پـه ځـای د عزرائيـل يـې
زړونـه تـا د رنځورانـو وي چـاودلي
لـه صـورتو دي اروحونـه وي ايسـتلي
سـتا پـه ټـول عمـر د ژونـد دغسـي حـال وي
شپـه او ورځ دې د مـريض پـه مـرګ کښـي خيـال وي
يـې لېـوه پوسـت دې د مېـږي وي اغوسـتی
د مـريض دې وي لـه زهـره زړګـی وسـتی
ټېـر دې عمـر کـړ پـه څنګـه عبثـاتو
خيـال و فکـر دې وي بنـد پـه قـاذوراتو
صـفت کـړی تـا د هغـې کړپـې زيـات وي
چـې شـل واره يـې پـه تـا کـړی قـاذورات وي
همېشـه دې خيـال د بولـو پـه ايسـتو وي
فکـر سـتا لګيـا د حـيض پـه راوسـتو وي
بـولې تـه دغـه د خپـل علـم لـوی فـيض
چـې کـړې بنـد او يـا جـاري د ښځـې حـيض
دلتـه نـه منـې څـوک سـتا خبـري وازي
پـه بوتـل کښـي پېـژني څنګـه متيـازي
ګـوتې ږدې پـه نـبض څرنګـه مکـاره
افلاطـون لـه نبضـه نـه ؤ خبـرداره
د ابـن سـينا پـه قـانون سـتا داغسـي خيـال دئ
بـا ايـات منـزل د ذوالجـلال دئ
د ذکريـا پـه زوی دې دارنګـه يقيـين دئ
لکـه زمـوږ چـې پـه سيدالمرسـلين دئ
خيـال او فکـر سـتا پـه دې خبـر خطـاء دی
چـې هـر څـه جـالينوس وايـي دا رښتيـا دی

دا حـدیث بـه زمـوږ د پـاک نبـی صـادق وي
طبیـب دي ضـامن اگـر کـه دی حـاذق وي
خطاایسـتي نوشـتې د سـفلینوس یـې
او تېـر ایسـتی قـول گـای د جـالینوس یـې
نلـرې سـند دلیـل بېلـه سـقراطه
نـدي سـته بـل پېشـوا بـې بقراطـه
افسـوس کـړم سـتا د مـرض پـه پېژنـدلو
لعنـت سـه سـتا د دوا پـه ورکولـو
خـدای دي ژغـوري مسـلمان دا سـتا لـه حالـه
پـه ټـول کـور کښـې نلـرې گولـه حلالـه
زهـر کـړې د مسـلمان پـه خولـه کښـې کوټـه
ورک سـې تـه ورک دي سـه طـب ورکـه دي گټـه

<u>د طبیب جواب نجومگر ته :</u>

زوږ طبیـب یـې سـو جـواب لـره بـې تابـه
ورتـه وایـي پـه قهـر اې خانـه خرابـه
زه دي پېـژنم چـې تـه دروغجـن خـاص یـې
چـې وسـواس پیـدا کـوي هغـه خنـاس یـې
خبـر نـه یـې لـه جوړښتـه د خپـل ځانـه
نـو گـڼ یـې پـر څـه لـه ستورو لـه آسمانه
تـا ږومبـی بایـد خپـل ځـان واي پېژنـدلی
بیـا نـو وای پـه آسـمانو کښـې ږغېـدلی
اوازه دي ده د ډول پـه طـور لـوړه
او خبـري او دلیـل دي دی نـاوړه
جـوړ دی دا نـاوړه صـورت سـتا لـه دروغـو
بـوی دي نـه ځـی د ربنتیـاؤ لـه دماغـه
یـې وعـده خطـا کـوونکی لـه عرقوبـه
دروغجـن یـې لـه اولاده د یعقوبـه
کـم بـه نـه یـې لـه مسلمة الکذابـه
غلـط یـې د لگېـدو د خپـل حسـابه

خطا ډېره تر ربنتيا وي ستا په لار کښي
گناه ډېره تر ثواب وي ستا په کار کښي
ورته گوره شومره لوی دی دا ستا عيب
چي همېش دي ژبه وي لگيا په غيب
خطا ايستي دي په دې رقم سلطان دئ
وايي دا خاصيت د ستورو د آسمان دئ
ملايانو ته دي دا دليل عالي دئ
ورته وايي نجوم علم سماوي دئ
وايي يو له علماؤ زورور ؤ
د شيطان سوی تعبير په نجومگر ؤ
دغه گای د عالم لوی او معتبر دئ
چي شيطان ذکر سي مراد تري نجومگر دئ
که په دې کښي شک شبهه دا ستا پيدا ده
تفسير سوې ددې قول د الله ده

(ولقد زين السماء الدنيا بمصابح و جعلنها رجوما للشياطين)

بيا که خوک له تا سره په دې قايل سي
چي ربنتيا دا په ادريس باندي نازل سي
نو زه وايم اوس له خلگو څخه هېر وي
نه ميندېږي هغه علم چي دی ډېر وي
او ربنتيا کومه تا ته دغه گپه
په لړ علم نه ميندېږي د ده نفعه
دا چي سته پدغه نفع نه حاصلېږي
ډېر لري فايده هغه بيا نه ميندېږي
او ور پېښه به عامل ته مدام دا وي
په فتنو او په بلا به مبتلا وي
نجومگر وي همېشه ذليل بې قدره
گوله نه سي دی ميندلای بېله غدره

اچولی په درواغو کښې حساب یې
خطا ایستی جنتري او اسطرلاب یې
منکر زه ستا د حسبان او د حساب یم
مدعي د جنتري او اسطرلاب یم
باندي کړې چې طبیب وه دا وارونه
په مجلس کې ټکولي دوه لاسونه
منجم چې وې پدې نیزه وهلی
طبیب وې پدې میدان کښې ځرخېدلی

د منجم جواب طبیب ته :

سترګي سرې د منجم سوې له دلیله
ورته وې ویل دا څه وایې اې رذیله
ذم دي و وایو د دې لوی عالم ولې؟
دا خو نه دی د مریض پلار چې یې سکولي
لر بدي که یې وه هغه تا کړه غټه
و دي کړه له وصف و مدحي زیاتي نټه
د دښمن دي ړندې تل سترګي د سر وي
بولي عیب چې په هغه کي خاص هنر وي
اې ناپوه طبیبه ولې ګډ یې پرته
لمر سپوږمۍ دي پیدا کړي خالق څه ته؟
پیدا کړي چې سپوږمۍ لمر ذوالجلال دي
دا ځلاندي علامې زمونږ د کال دي
ګرزولي ستوري نخښې دي تیاري
سمیږي په دوي د بر او بحر لاري
نجوم داسي دي بهتره په علومو
لکه بدر چې افضل دی د نجومو
او خاته لوېدل د ستورو کار روښان دی
سند لوی دا په وجود د پاک سبحان دی
چرت لره په حقایقو د اسرارو
پام کوه په دقایقو د اشارو

چــي ښکـــاره تــولـــو کښـــي غـــوره رياضـــي وي
لـــــه قـــــدرت کاملــــــه د اللهـــــــي وي
څـــنګې کــــړه پيـــدا دا مځکـــي آســـمانونه
څـــنګې تـــک وهــل پـــر مځکـــه بانـــدي غرونـــه
وکـــړه فکـــر پـــه جوړښـــت د آســـمانو کښـــي
د برجـــانو پـــه ځـــايو ســـتورو رونـــو کښـــي
او خيـــال کـــوه د ســـتورو پـــه حالـــت کښـــي
پـــه سســـتي او پـــه تيـــزي د حرکـــت کښـــي
وخـــورې اې زوړه دا پلنـَــــه لنــــډه غــــاړه
چـــرت کـــړه تـــه پـــه دربـــدن او پـــه ولاړه
خيـــال کـــوه چـــي ګـــرزې څنګـــه لـــوړ پلونـــه
مـــدعا لـــــه دې پلـــــو څـــــه دي آســـمانونه
ســـم ســـربېره پـــدې مينـــدو کښتـــه بانـــدي
چـــي هغـــه دي دا اووه مځکـــي ځلانـــدي
او پـــه تـــاثيراتو د اجرامـــو لـــوړو پـــاکو
چـــي هغـــه دي عبـــارت لـــدې افلاکـــو
چـــي تـــاثير کـــړي پـــه اجرامـــو، کښتـــو ورکـــو
او هغـــه دی عبـــارت لـــه اوو مځکـــو
ړونـــد خـــو نـــه يـــې دا کُـــرې دي ګرځېـــدونکي
آســـمانونه پـــه ســـرو دي څرخېـــدونکي
او نـــه وينـــي د آســـمان ســـتوري پاشـــلي
او خيـــالي برجـــان يـــې دي ورتـــه تـــاکلي
خيـــال کـــوه پـــه ســـپېره مځکـــه شـــنه فلـــک کښـــي
د آســـمان پـــه بـــام د مځکـــي پـــه فـــرش کلـــک کښـــي
دريابونـــه دي پـــر مځکـــه ګرځـــولي
لـــوی دښتـــونې دي پـــر مځکـــه غـــوړولي
غـــرونې دي پـــر ســـپېره مځکـــه لـــوړ وهلـــي
دريـــابونې دي پـــه مځکـــي کښـــي کينـــدلي
دا عـــالم لـــري کامـــل صـــانع بـــې شـــانه
نـــې ســـواې بـــل څـــوک جـــوړولای بـــې يزدانـــه

د دې ټولـــو شـــاهدي پـــه دې بيـــان ده
چــې څښتــن د آســمانو مځکــو رحمــان ده
او پــه دوي کښــې تصرف کــوي خــدای داســې
چــې د ده د حکمــت هــر راز تقاضــا ســې
نــو زه وايــم د هغــه خــالق حمدونــه
چــې بــل کــړي پــر آســمان دي څراغونــه
او تــه يــې طبيبــه داســې بــې اثــره
لــه دې ســتورو وې تــر اوســه نــاخبره

د طبيب جواب منجم ته :

طبيــب وويــل حــق دي وايســت لــه بغلــه
دونــده ډېــر زيــادت بــه نــه کــوې دغلــه
تــه خــو وايــې چــې افضــل علــم نجــوم دئ
زه وام دا کــار د موضــوع څخــه معلــوم دئ
شــرف فضــل خــو د هــر علــم وچــړه
پــه موضــوع د هغــه علــم لــري اړه
او هغــه چــې معلــق وي پــه ده بانــدي
لــه فــروع او لــه اصولو لاندي بانــدي
نــو چــې ده موضــوع اشــرفه اي وچــړه
نــو لــري تفضــيل بــه والــی پــده اړه
او موضــوع د علــم طــب خــو ده روښانــه
بحــث بيــان دی لــه صــورته د انســانه
ځــان کــړه پــوه دا هغــه نفــس انســاني دئ
معلــق وريــوري روح حيــواني دئ
او انســان خــو دئ اشــرف د مخلوقــاتو
دئ بهتــر تــر ټولــو ســتورو ســماواتو
خبــر يــې ټــول علمــا د نــړۍ غــولي
علــم اصــغر د انســان ښکلــی وجــود بــولي
دا چــې نخښــې دي ځلانــدي پــه بشــر کښــې
لکــه دي چــې پــه علــم اکبــر ياســتر کښــې

هــــر انســـان گویـــا یـــو علـــم تنهـــایي دئ
ځکـــــه دی یـــــاد پـــــه عـــالم انفـــرادي دئ
لکـــه علـــم اکبـــر دال پـــه صـــنع د ســـبحان دئ
علـــم اصـــغر هـــم پداغـــه‌رقـــم روښـــان دئ
کـــه منـــي نـــه لـــه تســـلیمه دي زړه مـــات وي
راســـه داســـي هـــم د پـــاک خـــالق آیـــات وي :

(قوله تعالی : سنزیهم ایاتینا في الافاق و في انفسکم)

شـــاهد دا قـــول د خـــدای پـــه دې رقـــم دئ
چـــي وړ صـــورت د دې انســـان تنهـــا عـــالم دئ
پـــه دې بـــل قـــول کښـــي هـــم خیـــال وکـــه وروره
نـــو بـــه خـــلاص ســـو زه او تـــه لـــه شـــر و شـــوره :

(وفي الارض آیات للموقنین و في انفسکم افلا تبصرون)

گـــوا وجـــود د انســـان دارنگـــه روښـــان دئ
مقابـــل د ســـتري مځکـــي د آســـمان دئ
ا ودا قـــــول د اســـــدالله علـــــی دئ
چـــي زوم یـــا راو هـــم وصـــي د پـــاک نبـــي دئ
دوا ســـتا لـــه تـــاده خـــو ورک درڅخـــه کـــام دئ
درد دتـــا لـــه تـــادي هســـي دي خیـــال خـــام دئ
تـــه گومـــان کـــوې چـــي زمـــا صـــورت ووړ یـــا کـــم دئ
او پـــه تـــا کښـــي مثـــال ځـــای د ټـــول عـــالم دئ
او تفصـــیل د دې خبـــري زمـــا لالـــه !
وغـــواړه بیـــا لـــه کتـــاب طیـــف الخیالـــه
او تـــه نـــه پوهیږې دا څونـــده لـــوی شـــان دئ
چـــي انســـان ووړ خلیفـــه د پـــاک ســـبحان دئ
ولـــي نـــه یـــې خبـــر تـــه لـــه دې حـــالاتو
دئ دا ووړ انســـان اشـــرف د مخلوقـــاتو

پیـــدا کـــړئ پـــاک الله پـــه ښـــه تقـــویم دئ
پـه ښایسـت د صـورت یـې ټـول مخلـوق تسـلیم دئ
ورتـــه گـــوره ! تکلـــم ئـــې څـــه خاصـــه ده
او ورکـــــړې عقــــــل و فکــــــر اندېښنــــــه ده
او د عقــــل جــــواهر غمــــی روښانــــه
لــــري دی پــــه خزانــــه کــــي زمــــا جانــــه
څــــه بــــه ووایــــي پــــه دی کــــي ای زوی مــــړې
د جــــواب لاره مــــې ده درتــــه تــــړلې
خــو دا ســتا چــې جــواب بنــد ســې بیــا ښکنځـا کـړې
پــه ښکنځــا کښــي نــامعقول جــواب اداء کــړي

د منجم جواب طبیب ته :
نجــــومگر وایــــي زه نــــه یــــم بــــې ځوابــــه
نــــه ؤ لیــــري دا خبــــر ســــتا لــــه ثوابــــه
کاشـکي نـه وای گـډ دا سـتا پـه کـار کښـي غـدر
بیــا بــه وای پــه علمــاؤ کښـــي ســتا صــدر
خــــو دا ســــتا داســــي نــــاوړه بــــدکردار وي
د پیســـو پـــه لـــوري بانـــدي دي رفتـــا روي
مــــدعي او غلـــیم ســـتا هـــر وخـــت صـــحت وي
او آرزو د رنــــځ کــــړوالی د صــــحت وي
د ځلمیــــانو، پېغلــــو غــــاښي دي وي کښلــــی
دا مــــرض دي پــــه غــــاښو کښــــي دی لیــــدلی
پــــه چمــــو کــــې د کمکــــو ســــترگي وریتــــي
او لــــري داغــــه بــــې شــــانه فایــــدې غتــــي
نــــری تبــــه وي د غــــاړې تــــه وا دق دئ
او رنځــور د ســل تــه وایــي صـورت دي تیــک دئ
همیشــــه دي کــــار د غــــبن وي غابنــــه
جــــوړ نــــاجوړ کــــړې وا فاســــده دي ده وینــــه
او تــــه غــــواړې چــــې وجــــود د ســــړي خــــام کــــړې
نــــو وریــــړې رگ وشــــریان یــــا هفــــت انــــدام کــــړې

په دې وينه دي وي صورت د ده نتلى
سيک يې وي د قوي صورت ښځه وتلى
د دې ضعفه کړې وجود رنځور فى الحاله
نو ضرور شروع کوي دوا فى الحاله
د پاک خداى مخلوق ته تا کښلى نشتر وي
صورت د دوى دا ستا له لاسه کنډ کپر وي
دى ناپوه وي نه کوي وتاته قهر
ما دارو غوښته او ته راکوې زهر
ولې بې وينې بدن خو ژر فاني وي
له دې وينې باقى ذات انساني وي
نو دا کار ستا له مکرونو دښمنۍ وي
او د دوى له عين جهل و نادانۍ وي
يا دى دا چل وي اولس لره جوړ کړئ
په سر ملاؤ دي سور اور وي ور بل کړئ
دا علاج نه دى خو تې کړې له فساده
څوک ړانده کړې ځيني باسې له اولاده
چې ئې ستا له ټګۍ مکره څه سُراغ وي
په ويلو ستا بې تل خيال د درواغ وي
نه وي ستا خيال د مريض په جوړېدو کښې
ستا خيال بند وي د روپو په اخيستو کښې
تا ورکړى د پياز تخم ګندنه وي
او يو څه مرچ سخورې او هريړه وي
په عسلو کښې دي دغه وي لړلي
دا معجون فلاسفه وي تا بللي
او ورکړي دي هډوکي د پستې وي
ګاوزبان او شاهتره او هريړې وي
په عسلو کښې يې څو زمانه پرېږدې
بيا نو نوم د مفرح ورباندې کښېږدې
په عوض د روپو سپينو کښې ستا دا و ي
يا نه ، لس کڅوړي ډکې د ثنا وي

یاري، کړي ضعیف سنا له دې رقمه
بیا نلکه د ایمالې کړې ورته سمه
چې څوک ګوري کار او فعل دې بې فایدې وي
هم معجون فلاسفه دې بې فایدې وي
نه وي دوی څاڅکي د بولو درولی
نې بدوکي ته قوت وي رسولی
مفرح دې نسوای وینه صافولای
نې اعضاؤ ته قوت سوای ورکولای
نه وي ستا کپه مګر جوړه له دې وي
رسکفور او یا سنګیا ژوندی پکښې وي
نه وي ستا ګولی خبره کوم رډه
مګر وي جمال کوټه وربانديِ ګډه
مړ دا ستا له زهرو تریخ حلق وي په ګور کښې
ژوندي وي ورهم اخیستي پخپل کور کښې
نو که سې بقراط هم دي سه مخ پرته !
او که سي فارابی دربه نسم وره ته !

نجومګر ته د طبیب ځواب :

ورته وویل طبیب څه وایې کذابه
ولي ډار نکړې د لوی خدای له عذابه
خپلي کوډي دي سوي هیري زه دي سرکړم
چي هر چاته وایي دین دنیا به درکړم
هسي کړي ستا وجود خوشي خولې دي
خبر نه یې ځما د جند څونده پلې دي
لرم څو رګه هډوکي لاندي باندي
څو بیلي ځما په جند کښې دي بهاندي
او په سر مې ګرځېدلي څه قشله ده
او اغوستې ځما دماغ څنګه پرده ده
او نری سترګي ځما څو طبقې دي
ورغلې د کوم ځایه د دې پلې دي

خبر نه یې د کوتې خپله د ګله !
له اوږدوالي له ګردوالي له سر خپله !
فرق د ګرد او د اوږده پر تا معدوم دئ
خوشې تا ایښې په ځان د منجم نوم دئ
کومه نښه ده چې تا وي څه چم کړئ
طول او عرض دي د بلاد وي په سم کړئ
حلقه اعتدالي به ستا د پلار چیري عالي وي
چې زده کړئ تا تحول اعتدالي وي
او له کومه به دا ستا ذات روا دار وي
چې درکړئ یې د دغې حلقې کار وي
ته د څه له رویه ګډ یې اې کذابه !
خبر نه یې د افراط د اسطرلابه
له کاوړه څخه جوش خورې لکه دېګ
کله تا لید زیج کامل د الغ بېګ
کله تا لیدلی زیج د خوارزمي دئ
نه لیدلئ تا د معشر بلخي دئ
د ابوحنیفه زیج درته په کوم ځای دي وتلی
د نصرالدین کتاب دي چیري دئ لیدلئ
د محمدشا هندي په زیج کله خبر وې
د ابن حماد له حاله ته کله اتر وې
چې بیان کوې له حاله نامعلومه
مجموعه بهادرخاني دي وه له کومه
چې یو نه دئ تا له دې لا لوړ ویلی
نه دي تا د رسد هیڅ کتاب لیدلی
نو په پورته کښتو ستورو څه خبر یې
په روڼه او په تیاره به څه اتر یې
نزدېکت د یوه بل ته دي څه خیال دئ
په حرکت او سکونت دي څه شی دال دئ
فقط تا لیدلی وړاندي حال په خواب دئ
چې ویل چا مشتري رب الارباب دئ

رب الارباب د علم دوی ؤ دئ بللی
نو تا هم علم دی ده لره تاکلی
کلدانیانو ته زحل ستوری ښاغلی
رب النوعې زراعت ته ؤ تاکلی
دا ستا خیال هم په هغه رقم مطلق دی
وا د کښت کار په زحل پوري معلق دئ
او مصريانو بیا خوښ کړئ دا کار سیخ دئ
رب النوع د جنګو ستوری مریخ دئ
نو ستا هم خوښ د مصريانو دغه رنګ دئ
وايي دا مريخ پاچا د کار د جنګ دئ
اورانیانو به ویل د لمر عظمت دئ
رب النوع د حکمت او سلطنت دئ
د زهری ستوری د دوی د خوشالتیاؤ
عطارد يې د قلم او ادباء ؤ
او ستا هم په همدغو خیال د رښتیا ده
او د دوی د خطا یې وجهه همدا ده
آنحضرت وايي په دې سه خبرداره
په غیب نه دی څوک عالم بې کردګاره
نو که ته سې بطلیموس يې بد کرداره
ابوریحان که سې لا ورکه ستا څه لا ره
ورته کړی چې طبیب دغه تقریر ؤ
منجم د ده جواب ته منتظر ؤ
ورته وویل منجم څنګه غداره
نه يې ته لا له آسمانه خبرداره
څنګه علم دی ستا، ما پوه کړه مردوده
چې پوه نه يې له کُړې د عطارده
اې طبیبه! ته ناپوه يې څما ندیمه
پېژنده د عطارد به وي لازمه
چې عطارد نه پېژنې دا دي خطا ده
د عطارد مزاج سوړ بل يې وچتیا ده

او عــدد د عطــارد بــه داســي شــان وي
ممتــزج د دې نــژدې ســتوري پــه شــان وي
چــي گــډ وي لــه بلــه ســتوري دئ راغلــي
د هغــه پــه طبيعــت وي گرځېــدلي
چــي تنهــا وي بيــا يــې دا رنگــه رواج وي
چــي پــه هــر بــرج کښــي وي هغــه يــې مــزاج وي
دليلــي لــه انــدامو کــه دي ســراغ وي
يــوه ژبــه ـ بــل تــالو ـ بــل دي دمــاغ وي
پــه وښــو کښــي يــې همغــه طــور واښکــي وي
چــي وي پــروت او مــات يــا گــوډ د ده لينگــي وي
لکــه مــاش يــا بــاقلا او نــور څېزونــه
چــي خپــاره وي او گــردي لــري صــورتونه
قطــر ډېــر کــم د دې ســتوري چــي يادېــږي
فقــط درې زره او څــو ويشــت ميلــه کيــږي
نــو پــه صــورت کښــي عطــارد داســي رقــم دئ
لــه دريېمــي د دې مځکــي ســره ســم دئ
حکمــاؤ پــه دې گــاى کــړي تســليم دئ
عطــارد بيــا پــر ســپوږمۍ بانــدي دوه نــيم دئ
او بيــا دا عطــارد لمــر تــه ډېــر نــژدې دي
ورنــژدې تــر ســپېرې مځکــي يــو پــه درې دي
او لــه مځکــي چــي لمــر لــوى ښکاريــږي وروره
لــه عطــارده ايســى، دئ يــو پــه څلــوره
روښانتيــا د لمــر د ده هســي عــالي دى
ځکــې غــولي لــه ســپوږمۍ څخــه خــالي دى
پــه رفتــار کښــي داســي طــور دى ښــاغلي
پــه ثانيــه کښــي پنځــه دېــرش ميلــه وي تللــي
پــه تيــزي د تــگ کښــي داســي کښېــوتلي
پــه درې مياشــتي وي پــه لمــر راځرخېــدلي
چــي د دې کُــرې تېــز تــگ کښــي داســي حــال دئ
نــو فقــط اتــه اتيــا ورځــي يــې کــال دئ

چـي پـه مځکـه يـې پنځـه کالـه پـوره وي
عطـارد کښـي يـې بيـا شـل کالـه مـوده وي
چـي لـري دی نزدېکـت د لمـر د غـولي
شـاعران يـې دفتـري د آسـمان بـولي
بـت پرسـتو د يونـان تـه هـم ښـاغلی
پېغمبـر د معبودانـو يـې بللـی
نزدېکـت چـي يـې نـژدې لمـر تـه جلـی دي
عطـارد بللـی ځينـو اردلـی دئ

طبيب منجم ته د تريخي په اړه جواب ورکوي :

طبيـب وايـي مـه کـوه خبـر بـې شُـده
خوشـي گـډ يـې لـه کُـرې لـه عطـارده
څـه خبـر يـې چـي د لمـر آسـمان منشـي دي
چـا ويلـه چـي د ژړ لمـر اردلـي دي
لـه تيـزي لـويي بـې کومـه نفعـه يوسـي
ښـه بـه داو ي چـي پـه حـال د تريخـي پـوه سـي
تريخـی لـوښی يـا کڅـوړه کـار يـې دا دئ
اوبـه تـروې تـرخې پکښـې سـتا د صـفرا دي
د تمـامو حکمـاؤ دغـه گـای دئ
دغـه تريخـی د صـفرا د اوبـو ځـای دئ
او د تريخـي چـي کـوم ځـای د بـدنې دئ
پـه ژور والـي د خـوا لـوړی د ايـنې دئ
او د دې تريخـي دي دوې لاري همداسـي
پـه ژوروالـي د ايـنې يـوه لار باسـي
لار دوهمـه ئـې هـم نـه ده تللـې پرتـه
نسـي دا لار کُلمـې لـوړي معـده کښتـه
دا کمکـي تريخـي دا شـان خـدمت کوينـه
لـه ايـنې تـروې اوبـه راخکوينـه
پـه ژوروالـي د ايـنې کـي کـوي داسـي
د صـفرا تـروې اوبـه ځينـي راباسـي

نو چې رایې وړه د خپل صورت ګوښوته
په دې بله لار یې اچوي کُلمو ته
په دې جذب کښې یوه لویه فایده دا که
له اوبو څه د صفرا اینه کړي پاکه
او کُلمو ته چې صفرا ورتویوینه
له فضله شیه کُلمې پر پاکوینه
او کُلمې محتاجه وي صفا کېدو ته
د فضله شیو و تنګ او پاکېدو ته
ولې پاته وي په دې کُلمه بهانده
له بقیه د دې غذا فضله ښوهانده
نو له دوی څخه ککړي تل کُلمې وي
پاکي کړي د صفرا په اوبو دې دي
دغه لار چې و معدې ته ځي ګلرنګه
دغه لار ده پیدا کړې خالق تنګه
او فایدې یې دا تنګې داسې کوینه
د صفرا اوبه معدې ته ورولینه
او له خلط بلغمي یې کړي روښانه
په پرېولو د دې صفرا سره زما جانه
د بلغم په پیدا ینت که څوک حالي وي
پیدا ینت کوي هورې چې نس خالي وي
چې معده دي سوه خالي په دغه حال کښې
پیدا کیږي بلغمي خلط په دې ګوال کښې
پیدا ینت که د بلغمو وای په دې کښې
پر زمان او وخت ډکوالی د معدې کښې
نو به بیا د دې بلغمو فساد داوي
همیشه به یې ګډوالی د غذا وي
او فایده د تریخې جذب د صفرا ده
زیاتي ځما بیان و توري ته سودا ده

عطـــارد تاتـــه پـــه ښــه نـــه درځـــي وروره !
لـــه احوالـــه د خپـــل تريخـــي ځـــان مـــه ژغـــوره !

منجم طبيب ته د زهرې په اړه جواب وايي :

اې طبيبـــه ځـــان كـــړه پـــوه پـــه ســـياراتو
زيـــاتي پرېـــږده بحـــث د تريخـــي قـــاذوراتو
تـــه پخپـــل خيـــال د معـــدې او د ځگـــر يـــې
لـــه ښايســـته د زهـــرى بـــه څـــه خبـــر يـــې
ســـتا لـــه ډېـــري ناپوهـــۍ كـــار لـــر او بـــر دى
ســـيار ســـتورى د زهـــرى ســـعد اصـــغر دى
نـــو پـــه رنـــځ بـــه د مـــريض تـــه څـــه پوهېـــږې
چـــي پـــوه نـــه يـــي تـــور بلغـــم د زهـــرى زېـــږې
د اثـــره د زهـــرې پيـــدا بلغـــم وي
د مـــريض وجـــود تـــه جـــوړ لـــدوى څـــه غـــم وي
ښكـــاره كـــار د طـــب پـــه غـــدر جهالـــت كـــړي
چـــي پـــوه نـــه يـــې دا پـــه كـــوم رنـــځ دلالـــت كـــړي
د زهـــرى نســـبت هغـــه رنـــځ تـــه رښتيـــا ســـي
چـــي دار نـــخ لـــه بلغمـــي مـــادي پيـــدا ســـي
يـــا بـــه وي مونـــدلى رنـــځ لـــه دې علتـــه
لـــه ســـړنى دى ډېروالـــــى د شـــهوته
د بـــدوكى معـــدې رنـــځ لـــه مثـــانې دى
ناجوړتيـــا د عشـــق مـــدام واى لـــه زهـــري دى
لـــه اخلاطـــو دال پـــه هغـــه خلـــط عـــالي وي
چـــي خاونـــد د رطوبـــت يـــې غريـــزي وي
لـــه انـــدامو د زهرهـــري چتـــه او غـــوره
پـــه رحـــم او پـــه ځـــايو د شـــهوت اړه
پـــه بـــدوكو، وريځـــو ســـترگو كـــه وبښتـــان ســـي
پـــه ځنگلـــو، پـــه بغـــل، جنـــد كبنـــي چـــي وربښتـــان سي
پـــه وښـــو كښـــي د زهـــرى داســـي حالـــت دئ
پـــه خـــوږو خوشـــبويو، بانـــدي دلالـــت دئ

په دریـیم آسمان کښي دا ستوری عالي دئ
په مزاج باندي سوړ، لوند، مؤنث ليلی دئ
په ښايست کښي دا زهره ده عاليشانه
په رنګ سپينه بيخي ډېره ده روښانه
صورت د دې له سپېرې مځکي سره سم دي
فقط درې سوه ډېرش ميله ځيني کم دي
په رفتار کښي داسي شاني ده هلکه
تر عطارد سسته تر مځکي ده چابکه
په ثانيه کښي دوه ويشت ميله تګ د دې ده
له دې تيزه ده چي لمر ته ورنژدې ده
او له لمره څونده قدر اندازه ده
اته اتيا لکه او شپږ کروړې مسافه ده
په کُره کښي د زهری چي شپېته کلن وي
زموږ دې مځکي کښي هغه څلوېښت کلن وي
او ښايست د زهری په دغه شان ده
شاعران وايي دا ناوې د آسمان ده

منجم ته د طبيب څواب د انسان د توري په اړه:
طبيب وايي ته زهری ته خوشي ګورې
راسه زه دي کړم خبر له خپله توري
په ښايست د زهری ولي يې خوشاله؟
ځان خبر کړه د خپل توري له احواله
راسه پوه دي کړم له توري اې ګلرنګه !
توری ستا به وي يوه عضوه تور رنګه
دئ جوړ سوئ له اشياؤ مشوشه
له شراينو او وربدونو او له غوښو
نه لري حس دی پخپله اې ښاغلې
پرده ده د حس پر ده، راګرځېدلې
ځان خبر کړه ځای د توری داسي شان دئ
په کيڼ لوري ځای د ده د معدې ميان دئ

لـه پوښتـی سـره پیوسـت یـې دي کـوږوالی
کښتـه ځـای یـې د معـدې دی ژوروالـی
او فایـده د دغـه تـوری واوره د اده :
د ایـنې څخـه ئې جـذب د سـودا ده
دوه کـارېزه لـه دې ځایـه لتېـدلي
داسـي شـان دي په دې لار کښـي سـره تللـي
دا یـو ځـی‌سـم ژوروالـی دا ینـي تـه
داغـه بـل ځـی برابـر خـولې د معـدې تـه
چـي ایـنې تـه ځـي د دې ښـاخ فایـده د اده :
د ایـنې څخـه یـې جـذب د سـودا ده
یـو سـودا لـه دې وینـې جذبوینـه
بـل پـاکی لـدې خلطـه ورکوینـه
چـي معـدې تـه ځـي د دې کـار څـه خـدمت دئ
او پـه کـوم کـار د معـدې پـاره خفـت دئ
ورکـوي تینګښت معـدې تـه لانـدي بانـدي
پـه شـهوت او پـه رضـا ده غـذا بانـدي
تعجـب دا دئ دغـه تـوری دئ کـه ریخـی
تـوری هـم داسـي خـدمت کـړي لکـه تریخـي
دواړه عضـوي د کـارو پـه کـړن کښـي خـم دي
او پـه ګـای ـ مـزاج او کـار کښـي سـره سـم دي
ولـي تریخـی دی پـه ښـې لـوري صـنمه
تـوری دئ پـه کینـه خـوا کښـي د بدنـه
او د تریخـي کـارېز ځـي هغـه رودې تـه
لـوري لـوړي ژوروالـی د ایـنې تـه
او د تـوري کـاریز ځـي هغـي بیدیا تـه
د ژوروالـی د ایـنې خـو کښتـه خواتـه
او د دغـه ژوروالـي فایـده د اده :
وای سـودا ډېـره غلیظـه تـر صـفرا ده
نـو یـې ځکـه کښتـی خواتـه پیـل وکـړی
پـه خـدمت یـې د خپـل جـذب میـل وکـړی

او صفرا چې په کُلمو باندې توئیږي
سودا هم خولې د معدې ته ور توئیږي
که صفرا ښویي کُلمې ورپاکوینه
سودا نس ته د غذا شوق ورکوینه
نو وګوره د خالق حکمت ته داسې
په دې شان صفرا سودا له وینو باسې
منجمه هسې ستا سترګې ړندې دي
ورپکښې تر زهری ستري علامې دي

د منجم جواب طبیب ته د لمر د ستوري په باب :-

ورته وایي منجم پرېږده دا ریخي
بحث دي پرېږده اوس د توري او د تریخي
ورته وې ویل اې طبیبه بې اثره !
زیاتي پرېږده بحث د دې توري له سره !
خبر نه یم چرت دا ستا ته جوړ څه غم دئ
لا پوه نه یې چې ژیړ لمر نور اعظم دئ
او سره له دې چې کار دې داسې شان دئ
همېشه دې د ګرمۍ خشکۍ بیان دئ
او داغه خشکي ګرمي دا ستا دلبره
دا خودي تول د اثر څخه د لمره
په څلرم آسمان پوره کیږي دا لمر نرم
مزاج دې د لمر یو خوشک او دوهم ګرم
رنګینه، سپین یا په طور نارنجي دئ
او دا لمر یو مذکر او بل لیلي دئ
له اندامو ئې طرف ښي او زړه، سینه ده
خوله او سترګې ښې خوا بله معده ده
ناجوړتیا او رنځ تې کار په دغه وړه دی
یو د سترګو درد دوهم درد یې د زړه دئ
او هغه امراض به هم اثر د دوی وي
چې پېښ سوی له ګرمۍ او له خوشکۍ وي

لـــه ادویـــو او اغـــذیو یـــې تـــول هغـــه وي
چـــي حـــرارت یـــې ځلرمـــه درجـــه وي
لـــه میـــوو یـــې یـــو گنـــی بـــل تـــرنجبین دئ
او انگـــور خرمـــا ، عســـل ـ انارشـــیرین دئ
لـــه رنگـــو ځخـــې یـــو ژړ او بـــل ســـپین شـــی دئ
لـــه چارپـــایو یـــې یـــو آس او بـــل غـــویی دئ
لـــه مرغـــانو یـــې بـــاز، چـــرگ، دریـــم قمـــری دئ
لـــه اقربـــاؤ دال پـــه وروڼـــو پـــلار عـــالی دئ
او ټکـــی د لمـــر گـــوا لـــوی دریـــاب د اور دئ
همېشـــه پـــه دې ټکـــی کښـــي شـــرو شـــور دئ
لـــری دا لمـــر لمـــبې ســـتري هولنـــاکي
او پکښـــي دي شـــغلې زیـــاتي دحشـــتناکي
یـــو عجـــب حـــال وي پـــه دې لمـــر کښـــي پېښ ســـوئ
یـــو یـــو داغ وي تـــر همـــدې مځکـــي لـــوی ســـوئ
تـــل وي پېـــښ لـــوی شوروشـــر پـــه دې کُـــره کښـــي
هســـي مـــوږ یـــو نـــاخبره پـــه دې وره کښـــي
وړانـــدي خلـــک کـــه څـــه زیـــات وه پـــه پـــوهی کښـــي
نـــې ؤ خیـــال د لمـــر پـــه دونـــده لـــوړوالی کښـــي
کـــه د دې لمـــر پـــه لـــوړوالی وای پـــوه ســـوئ
پـــه لروالـــی کښـــي بـــې نـــه وای خطـــا ســـوئ
لـــه دوی ځینـــو ویـــل داســـي پـــه تعجیلـــه
لمـــر زیـــات نـــه دئ لـــه پنځـــه اویـــاؤ میلـــه
او د ځینـــو خیـــال پـــه دې کښـــي دا رقـــم دئ
د یونـــان مقـــدوني پـــه کچـــه ســـم دئ
لـــه لـــوړوالی چـــي ئـــې نـــه دئ خبـــر ســـوئ
ځکـــه دی دوی پـــه تخمـــین کښـــي خطـــا ســـوئ
ښکـــاره ســـوې نـــن صـــحیح انـــدازه دا ده
نهـــه نـــیم کـــروړه میلـــه زمـــوږ تـــر ســـر بـــالا ده
ایســـي کـــم ولـــي چـــي مـــوږ یـــې گـــورو لـــور تـــه
نهـــه نـــیم کـــروړه لـــه ســـرو زمـــوږ دئ پورتـــه

حساب سوې په میلو باندي پوره ده
پنځه شپېته زره د دغه لمر قطره ده
که حساب یې ځوک و دې قطر ته وکي
اووه لس لکه واره لمر لوی دی تر مځکي
نسبت مځکي ته لمر داسي سپک دئ واوره :
لکه تول چي د لرګي سپک دي تر خاوره
هو دروند سوئ لمر د حیثه د غټون دئ
تر درنده مځکه شل لکه واره درون دئ
که ځوک سبع سیارې سره د مځکي
کښېږدي ټول د ترازو په یو پله کي
او لمر کښېږدي په پله بله کښي یاره
باندي دروند به وي یو (خ) یو نیم سل واره
که وغواړي چي یو غونډ جوړ دا رقم وي
چي په صورت کښي د ژړي لمر سره سم وي
نو یو لک شل زره مځکي که پیدا وي
بیا دا ټولي یو ځای کړي لوی پاچا وي
که پیدا کړي پاک رحمن له دې رقمه
نو به سي بیا د ژړي لمر سره سمه
مځکي ستوري سیاره چي څه یادیږي
دغه ټول د لمر په زور باند څرخیږي
او په ټولو کښي له دې لمره روښا ده
شپه او ورځ هم لدغه څخه پیدا ده
نوهغه ستوری چي لمر لره نژدې دئ
د هغو ستورو کُری ډیري روښې دي
یو روښئ دي بل چټک درومي په لار کښي
د بریښنا په شاني تیزي په رفتار کښي
او چي لیري دي له دې ژړه صنمه
د هغو روښا نسبت دوی ته ده کمه
له هیئته چي بیان کومه تاته
په رفتار کښي یې سستي ده ډېره زیاته

نو هغو ته دي سپوږمۍ خالق ورکړي
کړي ليري يې په دوی دي روښي کړي
نهه نيم کروړه يې ده مځکه ليري کړې
ځکه ده خالق يوه سپوږمۍ ورکړې
نوی کروړه نهه اويا لکه کيوان دئ
دا تاريکه روښه کړې پاک يزدان دئ
د ژړي لمر روښنا کمه ور رسيږي
ځکه دري حلقې اولس سپوږمۍ څرخيږي
مثلاً د عطارد کره هلکه
نژدې ده لمر ته درې کروړه اويا لکه
دا په ميله انګريزي، دريښيم تاته
کم و زيات ئې دې د بيت له وجهې پاته
نزديکت يې لمر ته دا رنګه جلي دي
چامنشي او چا بللي اردلي دي
په ثانيه کښې پنځه دېرش ميله وي تللې
په اته اتيا ورځې په لمر وي څرخېدلې
چې تر ټولو کرو تېزه دا کُره ده
نو په ټولو کرو باندې دا روښه ده
نوی کروړه نه اويا لکه دلبره
دونده ميله زحل ليری دئ له لمره
په سستي کښې به يې داسې طور کار وي
په ثانيه کښې بې پنځه ميله رفتا روي
تقريباً په يو دېرش کاله دا ښاغلی
ياري وي په ژړي لمر راګرځېدلی
که پيدا سي تياره دا رنګه کامله
چې وهي دا څلور سوه اتيا ميله
په ساعت کښې چې دغه قدر رفتا روي
له عطارده به ئې لمر ته داسې کار وي
بې سقوطه کې دغسې رفتار وسي
په اته کاله دوه سوه شپې به رسي

او کــه بیـــا لـــه ژړي لمـــره ســـي روانـــه
پــه څـــو شـــپو کښـــي ور رســـیږي ځمـــا جانـــه
بـــې ســـقوطه کـــه دغـــه طـــور تـــګ وســـي
شـــپاړس کالـــه یـــو شـــپږ دېرشـــو ورځـــو رســـي
او کـــه بیـــا دا طیـــاره لـــه مځکـــي ګلـــه !
طیـــاره بـــان لـــوري د لمـــر تـــه ووهلـــه
بـــې ســـقوطه کـــې دغـــه طـــور تـــګ وســـي
پـــه دوه ویشـــت کالـــه دوه نـــیم ســـوو ورځـــو رســـي
او کـــه بیـــا دا طیـــاره لـــه لمـــره جانـــه
طیـــاره بـــان خـــوا د مـــریخ تـــه کـــړه روانـــه
بـــې ســـقوطه کـــه دغســـي رفتـــا روســـي
پـــه څلـــورډېرش کالـــه یـــو ســـل ورځـــو بـــه رســـي
او کـــه بیـــا دا طیـــاره لـــه لمـــره ګلـــه !
طیـــاره بـــان د مشـــتري خواتـــه وهلـــه
بـــې ســـقوطه کـــې دغســـي رفتـــا روســـي
پـــه یـــو ســـل اووه لـــس کالـــه تـــه بـــه رســـي
او کـــه بیـــا دا طیـــاره لـــه لمـــره جانـــه
طیـــاره بـــان خـــوا د زحـــل تـــه کـــړه روانـــه
بـــې ســـقوطه کـــه دغســـي رفتـــا روســـي
پـــه درې ســـوه څـــوارلس کالـــه کښـــي بـــه رســـي
ســـل و شـــل کـــه وي لـــه مـــا زیـــات و کـــم ســـوي
هغـــه دي ســـجع د بیتـــه پاتـــه ســـوي
باســـي دغـــه کـــم بیـــان د طبیـــب واهـــي
مفصـــل بیـــان یـــې نـــوي کتـــاب غـــواړي
اې طبیبـــه ! کـــه مـــي پـــوه دریـــیم تـــر میـــان واي
ځمـــا و ســـتا فـــرق بـــه د مځکـــي د آســـمان واي
زه بیـــان درتـــه کـــوم د ژړی لمـــره !
تـــه خبـــري کـــړي لـــه تـــوري یـــا ځګـــره

ځما بیان به له مریخ او له زهرې وي
ستا د تورې او د تریخې او اینې وي

د طبیب جواب منجم ته د دماغ په اړه :

ورته وایي طبیب نه یې، بې ووچاغه
زیړ لمر پرېږده ځان خبر کړه له دماغه
چې حالي پخپل دماغ نه یې له سره
د ژړي لمر بحث دي بولم بې اثره
که د چا د باطني عضوي سراغ وي
د باطن به لمړنۍ عضوه دماغ وي
دا دماغ دی یو جوهر سپین اوسط رنګه
صورت یې دئ د مخروطي شکل د څنګه
مخروطي شکل ښکارېږي په خپل غولي
د اعضاؤ رئیس دی حکماء بولي
له څلورو شیو څخه یې جوړتیا ده
شراین، ورید او ماغزه هم یې غشاء ده
حکماؤ چې ایستلی څه سراغ دئ
وای له دې څلورو لوړ جوړ دا دماغ دئ
غشا نرمه چې لری دماغ پر غولي
کتابونه دغه ام الدماغ بولي
هر هغه چې له حکمت څخه حالي ده
وای دماغ چینه د روح نفساني ده
نفساني روح له همدې دماغ څه زیږي
لکه لښتی چې له ونې څه بهیږي
او بیا ورو ورو ځي په پلو کې ځما له خیاله
چې څو ورسیږي ټول بدن ته لاله
او جوهر د دماغ نرم داسې کار ؤ
له نرمۍ په بهېدن د دماغ ډار ؤ
چې خالق ؤ په دې شان نری لیدلی
ځکې ؤ په پرده نرمه کښې ساتلی

بیا یې داسې شانی دا پرده عالي کړه
په قشله تینګه د سرکښي یې خوندي کړه
تینګې ولې کړه د سر قشله دلداره
خاص ساتلو ته د دې عضوي لپاره
او په صورت د دې دماغ یاري نظر کړه
باندې ډکې دغه لو کاسه د سر کړه
د دماغ او ککرۍ ترمیان ځما دله
له دننې خوا پرده وګرځوله
دغه تینګه پرده داسې ده جلیله
له هډوکو د ککرۍ ده متصله
دا پرده پر ګرځېدلې شاوخوا ده
په مثال د یو جامې د استر دا ده
او د دې پردې غلیظي څه فایده ده
دا لپاره د دماغ یو وقایه ده
له اشیاوُ غریبه وُ یې ساتینه
خوا د دې لره هیڅ شی نه وررېږدینه
او په دې طور حکمت سبحانی ده
دا پرده منبع د روح نفساني ده
چې جوهر وُ د مغزو نرۍ بې پته
بهیده له هسې محضې حرکته
نو خدای ور دوی ته یوه نرۍ پرده کړه
بل یې ور د ککرۍ تینګه کاسه کړه
پورتې جوړه کړه له دې دماغه ځکه
چې دا دفع د آفات ورڅخه وکه
دماغ نرم وُ کې داسې پرده نه وای
له هډوکو بې لیدلې صدمه وای
د کوټې کلکو هډوکو دا کولای
همېشه بې صدمه ور رسولای
نو کړه دا پرده خالق د دوی ترمیانه
د هډوکو له ضرر ئې کړه امانه

بل جوړ کړی خالق یو رباط عالی دئ
او پیوسته د هډوکو له کوټی دئ
برابره ده د نس خواته راغلې
په نسو د دې دماغ ده گرځېدلې
چې کړي پورته اشیا هغه نیوه کیږي
او نسو د دې دماغ ته ورتوئیږي
او بل دا رباط دی ډا ډول ښاغلې
د دماغ لنده بل ده وی ټینگ ساتلی
په دې ځای کښې فکر کړه تر خپله وسه
خدای دماغ لره ورکړېدی درې نسه
او هر نس یې په پسور د خپل کښې راسي
او خاوند د دوو جزو دی داسي راسي
تقاضا د حکمت کړي کارونه داسي
نس مقدم د دماغ ډیر مزي راباسي
ولي ؤ ظاهردی داسي له خواصو
د منشاء ؤ د شعبو او د حواسو
او د دغه نس نوموړي داسي خال دئ
په باطن د ده کښې ځای دحس او خیال دئ
مناسب د دې شیانو ځای نرى دئ
پیدا کړئ خالق ځکه نری دی دئ
نس مواخر د دماغ کلک دی زما یاره
تر مقدم د دماغ خاص د دې لپاره
ولی دا راز هر سړی ته برملا دئ
د منشاء شعبې یې ستري د نخا دئ
او باطن د ده د حفظ ځای مکان دئ
نو ورکړی دا ټینگ والی پاک سبحان دئ
نس مواخر د دماغ وروره دا رقم دئ
تر نس مقدم د دماغ لږ په کچه کم دئ
نس اوسط د دماغ واوره داسي شان دئ
یو دهلیز گواکي د دوو نسو تر میان دئ

ډېر ښه ځای دئ نسته هيڅ په دې کښې مکر
دغه نس دئ ځای د فکر او د ذکر
که څوک فکر کړي د دغه نس په وره کښې
مقدم مواخر روح يو ځای په ده کښې
يو ځای کيږي په دې نس کښې ځما دلبره
روح مقدم دالته له روح مواخره
اې جاهله ته بيان کوې له لمره
او خبر نه يې د حاله له خپل سره
يو وار ځان د خپل دماغ په حال خبر کړه
پسله هغه بيا بيان د ژړي لمر کړه
چې خبر نه ئې د خپل دماغ له حاله
پوهېدل به دي په لمر بولم محاله

د منجم جواب طبيب ته د مريخ په اړه :

اې طبيبه بايد ستا فکر راسخ وای
په ضرر نفع پوه سوي د مريخ وای
پرېږده تريخې ـ توری راسه زه دي سيخ کړم
سم دي پوه په فوايدو د مريخ کړم
سياره ستوري د مريخ دي داسې جانه
وهي سترگي د پنځم فلک آسمانه
نجمگر وايي مريخ نحس اصغر دئ
په مزاج گرم او خوشک په شان د لمر دئ
کتاب وايي خوند يې تريخ اورنگ يې سور دئ
بوی ناخوښ يې په عالم کې مشهور دئ
د مريخ مزاج صغرا دال په لينگو دئ
او په تريخې او په غوښو او رگو دئ
په ناجوړيو کې يې داسي طور حال دئ
د منيو په لوېدو د حمل دال دئ

په پیدا د پرهارو کې دي ښاغلې
یا پیوست د اندامو وي درد مونډلی
هر علت چې د گرمۍ او د خشکۍ وي
او پیوسته تبه هم پیښه له دوی وي
او د وینو قې د سرو وینو دستونه
کوي دا ټول په مریخ دلالتونه
له حبوبو څخې داسې طور حال دی
په ترخو درختو ، بادامو ، ترخو دال دی
په سپلنو او په بانجانو او بل پیازدی
دملۍ ، هوږي او پیاز دغسې راز دی
له ادویه ؤ دده هغه خوښوونکی
چې وي هغه واښه ، بوټی زهر لرونکی
او گرمې هم دومره قدر ور پکښې وي
چې تودې دڅلرمې درجې وي
له ښارو یو زمری ، پړانگ ، سپی او یا سپۍ ده
خوگ او مار ، افعی لړم او مچمچۍ ده
طبقاتو کښې پر هغو خلگو دال وي
چې دروغجن او چغلگر ، زاني ، قتال وي
یو نانیانو کښې مریخ یې خدای دجنگ ؤ
ددې ستوري سور دوینو غوندې رنگ ؤ
خوی خاصیت یې هم دجنگ په لوري سیخ ؤ
دوی بللی څکه داستوری مریخ ؤ
رصد ځای څه چې مریخ لره کاته سي
دشکوکو دي پدې باندې خاته سی
د مریخ سمه هواره کښې فضا ده
د زهرې تر واله دا ډېره اولی ده
حرکت کښې کله موږ ته نژدې کیږي
بیا په سپینه روڼ اکثره لیدل کیږي
او زهره چې په زمان دحرکت کښې
هر څه موږ ته رانژدې په مسافت کښې

تاریک لوري يې زموږ په لوري کیږي
ځکه دا په هغه وخت نه لیده کیږي
د مریخ او مځکې دېر موافقت دی
انسان هم دېر په احوال مریخ خفت دی
په مریخ کښې دوې تېپې واورې پیدا دي
شمالي او جنوبي قطب کښې دادي
د فصلونو په تغیر يې بدلېده وي
دیوې لويېده دبلې ویلېده وي
د مریخ چې شمالي قطب سي لمر ته
دغه خوايې سي دلمر گرمې ته ورته
په هغه عصر يې دا واوره ویلیږي
اوبه روښې يې پر ځمکې معلومیږي
پدې وخت چې جنوبي لوري ته گوري
جنوبي قطب کښې سپیني واوري اوري
بیا چې سي جنوبي قطب خوا ولمر ته
او دا اړخ يې سي د لمر گرمې ته ورته
بیا داغ سپین د جنوبي لوري کمیږي
تېپې ستري يې د واورو ویلې کیږي
په دې وخت چې دشمال په خوا کاته وي
واوري اوري او سپین ، سپین ټاپي پراته وي
او عیناً دغسې حال دی که پام وکې
په شمال او جنوبي قطبو د مځکې
داسې نه ده چې مریخ لري دا واوره
باران هم لري که څوک سي خبرداره
لوی رودونه دریابونه هم پکښې دي
اهالیو دمریخ کښلي بیلې دي
له رودو يې دا بیلې دي خېژولي
او خطونه ، لاري سمي دي ایستلي
که چا فکر پراخ دراز کړی په دې وي
دا خطونه بې په اصل کې بیلې وي

او په هغه وخت چي دا ښيلي سي وچي
بيا ښکارېږي نه ددغو ښېلو خچي
او هلته ښې ليده سي دا نومړي
چي دقطب واوري لمر وي ويلي کړي
او لري دغه مريخ ښه وښووليه
په وښو کښي ويلي شي وي ځليدليه
که د چاپوره له دغي کړي حال وي
اووه سوه ، ديارلس کم شپې به يې کال وي
که پوره حساب څوک وکوي زما لاله
لوټه کم دغه دمځکي سي دوه کاله
په دغونده شپو کښې يو وار دا ښاغلی
په کره سره د لمر وی څرخيدلی
څوارلس کروړه ، اولس لکه څو اويا دي
دونده ميله پروت له لمره څه جلا دي
د مريخ قطر دميل له رويه دادی
څلور زره او يو سل او نه اتيا دي
گوا په کچه کښي نيم د مځکي دا دي
لوټه کم دوه سووه ميله پربالا دي
په تاله کښي بيا مريخ سپک دا رقم دي
دده من له درو چارياکو سره سم دي
پيش له دې وه علماء ټول ناخبره
خبر نه وه په مريخ کښې له قمره
د اتلس قرن په پای کښي پېښه داده
دا خبره علماؤ ته پيدا ده
چي مريخ ددغه ژړ لمر مخ سپين کړی
دوې سپوږمۍ لري ، نور هغه روڼې کړی
بت پرسته يوناني هيواد دغولي
دغه دوې سپوږمۍ ، هلکان دمريخ بولي
دا يوه يې په يو کم څلويښت ساعته
پر مريخ وي څرخېدلې له سرعته

او دا بلــه يــې تــر بــرق وي تېــزه تللــې
پــه اووه نــيم ســاعته وي پــر ځرخېــدلې
نــو تــه رونــد ســې اې نــاپوه طبيبــه ريخــه
چــې خبــر نــه يــې تــر اوســه لــه مريخــه

<u>د طبيب جواب منجم ته د سږي په اړه :</u>

ورتــه وايــي طبيــب اې نــاپوه تــر پايــه
عبــث گــډ يــې د مريخــه تــه بېځايــه
تــه د بــام لــه دربــيم گلــه نــاخبر يــې
پــر بــاغ واوره پــه مــريخ بــه څــه خبــر يــې
چــې كــړاى نسـې تــه لــه سـږيه خبـر سـيخ
خبــر څنگــه ســوې د واورو دمــــريخ
غــوږ دې نيســه اى دعقــل لخــوا تږيــه
چــې خبــر دې كــړم لــه حالــه دخپــل سـږيه
د نــازكو غوښــو جــوړكې خــالق ســږى
پــه ذات خپــل كــې نــه لــرې دحس هــيڅ پــږى
خــو غشــا قليــل د حــس ده پــر راغلــى
حكمــت ده پــر دغــه ســږي گرځــولې
پــروت داســږى پخپــل ځــاى كښــې پــدى وړه دى
ځــاى نيــولى ده پــه ښــى لــوري دزړه دى
جلاســوى بيــا پــه دوو قســمتو دادى
ســره تللــى بيــا پــه كينــه او ښــى خــوا دى
او ښــى خــوا دده بيــا درې تقســيمه كيــږي
كينــه خــوايې پــه دوه ښاخــه جــلا كيــږي
دا پنځــه ســره ښاخونــه پــه دې وړه دي
گرځيــدلي پــه گــردي صــورت دزړه دي
او فايــده ددې شــريفي عضــوي دا ده
پــه تــرويح او پيــک دده د زړه ســږتيا ده
نولــه سســتي غــوښي جوړكــړ ســږى ځكــه
چــې سســتي ددوى كومــک ورســره وكــه

چې کومک یې سي په بنده او په خلاصه
نو به ښه راځي ترويح دده له لاسه
او فايده به دترويح دغسې وينه
چې هوا صافه زړګي ته رسوينه
ګواکي داسږی یو بوزی پدی وره دی
خاص دپاره دسږتیا دشریف زړه دی
او دوهم کوي خدمت د زړګي داسي
هوا ګرمه بخارات له زړه راباسي
له بخاره چې دقت زړګي کوينه
نو يې دا عضوه شريفه سړوينه
او پيدا يې کړه نلکه د سږي خلاصه
جوړه يې دا کړه له یوه غضروفه خاصه
نو به نه وي هيڅ حاجت يو آلت بل ته
چې دې جوړ کړي د دې غاړي خلاصول ته
جوړ يې کړه نلکه د سږي پراخه داسي
نو به سا ډېره يو بل ته ننباسي
په زمان لږ کي به داسي شان کوينه
هوا ډېره به زړګي ته رسوينه
او پيدا يې کړه دا سږي دې خوارۍ ته
محتاج يو واري خواري او بيا تنګۍ ته
په سبب داختلاف دوختو باندي
په زمان د ږغېدو کښي لاندي باندي
چې سږی په ډېر کاوړ سره ږغیږي
پدې حال کښې دغه سږی رالنډیږي
چې سوکه ږغیږي بیا دغسي وينه
دغه سږی څه پراخي سره کوينه
او جوړښت دسږي هم دتماشا ده
دا درې ربعې غضروفي نوره غشا ده
دغشا خوا کړه خدای لوري د سينې ته
خاص په حيث دنرموالي ورکړ دېته

دغضـــروف خـــوايې دبانـــدي کړلـــه ځکـــه
ســـبب دا ۇ دغـــه خـــوا وه يوڅـــه کلکـــه
چـــی دا لـــوری يـــو څـــه تـــنګ پـــه صـــورت زور واک ۇ
حملـــې کمـــي دخـــارج تـــه صـــبر نـــاک ۇ
او چـــي تېـــر تـــر غـــاړه دا نلکـــه يـــا نـــل ســـي
هـــوا صـــافه د ســـيني ســـره ورچـــل ســـي
بيـــانو کـــار ددې نلکـــې دلـــې او دوري
جـــلا کيـــږي دا پـــه ښـــی او کينـــی لـــوري
وروســـته هرقســـم لـــه دی اقســـامو وړانـــدي
تقســـميږي پـــه اقســـامو ، ګوښـــو بانـــدي
پـــه قـــرار بانـــدي ددې اقســـامو ســـپينو
پـــه قســـمو د وريـــدو او شـــرائينو
پـــه ســـرو کښـــې د دغـــو قصـــباتو پـــږي
هـــوا يوســـي شـــراينوته لـــه ســـږي
نـــو پراخـــي دزړه پدغـــه هـــوا راســـي
پـــه بندښ کښـــي بخـــارات وربانـــدي باســـي
او چـــي هرکلـــه هغـــه هـــوا نومـــوړې
چـــی دې ســـږي ده خپـــل ځانتـــه جـــذب کـــړې
نـــی درلـــود صـــلاحيت کلـــه دينـــداره
دســـړتيا او خوشـــالتيا دزړه دپـــاره
مګـــر هلتـــه چـــي هـــوا ســـي معتدلـــه
اعتـــدال مونـــده کـــوي دا لـــه تعطيلـــه
معتدلـــه چـــی هـــوا پـــه دغـــه وړه ســـي
موافقـــه بيـــا ورتـــګ لـــره دزړه ســـي
نـــو پيـــدا کـــړه خـــدای قصـــبات پدغـــه غـــولي
دا قصـــبات دوی خزانـــه دهـــوا بـــولی
پـــه قصـــباتو کښـــی هـــوا څـــه بندوينـــه
او جـــوهر دهـــوا دلتـــه ځنډوينـــه
موافـــق پـــه دی اعـــداد دزړه دپـــاره
صـــلاحيت دزړه لـــه دې ځايـــه دی يـــاره

او مونـدېږي روح پـه دې ځـای مسـتانه کښې
یـاجوهر چـې دکیلـوس وی پـه اینـه کښې
وګـوره ددې کیلـوس دایـنـې فـن تـه
صـلاحیت ورکـوي وینـې دبـدن تـه
دا هـوا چـې ورځـي زړه لـره بـاالفوره
تقسـمیږي پـه دی ځـای کښې پـه دوه طـوره
یـو دښـئ لـوري دهلیـز لـره ورځینـه
هغـه بـل دهلیـز دکـیڼ لـوري وهینـه
کـه ورپـیښ دې یـوه لـوري تـه آفـت سـي
پـه دې بـل لـوري اداء دغـه خـدمت سـي
او خـدمت ددغـه سـږي پـه دې ور دی
تـرویح بـاد ورسـیدن حـد تـه دزړه دی
کـار قطـار ددې خـدمت يـې پـه دې وره وي
چـې مضـر صـحت دنـور بـدن تـه نـه وي
زده لـه مـا کـړه دا د سـږي رګـئ سـیخه
لـه دې وروسـته بیـان مکـړه لـه مریخـه

طبیب ته د منجم د مشتري په اره :
ای طبیبـه بایـد تـه حـق تـه تـن کښېږدې
دا چتـې ویـل جنګونـه زیـاتي پرېـږدې
عبـث چـورت کـړې پـه وښـو او ادویـاتو
نـه کـوې خیـال پـه تـاثیر دسـیاراتو
دغـه سـتا دبـې غـوری ثابـت اثـر دی
خبـر نـه یـې مشـتري سـعد اکبـر دی
سـیاره دمشـتري ده درګـې درګـې
لـه شـپږم آسـمانه مـوږ تـه وهـي سـترګي
مـذکر او نهـاري او شـمالي ده
ګرمتـر پـه درجـه اعتـدالي ده
او پـه ورځـو کښې يـې ورځ د ۵ شـنبې ده
پـاچهي پـه دغـه ورځ ددې کـرې ده

رنگ یې سپین خو زرغونوالی ورپکښې دی
او څه کم ژړوالی هم ښکاره ددې دی
خبر زه کړم دثقه کتاب له رویه
په خوند خوږ او هم په بوی کښې ده خوش بویه
اندامونه یې طبیعي وینه او نطفه ده
حلق ، ځګر ،ماغزه ، رحم دایې حصه ده
په دانو کې یې اوربشی او غنم دي
او کنځلی ، وریجی هم دغه رقم دي
له اشجارو ئی انار ، سیب ، زردالو دي
څلرم انځر ، پنځم یی شفتالو دي
ادویه کښې یې پر هغو دلالت وي
معتدل چې حرارت او رطوبت وي
له رنځو څخه په هغه دال یادیږي
چې نفرت د طبیعت نه ځیني کیږي
دا پارسوب او یا بل رنځ دده په طور
چې لری نه جند ؟ وجود لره ډیر ځور
او په مځکه کښې هم ښه توتي روښان دی
یو یی ستر ملک دبابل ، بل خراسان دی
دوه کم نوی زره دهمدی سیارې قطر
دوه کم پنځوست کروړه له ده څه لیری لمر
عبارت له کروړو زرو څخه میل دی
پیداکړی دومره لوی خالق جلیل دی
چې هر څو لیری له مځکي لمر جلي دی
پنځه واره دغونده له مشتري دی
لکه مځکه چې ښکاره لمر څه رقم وي
مشتري به پنځه واري تر دې کم وي
په ورو ستورو مې لوی صورت بشر دی
اته اتیازره یې په میل باندی قطر دی
لوی دی دونده نه کوم پدي کی غوره
له دوولس سوو مزکو سي دا کره جوړه

که څه هم په وزن کم داسې رقم دی
په تاله کښې تر مادې د مځکې کم دی
خو له حیثه دلویوالی یې درندتیا ده
تر دروسوو مځکو درونډ او ثقیل داده
پدې لوی صورت دا تیز او چټک ځغلي
په ثانیه کښې وي اته میله وهلي
که هر څو تېز او چټک وي زما لاله
وهي دی دوره دلمر په دوولس کاله
درې کلن دده زموږ شپږدیرش کلن سي
زموږ دشپږدیرشو دده بیا درې کلن سي
چې دلمره لیري دی له دی رقمه
نو رڼا دمشتري ده ډېره کمه
بیا پاک خدای دا په بل حیث ده روڼه کړې
دې کړې ته یې اووه سپوږمۍ ورکړې
او په دوی کښې سته داطور سپوږمۍ غوری
په صورت دعطارد دکړې ستری
دا سپوږمۍ څوک ورنږدې دی بادلیله
ځینې لیری دي یوولس لکه میله
ای طبیبه جاهل یې له لویه سره
چې ته یې له مشتري څه ناخبره
ای ناپوه طبیبه اي له عقل وریه
خوشې بحث کوې له حاله دسره سریه
چرت داستا بند مداماً دصورت په حال وي
څه به سری څه بې بحث څه به یې حال وي
ادویه ، اغذیه ، تولي دلې ، دوري
چې تعلق لري په دغه ستوري پوري
ناخبره چې یې ته له دې نوموړې
نو به ستا څخه مریض څه نفع وړې

منجم ته د طبیب جواب د زړه په اړه :

طبیب وایي ای ناپوه تن حق ته کښېږده
کار او بحث ددې مریخ ، مشتري پرېږده
ولی ته جاهل ، ناپوه پدغه وړه یې
ناخبر په شلم قرن له خپله زړه یې
فایده نه درته کوی داگای له سره
چې لري لوی مشتري اووه قمره
بحث یې مه کړه په تیزۍ او په سستۍ کښې
حال دزړه ته ، ته ټینگ اوسه په چستۍ کښې
که خبرسي څوک دپاک زړه له حالاتو
جوړ دی زړه له بیلو بیلو لیفاتو
دا اقسام دلیفاتو غوښې کلکي
او پکښې دي دغشا ټینگي څڅکي
دغه زړه که هر څه ووړاوکه عالي وي
جوړ به دی په شکل صورت صنوبري وي
دې حالاتو ته دغور په صورت کسه
خدای ورکړي دي دې زړه له دوه نسه
هر چه نس د لوري ښی طرف ددې دی
برابر جوړ دی په حد کښی دسینې دی
دغه نس دده په وینو باندی خیږدی
په دې نس کښې وینه ډېره او روح لږ دی
یو وريد له ایني زړه له ورځینه
پدغه کښې ځي دې زړه ته نرۍ وینه
او تر ښی خوا پدی چپه خوا نس ستر دی
پیدا کړی داسی شان خالق اکبر دی
پیدا کړی خالق دی له دی رقمه
پدی نس کی روح ده ډیره وینه کمه
حکما چی له دغه ځایه رغیږي
دوه شریانه له همدې ځایه لتیږی

دغه یو شریان ، ورید او کار یې دادی
چې له سري ځني جذب ئې د هوا دی
او دابل شریان دی لوی او هم ډېر کښلی
شراینو ټولو اصل دی راغلی
ددی دوو نسو دزړه دمنځ دغولي
دی یو غار خلگ یې لوښی دزړه بولي
او دلوښي هغه وینه نرمونه
چې دښئ خوا دزړه کېږ نس ته ورځینه
ځیني ځیني حکما هوا دغولي
دغه غار دهلیز دخوني دزړه بولي
د دوو خوا ؤ د زړه دی ـ زړه د بېخ و خواته
نـژدې ځای د گډېدني د هوا ته
پدې ځای لرې زائیدي غوښې داسې
چې زمان دبندیدو دزړگي راسې
په زمان کښې دبندش به سستېدن کړي
او په وخت دغوړېدو کښې به ځکېدن کړي
او دغه غوښې چې دي دده پر غولي
کتابونه یې غوړونه دزړه بولي
او چې زړه منبع دروح حیواني ده
خدای یې کړې داسې شان نگهباني ده
کښې یې ښود په منځ دصورت تاباني کښې
په یوه خونه مضبوطه او خوندي کښې
چې یوې خواتې هډوکي تینگ دملا دي
په اړخو یې د پښتۍ برخې جلا دي
دمیان خواکي پیوسته دسینې دي
لاس ، حواس یې حفاظت ته درستې دي
او جوړ کړی چې دی دا تېترنس داره
خاص ساتني ته ددې عضوې دپاره
او چې کار قطار دزړه په دغه ووړه ؤ
چې مهتاجه هر ساعت غذا ته زړه ؤ

لکه نور صورت محتاج دی داسې ده ته
نو لازمه وه چې ورکړي غذا زړه ته
له اینې یې وروسته لوی رګ نس یې ږد دی
نس دبنی لوري ددې زړه ته ور ګډ دی
جام دزړه دغذا دی ورډ کوینه
نوره بیا په نور بدن کښې سره ځینه
شرائین رسوي وینه ټول صورت ته
تعجب دی د خالق دې لوی حکمت ته
دوهم داخبره سپینه ده له عاجه
د مضر شي حس ته ؤ زړګی محتاجه
نو پیدا کړئ ده ته خدای یو تار ښاغلی
په پرده دزړه دی دا راګرځیدلی
ددې تار دشنه کېدو که دی سراغ وي
شین به دغه تار له منځه ددماغ وي
دوو فایدو ته پیداکړی مدبر ده
رمبنی فایده دده حس دمضر ده
نو چې څرنګه یې حس خبر له دې کړي
ورخبر زړه بیا قوه ددافعې کړي
یو دپورته کار په دغه تار کوینه
او دوهمه لو فایده بې دغه وینه
چې دا زړه قوت دروح نفساني دی
او ددې روح کار قطار د حیراني دی
د نفسي قوت کارونه دی پریشانه
ټول دباندې دي له صورته د انسانه
د غم کار او خوشالتیا او که هم ډار دی
او دغسې نور ټول شیان که داسې کار دی
د دغو لوړو افعالو سببونه
ټول له صورته دانسانه دي بیرونه
حواس کړي پیدا دباندې دا نومورې
نویې وي فی الحاله نفس ته راوړي

نـــو وتلـــی نـــه وي زړه لـــه دې دووحالـــه
یـــا سـي ډېـر بانـدی غمجـن او یـــا خوشـــاله
یـــا خوشـــال او یـــا یـــواری پـــه کـــاوړ سـي
رهـــې دی خـــوا دغلـیم تـــه پـــه کـــوړ ســـی
نـــو لازم ؤ دغـــه کـــار بـــې شـــي نشـــینه
ددمـــاغ او زړه یـــو تـــار وی تـــر مابینـــه
ځکـــه داتـــار لـــه دماغـــه زړه تـــه کـــش کـــي
بانـــدې سـیخ یـــی دغـــه لـوړ کـار مشـوش کـــي
چـــی فایـــده ددغـــه تـــار پدغـــه وړه ده
گرځـــولی یـــې پـــه تـــول صـــورت دزړه ده
نجـــومگره تـــه نـــاپوه پدغـــه وړه یـــی
نـــاخبره لاتـــر اوســـه پـــه خپـــل زړه یـــې
خیـــال دي بنـــد دمشـــتري پـــه لویـــوالی
در څـــه پاتـــه دخپـــل زړه احـــوال عـــالی
ســـعادت ، لـــویی یـــه څـــه فایـــده کـــړي تاتـــه
خیـــال دي بنـد کـــړه تـــه د خپـــل زړگـــي وخواتـــه

د منجم جواب طبیب ته د زحل یا کیوان په اړه :

ســـو ښکـــاره طبیبـــه ســـتا عقـــل قلیـــل دی
چـــی پـــوه نـــه یـــې بـــدبختیو ســـر زحـــل دی
کـــه پـــه لار د نیکبختـــانو ســـتا رفتـــار وي
بایـــد تـــا گوښـــه نیـــولی لـــه ده لار وي
نحـــس اکبـــر بـــه د زحـــل ســـتوري تـــر عـــاج وي
وچ پـــه حـــد کښـــې دافـــراط بـــه یـــې مـــزاج وي
طبیعـــت یـــی د آبـــي او دلیلـــي دی
د هفـــتې ورځ دزحـــل دبـــاچهي دی
ځینـــي وایـــي مـــذکر ځینـــی خنثـــی دی
خونـد یـې تریـو او پـه رنگ بانـدي تـک تـور دادی
بلغـــم خـــام ســـودا لـــه ده څـــه پیـــداکیږي
نـــور امـــراض بـــد بـــاطني ورڅخـــه زیـــږي

ناجوړتیا څخه راوړي کتاب داده
یو له هغو څخه نقرس بل استسقا ده
بل سستي دانداموپیدا کوینه
او بدن لره تور والی ورکوینه
له ملکو څخه یې هند ، سیند ، زنګوبار دی
بل عرب او دیمن ښکلی دیاردی
له دانو یې مرچ ، بلوط ، او درهیم انار وي
قرنفل ، عدس ، کتان یې ددیار وي
او له درختو یې بادام ، تریخ ، هریړه وي
مازو – جوز – او زیتون به ورسره وي
له ادویه ؤ ، اغذیه ؤ یې هغه وي
چې خوشکي یې څلرمه درجه وي
چې ورتیر دمشتری تر پراخ میدان سي
او په لوری د اووم اسمان روان سي
داووم اسمان له حد څخه تیریږي
دغه ډاګ بیا دزحل په نوم یادیږي
دزحل له لمره څومره اندازه ده
اته اتیا کروړه او څو میلی مسافه ده
نه اویا زره ددی زحل قطر دی
نه نیم واره دسپیري مځکی په قدر دی
نه نیم واره لو تر مځکی دا کره ده
په دیرش کاله یې پر لمر باندي دوره ده
د زحل دوه کلن زموږ شپیته کلن دی
شپیته کلن بیا زموږ هلته دوه کلمن دی
دکیوان یا زحل دغسی سست کار دی
په ثانیه کښی یې پنځه میله رفتار دی
مسافه چې لیري ده له دې رقمه
نو روښا وه په زحل کې ډېره کمه
تقاضا د حکمت دا چاري دي کړي
لس سپوږمی او درې حلقې یې دي ورکړي

نـــو چـــي دا يـــې ده زحـــل لـــره ورکـــړي
کُـــره لـــو د ده يـــې ده پـــه رونـــه کـــړې
لمـــړی حلقـــه د دې کُـــرې چـــي ده شـــامله
رنـــگ يـــې تـــور ارغـــواني تـــه دی مايلـــه
د زحـــل تـــر کُـــره پورتـــه ده راغلـــې
ده نهـــه زره ميلـــه لـــوړه دا ښـــاغلې
حلقـــه دوهمـــه يـــې شـــفافه او رونـــه ده
اتـــه لـــنس زره ميلـــه دا لـــوړه پرتـــه ده
حلقـــه دريمـــه بـــولي و خـــاورو تـــه مايلـــه
مشـــابه د ځينـــو ښـــو لـــه زحلـــه
اووه زره ميلـــه ســـور د دې حلقـــې ده
د زحـــل کُـــرې تـــه دا ډيـــره نـــژدې ده
د لومـــړی ځنـــډي يـــې داســـي معاملـــه ده
پنځـــه ويشـــت ميلـــه د زحـــل صـــورت تـــه پرتـــه ده
اې طبيبـــه ! اې د جهـــل پـــه رنـــځ عليلـــه
تـــه خبـــر نـــه وې تـــر اوســـه لـــه زحلـــه
زيـــاتي واخلـــه لاس لـــه قلبـــه د انســـانه
بحـــث شـــروع کـــړه لـــه زحلـــه لـــه کيوانـــه
څـــه انســـان او څـــې مـــرض او څـــه يـــې زړه دی
د زحـــل کـــار خـــو دي وليـــد پـــدې وره دی
پـــه گـــردش کښـــی سســـتی داســـی ځينـــی کيـــږي
پـــه ديـــريش کالـــه پـــر لمـــر يـــواري څرخيـــږي

د طبيب جواب منجم ته د اينې په اړه :

ورتـــه وايـــي ای بدبختـــه نجـــومگره !
زحـــل پريـــږده ځـــان خبـــر کـــړه لـــه ځگـــره
د زحـــل کيـــوان لـــويي او سســـتي پريـــږده !
اوس احـــوال تـــه د ځگـــر اينـــې غـــوږ کښيـــږده
ځـــان خبـــر کـــړه داســـی شـــان دا ســـتا اينـــه ده
ده لـــه غوښـــو ، غـــوښې هـــم تـــر زړه لنـــده ده

پورته کیږی روح طبعی د دې له غولی
له اغضاؤ رئیسه ؤ یی ټول بولی
جوړه ده له غوښی سری ضد ده دسپینو
دغه شان ده له وریدو او شرائینو
او بی حسه غوښه ټوله داینې ده
گرزولی بیا غشا دحس پدې ده
بی غشا یی صورت له حس څخه خالی دی
صورت ددی اینې ته تور هلالی دی
په ټټر کښی پرته دا پدې حدودو ده
په ښی لوری کښته دا تر څو پوښتو ده
د پوښتو او د معدې تر منځ پرته ده
د پوښتو په لوری لږ زره کږه ده
په کوم لور یی ژور والی داینې دی
ژوروالی یی په لوری دمعدې دی
ژوروالی یی کاریز دی لټیدلی
بیا نو ، دی ، داطرافونو نس کښی تللی
ځنی ځنی له دغو ښاخو ښاغلی
ژور ځای نه دمعدې کلمو ته تللی
او لدی کاریزه څه فایده ده دې ته
او هغه جذب د غذا کوی اینې ته
درته وبه کوم زه خبره سپینه
دا غذا بیا په اینه کښی گرزی وینه
او په اړخ ددی اینه کښی دی رگونه
او دورید یی باندی اینښی دی نومونه
دا رگونه داسی شان خدمت کوینه
هر اندام ته گوښه وینه رسوینه
د اینې صورت یی کړ جوړ په وینه څور
چې یې جوړ کړی د مستې وینی په طور
حکمت دا پیدا پدغه صورت کړ ځکه
نو به ښه حلول پدی کښی کیلوس وکه

که بیان کړم د اینی کمی او لواړی
دا به پاته وی بل نوی کتاب غواړی

د منجم جواب طبیب ته :
ورته وایی نجم گر ای بی خبره
مه ږغیږه له اینی او له تښره
ولی هر رنځ چی اینی ته وي پیښ سوی
وی له دې ستورو آفت ورته جوړ سوی
نو چی ته سی ناخبر په حال دستوریو
څه فایده به یوسی ستاله دوا شوریو
طب بی زده کړی دنجمو بی فایدی دی
پدی کار خبر هر یو دعلاقی دی
نو طبیب به هم پدی خبر قایل وی
عطارد رنگ به شینوالی ته مایل وی
ولی ؟ ستا دجهالت په لوری گیړ دی
زهره ډیره ښایسته او رنگ ئی ژیړ دی
له مریخه چی ده جنگ او کړی زنگ دی
د دغه مریخ د وینو په شان رنگ دی
افلاک کتلی ندی ، که څوک هیئت کسی
له اجزاؤ سره څوارلس ته رسی
ښکاری دا د رصد خانی له کنج او لوریو
فلک اطلس بولی اکثر خلگ یی ستوریو
ثوابت دی په مثال لکه لوی غرونه
دوی به بولی گوښی گوښی اسمانونه
او ښکاره دی له هیئته دا جزونه
دغه هر اسمان لری دوولس برجونه
د طبیب جواب منجم ته :
طبیب وایی وډی وزه د زړگی روډی
ای غادره ستا خولوی صفت دی کوډی

دا دخـــدای اقـــوال چـــی تـــا دی بیـــا ن کـــړی
دا دی دی خپـــل غـــداری تـــه ســـند کـــړی
ســـتاله مینـــی دی ســـاړه زړونـــه دواوری
اچـــوی دخپـــل پـــردی ســـترگو تـــه خـــاوری
لـــه درواغـــو څخـــه ډک تـــل دا ســـتا جیـــب وی
ایښـــی تـــا هـــر چاتـــه گـــوښی گـــوښی فریـــب وی
زیـــاتی پریـــږده تـــه خبـــری لـــه دې بابـــه
مـــه ږغیـــږه لـــه تقـــویم او اســـطرلابه
ځـــوانی تـــا کـــړه پـــه عبثـــو کـــارو تېـــره
پـــه زړوالـــي کـــی دی وکـــړه تگـــی ډیـــره
صـــورت دی خونـــه ده تـــه داســـی یـــي بـــي حالـــه
تـــه خبـــر نـــه یـــي دبامـــه لـــه دیوالـــه
در ایســـتلي دي خپـــل جهـــل داســـي کســـي
پـــه اوږده پـــوره غـــټ تســـی دي حـــال نســـي
نـــه لـــری خیـــال پـــه خپـــل ځـــان باندی لـــه ســـره
لـــه طبقـــاتو یـــې دســـترگو نـــاخبره
بیخبـــره دغـــوږو لـــه صـــفتو یـــې
او جاهـــل دخپلـــی ژبـــي پـــه پلـــو یـــی
ســـتاله دی ســـترگو لـــه وازگـــو جوړیـــدن دی
او لـــه دې حیثـــه د دې وازگـــو لیـــدن دی
د غـــوږو دی د هـــډوکو جوړیـــدن دی
ستا پـــه دې حیث لـــه هډو پلـــو څـــه اوریـــدن دی
ژبـــه ده ســـتا لـــه ســـرې غـــوښی داســـی کـــار دی
لـــه دی غـــوښی ســـتا خبـــری او گفتـــار دی
کـــه تـــا کـــړی فکـــر خیـــال پـــه خپـــل صـــورت وای
لـــه هـــر عضـــو بـــه دا ســـتا گـــوښی عبـــرت وای
د انســـان نـــوع یـــو دغـــه گـــای صـــاف دی
پـــه صـــورتو او پـــه شـــکلو کـــی اخـــتلاف دی
او لـــری لـــوی فـــرق پـــه ږغ ژونـــد اوپـــه رنـــگ کښـــي
پـــه لـــوی والـــی پـــه کمـــوالی او پـــه تـــگ کښـــي

یایي روند او ناخبر یني له حالاتو
چي انسان دی بهترین دمخلوقاتو
په مخلوق باندی رتبه دانسان لوده
علت دی د پیدایښت د آسمانو ده
اسمانونه مځکه واړه داسی شان دی
پیدا سوی ټول لپاره د انسان دی
واقف دی دئ د اسرارو د لاهو ت
خبردار دی د رازو له ملکوت
خلیفه د ذوالجلال دی ددې مځکی
هیڅ سړی یې طاقت نه لري دورکی
او طب داسی مبارک علم ذی الشان دئ
او صحت سبب لپاره دانسان دئ
قوت هغه چی خدای صورت ته وی ورکړی
دغه طب دی هغه ده لره تم کړئ
او هغه قوت چی غړندی سی ویاسته
په علاج دطب دی بیرته ورځی لاس ته
تاسي وکوئ خیال اې عاقلانو !
او د دې مجلس سپین ږیرو او ځوانانو
زما زړه په دغه لوری باندی مات دئ
بی دینی علم پرنورو علمو زیات دی
داسی ځنګه بولی راکی رایه کلکه
له موږ کوم یوه نیولی ده لار حقه
باید تاسی دحق خواته وکړی هڅه
دګرم پزه کئ ورپرې په چاړه پڅه
که زه ګرم یم خاوری زما پر لوری پوکئ
که دی ګرم وی نو پر مخ باندی ورتوکئ
نو چی وو دوی تر دی ځایه رسیدلی
اوس سپین ږیری او ځوانان ټول پوهیدلي
خیال ئی واووښت له منجم څخه طبیب ته
داسې و ویل داغه زاړه طبیب ته

مجلس ناری کړه موږ پوه سوه زما دلبره
علم طب دی پر نجوم باندی بهتره
په دې ګای د منجم مخ تور یا خږ سو
د بري بيرغ پرسر د طبيب لوږ سو
منجم چي وو په خپل بخت پوهيدلی
غلي وُله دې ميدانه تښتيدلی
د طبيب بيدې په دغه وخت کی شکه
مجلس کړه ددوی په باب يوه چکچکه
پدې وخت کښي ما وکي پرس له حبيبه
له نامه او د هيواده د طبيبه
دوست مي وويل محمده داسی حال دی
مؤلف ددې کتاب لطيف الخيال دی
داسي شان به وکړي دغه قادر خدای
چي دوی دوه په يوه وخت کښي کړي يو ځای

پای

ویی ښود

شمېره	ویی	مانا
۱.	ګای	ژمنه، وعده
۲.	بېړۍ	: پجَل
۳.	شَیَن	: بدي
۴.	کوټ	: اووه ځله جوش سوی فلز
۵.	پېرونه	: د څو روښانه ستورو ټولـۍ چې (۶) یې څرګندېږي.
۶.	وسستی	: چاودلی
۷.	حسبان	: شمېرنه
۸.	سکولی	: د وړيو او وړښتانو غچي کول.
۹.	نټه	: انکار
۱۰.	دغل	: ټګ
۱۱.	وچړه	: بلد، آشنا
۱۲.	ټیک	: جوړ، روغ، بشپړ
۱۳.	نشتر	: د وینو کښنو آله
۱۴.	کنډکپر	: ویران، ویجاړ
۱۵.	سخورې	: طبي بوټی
۱۶.	ټګي	: مکاري، چلبازي، دغلي
۱۷.	بډوکی	: پښتورګی
۱۸.	سنګیا	: موږک وژونکي زهر
۱۹.	جمال کوټه	: زهري توکي
۲۰.	جند	: اصل، اساس

۲۱. اتر	:	ښه ترا خبر
۲۲. اردلی	:	هغه څوک چي د کوم معتبر سړي په چوپړ کي د هغه د تګ پر مهال په مخ یا څنګ کښي ځي.
۲۳. وځ	:	ختی (پلنډه)
۲۴. تسی	:	د ویونکي د ګرډود له مخي د تشي پر ځای کارول سوی دی.
۲۵. پای دری	:	چارچوب
۲۶. انګبین	:	شات، عسل
۲۷. ژوی	:	ساکښ
۲۸. کندو	:	د اوړو لپاره د خټو ځای
۲۹. ټوټی	:	کوچنی ټوکر
۳۰. ډلی	:	کوچنۍ ډله
۳۱. درګي درګي	:	د زړه درزی، د زړه تکان
۳۲. زومنه	:	ښوروا
۳۳. هټ هټ	:	غټه خندا
۳۴. ګنی	:	شکرنی
۳۵. غولی	:	انګړ
۳۶. سیخ	:	نېغ، سیده
۳۷. لېنګی	:	د ځنګانه او خپړي تر منځ د پښي برخه
۳۸. خچي	:	کرښه یا لیکه
۳۹. پړی	:	صورت
۴۰. کسه	:	ګوره (د کتلو امر)

۴۱. کاوړ	: خروښ
۴۲. کوَړ	: لېوالتیا
۴۳. گیږ	: هځه
۴۴. روډه	: لو کولمه
۴۵. لوَړ	: پنډ لرگی
۴۶. لځنه	: خوشي او بېکاره
۴۷. داب	: د ځرخ مابیني لرگی
۴۸. گرد	: دوړه
۴۹. هدر	: کرکه، نفرت
۵۰. نتلی	: خوار و زار، بېوزله
۵۱. وسلی	: چولی
۵۲. زرلگي	: ازغن بوټی
۵۳. خوړجن	: خیرن
۵۴. لواړ	: ټوله، گرده
۵۵. کره	: یوم، بېل
۵۶. برمنډ	: لوڅ
۵۷. کوږ	: د اوښ د ملا راوتلې برخه.
۵۸. ملَو	: د پـروړو د بارېـدو لـویي کخـوړي چي پر اوښانو بارېږي.
۵۹. بودلیان	: لېونیان
۶۰. ځربې	: چاغي
۶۱. متېه	: هځه، کوښښ، هاند
۶۲. ښکومی	: خیر غوښتونکی
۶۳. تاړي	: چکچکي
۶۴. پړک	: لوړ

۶۵. کړم	: پرې
۶۶. روستاړ	: وروسته، آخرنی
۶۷. پاستی	: ښپتهی
۶۸. ویړ	: خپور
۶۹. ستغ	: زمخت
۷۰. رپاړي	: پینې یا ښیري جامې
۷۱. گدلي	: پینه سوي جامې
۷۲. کوړم	: د ولاړو اوبو ډنډ
۷۳. وانهي	: سپیني
۷۴. ویاسته	: واښکی
۷۵. کریچ	: یو ډول توره
۷۶. گِچ	: بېهوښه

د محمدعیسی صاحبزاده څرګندوني

زما محمدعیسی صاحبزاده د مرحوم میر حیدر صاحبزاده د زوی عزم او تصمیم د هغي روڅي څخه چي پلار مي له دې دنیا څخه دارالبقاء ته کوچ کړی دی دا و چي په جدیت سره د ده نوم د ده د آثارو په چاپېدو او خپرېدو سره ژوندی کړم. په دې لاره کي مي ډېره سعی وکړه او همېشه مي دا هیله وه چي هغه د چاپ په ګېڼه ښکلی کړم. خو بې غوریو او د اقتصاد کمزورتیا مي دا ارمان نه تر سره کاوه.

که څه هم په تیرو کلونو کښي زما د تلاښونو تر څنګ پوهاند علامه عبدالشکور رشاد هم په دې لاره کښي ډېر کوښښ وکړ او ډېرو مسئولینو ته یې سپارښتني وکړې خو د بده مرغه د میرحیدر صاحبزاده لیکني د چاپېدو څخه برخمني ونګرځېدې.
تر هغه وروسته زما هم صبر سو. څه وخت مي په دې ډول شپې او ورځي سبا کړې، د نن څخه تقریباً څه کم درې کاله دمخه مي واورېده چي په کندهار کي د اطلاعاتو او کلتور ریاست کارونه د کندهار د یوې ښې، لویي او درنې کورنۍ یوه ځوان دانشمند محترم عبدالمجید خان بابي ته ور دغاړي سوي دي.
نو مي تصمیم ونیوی چي د هغوی سره په دې اړه وګورم. یوه ورځ د همدې کار د سرته رسېدو لپاره د ارغنداو د جوی لاهور څخه د ښار پر لور ور رهي سوم هلته مي د اطلاعاتو او کلتور د

ریاست پوښتنه وکړه او ورغلم. په یوه کوټه کښې د نورو مامورینو سره ناست وم، چې یو ګړی وروسته یو خوش اخلاقه او درونـد شخص کوټې ته راننووت او د مامورینو د ولاړېدو سره یې د هغو هر یوه ته اظهار کاوه چې مهرباني وکړی مه ولاړېږئ، زمـا سـره یې هم دا ډول روغبړ وکړ چې تا به ویل د عمرو تعلق یې راسـره وُ، د مهربانۍ ډک وضعیت یـې راسـره وکـړ او پـه خبـرو اتـرو او صحبت کښې یې په ډېر ادب د مطلب پوښتنه راځخه وکړه چې حال مې ورته ووایه نو محترم بابي دا ډول ډاډ راکړ چې دا کار داسي وګڼه لکه سوی چې وي.

دوی د خپلو خوږو خبرو په ترځ کښې راته وویـل چـې زموږ د مشرانو او ستاسو د والد صـاحب تـر مـنځ هـم ډېـر ګـرم تعلقات وو هغه ته به بیا ژوند ورکوو، ما یې هـم د مشـرانو د ښـه نوم او ښان او لوړ حیثیت توصیف وکړ، او ژمنه مې ورکـړه چـې که تیرو شرایطو سره لیري کړي و، اوس به بیا یو د بل پـه حـال ځانونه ښه خبروو، د ښه ګړي خبرو او چایو چښلـو وروسـته هغـه مشوره راکړه چې لومړی به یې د مناظرو او لنډیو ځخـه راپیـل کړو او د چاپ د کارونو د سرته رسېدو تر مخه که ستاسـو خوښـه وي دا کار به د ورځپاڼي ځخه راپیل کړو هم به یې د صحیح او پر هغو د لیکني کار وسي هم به د خلکو نظرونه پر ولیکل سي او هم به په آرامه حوصله سمدلاسه د هغو هر اړخیزه سمېده کامله سي.

ما ورسره ومنل او څو روځي بعد مـي د دغـي برخـي لیکل سوي پاڼي ور وړې، او ښاغلي عبدالمجید بـابي لکـه چـې ژمنه یې کړې وه، هغه ته یـې پـه مړانـه مـلا وتـړل د سمېدو او

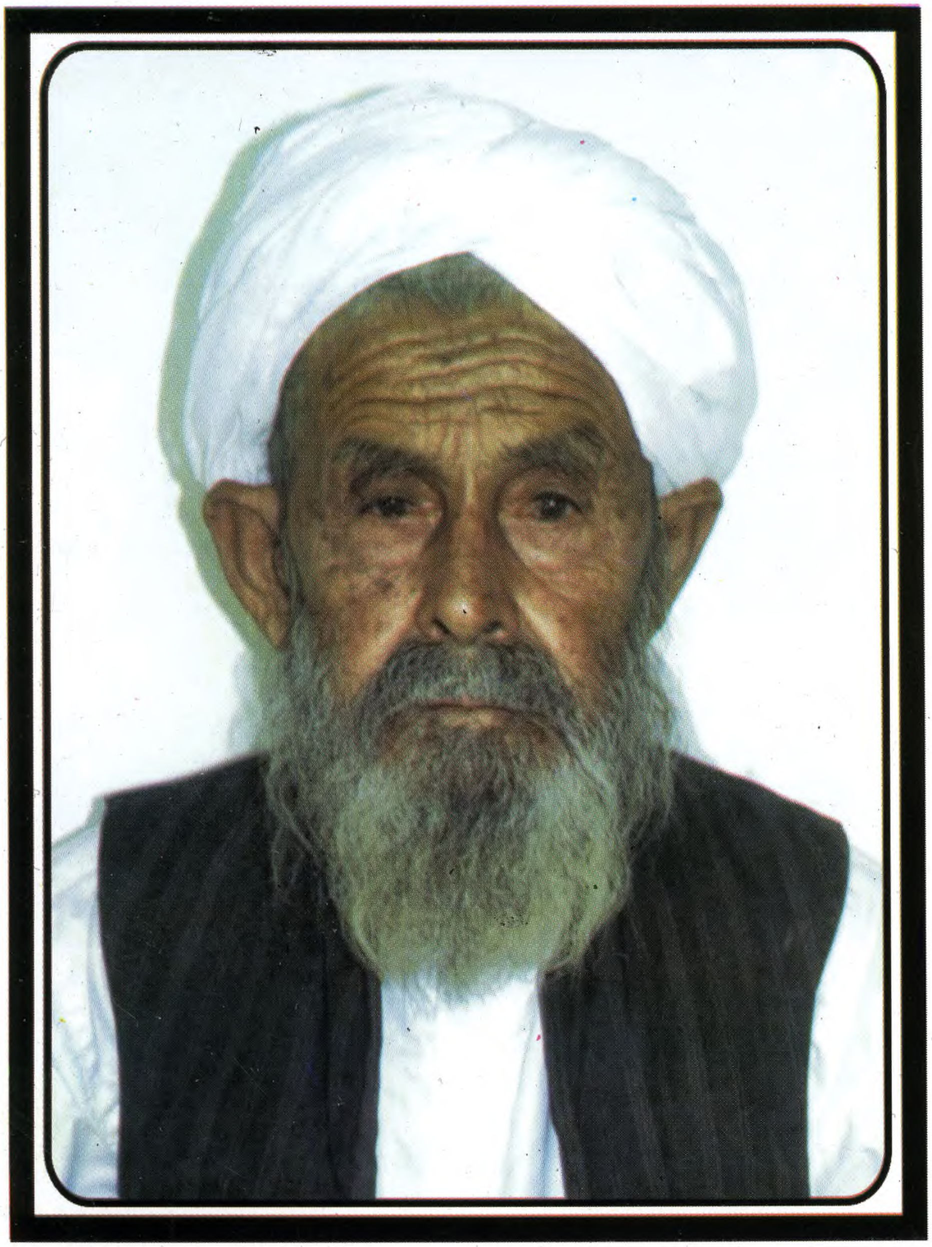
تصحیح د کارونو یې ډیري ستړیاوي تحمل کړې، ډېر ژر یې په ورځپانه کښي زما د مرحـوم پـلار د لنـډیو او منـاظرو سلسـله پـه دوامداره توګه پیل کړه، او د دغه چاپ وروسته هغوی او زه پـه ګډه د دغو لیکنو دوهم وار کتني تـه ډېـر کښېناسـتو، ځـو ټولـه لیکني مو د اصلي نسخو سره په کتنه د نظر څخه تیري کـړې او وروسته مو دا دی په کتابي ډول د همدغه جناب رئیس صـاحب اطلاعات و کلتور په مرسته سره راغونډې کړې.

تر دې وروسته چي د لیکني صحیح شکل یـې پـه لاس راغلی نو یې په ډېر شهامت د کتاب د چاپ لپاره ملا وتړل ډېـر زحمتونه او ستړیاوي یې متحمل کړې ځو په دې لاره کښي یـې هم مختلفي مراجع ولیدلې او خبره یې ورسره شریکه کړه.

ځو د چاپ لپاره یې هم امکانات راتـه مهیا کـړه او دا دی د دوی د زحمت او مخلصانه تلاښ په نتیجه کښي دا کتاب د چاپ تر سرحده ورسېده، زه یې کـور ودانـی وایم. او ورتـه د لویه خدایه د اوږده ژوند او موفقیت غوښتنه کوم.

او د ده سـره یـو ځـای لـه دې املـه چـي د ښـاغلي عبدالمجید بابي تر لارښووني لاندي ښاغلي مطیع الله روهیـال هم د دې کتاب د کمپیوټر په کارونو کښي خپـل تعـاون نـه دی سپمولی مننه ځینـي کـوم. لـوی خـدای ﷻ دي ورتـه اجرونـه وکړي.

په احترام.

د پښتون فردوسي زوی محمد عیسی صاحبزاده